

Zienswijzennota Omgevingsvisie

Nijmegen Stad in Beweging 2020 - 2040

1 Inleiding

Ontwerp Omgevingsvisie
Nijmegen Stad in Beweging

Inleiding

De ontwerp Omgevingsvisie heeft in de periode van donderdag 20 februari 2020 tot en met woensdag 1 april 2020 voor eenieder ter inzage gelegen.

Er zijn in totaal 35 zienswijzen en 7 adviezen binnengekomen. Vanuit alle hoeken van de samenleving zijn er zienswijzen gegeven; van bewoners, bedrijven, maatschappelijke organisatie en overheidsinstanties. In de reacties zijn alle onderwerpen zoals bv. het wonen, groen, economische ontwikkeling, samenwerking, gezondheid, ruimtelijke kwaliteit terug te zien. De zienswijzen en adviezen hebben geleid tot waardevolle wijzigingen in de visie zowel in de kaarten als in de teksten. De zienswijzen en adviezen laten de betrokkenheid van de stad zien en tonen dat er een groot draagvlak is voor de ruimtelijke keuzen en ambities die gesteld worden in de Omgevingsvisie.

Economische veerkracht versterken

Een aantal zienswijzen ging over de toekomstige ontwikkeling van o.a. Winkelsteeg. De Omgevingsvisie biedt ruimte voor transformatie van dit gebied. Hier kunnen andere bedrijfsfuncties en wonen toegevoegd en ingepast worden. De zienswijzen benadrukten dat er in deze transformatie rekening gehouden dient te worden met de belangen van de reeds gevestigde bedrijven. Bovendien zagen bedrijven en hun vertegenwoordigende organisaties extra kansen zoals bijvoorbeeld: De watergebonden kavels op Oostkanaalhavens zijn een schaars goed in de regio. De aanwezige bedrijvigheid en de waterbereikbaarheid heeft Oostkanaalhavens veel circulaire potentie. Winkelsteeg en Oost-Kanaalhavens zijn zeer geschikt om in te spelen op trends als reshoring, circulariteit, energietransitie, etc. Deze kansen zijn benoemd in de Omgevingsvisie.

Wonen

Op het gebied van wonen zijn er vooral zorgen over de verkamering en het aanbieden van voldoende betaalbare woningen. Het laatste is onderdeel van de Omgevingsvisie en de Uitvoeringsagenda wonen .

Samenwerking

Vele organisaties zoals bv de provincie Gelderland, ECN/IKN, De brandweer Gelderland Zuid, de gemeenten Heumen en Overbetuwe, Prorail, de IVN, Vitens, de GGD, Kennisnetwerk Arnhem Nijmegen en verschillende bewonersorganisaties benadrukten de samenwerking tussen de Gemeente en de desbetreffende organisatie. De leefomgeving houdt niet op bij de gemeentegrens en samen met elkaar kun je meer bereiken. Deze handschoen pakken we als Gemeente graag op in het vervolg voor de uitwerking van de Omgevingsvisie. De verschillende advies commissies die allen betrokken zijn in het voortraject zoals: Cliëntenraad Participatiewet, Kleurrijk Samenleven Nijmegen, Seniorenraad, Adviescommissie Jeugd-, Maatschappelijke opvang- & Gehandicaptenbeleid, Adviescommissie LHBT-beleid Nijmegen, Seniorenraad (t.a.v. Uitvoeringsagenda Wonen 2020-2025) en de Commissie Beeldkwaliteit Onderschrijven de Omgevingsvisie en benadrukken de samenwerking.

Ecologische initiatieven

Uit verschillende hoeken kwam het verzoek om meer aandacht te besteden aan Lokaal Voedsel. Stadslandbouw, moestuinen en lokale voedsel initiatieven in de wijken zorgen voor gezond voedsel en sociale cohesie. 'Korte keten' projecten aan de randen van de stad en in de regio bieden gezond en 'klimaatvriendelijk' voedsel en herstellen de relatie met het platteland en de boer en tuinder. Deze ambitie is overgenomen in de visie. Ook is het aantal groene verbindingen en groengebieden en de bijbehorende beweegroutes zoals bijvoorbeeld in de spoorzone uitgebreid in de Omgevingsvisie na aanleiding van de zienswijzen.

Met het vaststellen van de bijgevoegde zienswijzennota worden de voorgestelde wijzigingen doorgevoerd.

De zienswijzen zijn in deze zienswijzennota samengevat en voorzien van een beantwoording. Ook is aangegeven of de zienswijzen al dan niet tot aanpassing van de Omgevingsvisie hebben geleid.

De zienswijze van Dorpsbelang Hees is buiten de gestelde termijn binnengekomen en de zienswijze van Hyster is niet formeel ingediend, maar beiden nemen we inhoudelijk wel mee.

In verband met de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) is de naam weggelaten van de indieners van zienswijzen op persoonlijke titel.

Overzicht zienswijzen

1.	Indiener 1	19.	Stichting Scoren Doe Je Samen
2.	Indiener 2	20.	KAN Kennisnetwerk Arnhem Nijmegen
3.	Brandweer Gelderland Zuid	21.	Nijmeegsche IJzergieterij BV / NIJG
4.	PSP92	22.	Werkgroep spoorkuil Bottendaal
5.	Indiener 3 (zienswijze inmiddels ingetrokken)	23.	Nijmegen Fossielvrij
6.	Gruijter/Struin	24.	Loendersloot Groep BV
7.	Toeristische Kano Bond Nederland	25.	Indiener 8,
8.	Indiener 4	26.	GGD
9.	Vitens	27.	Gemeente Heumen
10.	Indiener 5	28.	29 Wiek II,
11.	Indiener 6	29.	Tennet
12.	Hortus Civitatus	30.	Buurtplatform Wedren- Julianapark, Buurtvereniging Altrade, Platform Kamerbreed en Wijkcomité Oost,
13.	IKN-ECN	31.	Provincie Gelderland
14.	Stichting Bewoners Organisatie Bottendaal	32.	Prorail
15.	Bewonerscomité Benedenstad Nijmegen	33.	Voedsel Anders Regio Nijmegen,
16.	Indiener 7	34.	Hyster Yale
17.	Gemeente Overbetuwe IVN	35.	Vereniging Dorpsbelang Hees
18.	PSP 92		

Daarnaast hebben de verschillende gemeentelijke adviescommissies gegeven.
De adviezen zijn in deze nota samengevat en voorzien van een beantwoording.

Overzicht adviezen

1. Cliëntenraad Participatiewet
2. Kleurrijk Samenleven Nijmegen
3. Seniorenraad
4. Adviescommissie Jeugd-, Maatschappelijke opvang- & Gehandicaptenbeleid
5. Adviescommissie LHBT-beleid Nijmegen
6. Seniorenraad (t.a.v. Uitvoeringsagenda Wonen 2020-2025)
7. Commissie Beeldkwaliteit

Inhoud

1 inleiding

2 samenvatting en reacties zienswijzen

3 gegeven adviezen advies commissies

4 wijzigingen Omgevingsvisie

2 Samenvatting en reacties zienswijzen

1. Zienswijze ingediend door Indiener 1		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
10-3-2020	<p>1. De gemeente Nijmegen kiest voor een helder opzet van een compacte stad met aandacht voor de ontwikkeling van een duurzame en groene leefomgeving. In het kader van dat laatste zou ik graag zien dat het zogenaamde "schaapskooibosje", het bos gelegen tussen de Heiweg, sint Annastraat, Van Peltlaan en Einsteinstraat expliciet opgenomen wordt in de stedelijke groenstructuur zoals weergegeven op pagina 54 van de ontwerp Omgevingsvisie. Het betreffende bos is een van de oude, cultuurhistorisch waardevolle groenelementen inde wijk Hatertse Hei/ Grootstal en maakt onderdeel uit van de groene uitlopers van Heumensoord. Als zodanig verdient dit bos eenzelfde duiding als bijvoorbeeld het bosje van vroom aan de Baljuwstaat.</p>	<p>1. In de Omgevingsvisie Nijmegen staat op blz. 54 een kaart met een stedelijke groenstructuur. Daarop staan groene elementen die ontleend zijn aan diverse achtergrondkaarten. Het genoemde bosjes maakt natuurlijk wel deel uit van de gemeentelijk groenstructuur en is als zodanig bij ons in onderhoud en worden ook planologisch beschermd (bestemd als bos). Dat zal ook zo blijven als de Omgevingsvisie zal worden omgezet in een Omgevingsplan. Kortom de huidige kaart van de Omgevingsvisie zal hierop worden aangepast en het bosje zal daarop als groen worden aangegeven</p>

Wijzigingen n.a.v. zienswijzen

- De kaart van de Omgevingsvisie zal hierop worden aangepast en het bosje zal daarop als groen worden aangegeven.

2. Zienswijze ingediend door Indiener 2		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
10-3-2020	<p>1. De titel van de ontwerp-Omgevingsvisie roept vragen op... Gaat het om de gemeente, de woonplaats of de stad Nijmegen? Het begrip 'stad' wordt niet nader gedefinieerd. Uit het voorwoord blijkt dat het hier gaat om <i>"Een gezamenlijke kijk op hoe Nijmegen zich gaat ontwikkelen en er in de toekomst uit komt te zien."</i> Waarschijnlijk wordt met 'Nijmegen' de gehele gemeente bedoeld en niet alleen de gelijknamige woonplaats of een deel ervan. De visie gaat om meer dan alleen de ruimtelijke</p>	<p>1. Op pagina 10 van de Ontwerp Omgevingsvisie wordt toegelicht dat iedere gemeente een dergelijke visie moet opstellen. Wij zijn van mening dat op de omslag het woord Nijmegen, in combinatie met het prominent aanwezige logo, afdoende duidelijk maakt dat het hier om de gemeente Nijmegen draait.</p> <p>2. Bedankt voor uw opmerkzaamheid. De door u gesignaleerde grenscorrecties zijn inderdaad niet op de ondergronden</p>

	<p>omgevingsaspecten, maar over de geografische grenzen mag geen onduidelijkheid bestaan. Het gebruik van de begrippen 'stad' en 'Nijmegen' kan tot misverstanden en verwarring leiden.</p> <p>2. Op de ondergrond van de Omgevingsvisiekaart (p. 38) zijn de grenscorrecties Nijmegen - Berg en Dal per 1 januari 2019 nog niet verwerkt. Hetzelfde geldt voor de andere kaarten (pp. 42, 50, 54, 56, 62, 70, 76, 82, 86). In verband met de grenscorrecties is ook de geometrie van de woonplaats Nijmegen per 1 januari 2019 aangepast (raadsbesluit d.d. 14 november 2018). De implementatie hiervan schiet te kort.</p> <p>3. <i>Samenvatting.</i> De namen van bepaalde gebieden komen niet voor in de basisregistratie adressen en gebouwen (BAG). Waarom worden er geen authentieke gegevens gebruikt? Zie artikel 35, eerste lid, Wet basisregistratie adressen en gebouwen. Namen die in de BAG ontbreken, dienen alsnog vastgesteld of achterwege gelaten te worden. Van heldere ruimtelijke keuzes kan alleen sprake zijn als duidelijk is om welke plekken in de 'stad' het gaat. Bij het gebruik van niet-authentieke gegevens is niet, niet altijd of niet voor iedereen duidelijk wat er bedoeld wordt. Aan authentieke gegevens ligt een besluit van het bevoegde gemeentelijke orgaan ten grondslag waarin de geometrie van de openbare ruimte terug te vinden is of in ieder geval zou moeten zijn. De 44 wijken (CBS-buurtten) in de woonplaatsen Nijmegen en Lent in de BAG zijn geregistreerd als openbare ruimten van het type 'administratief gebied'. Over de exacte begrenzing zou er geen enkele discussie mogen zijn. Het tegendeel blijkt het geval.</p> <p>4. Bij de 'Toekomstbestendige wijken' (p. 50) worden twee stadsdelen (CBS-wijken) en twee wijken (CBS-buurtten) aan weerszijden van het Maas-Waalkanaal aangeduid als "de groene woonwijken Dukenburg, Lindenholt, Hatert en</p>	<p>verwerkt. Het kaartmateriaal zal hierop worden aangepast, waar dit van toepassing is; een deel van het kaartmateriaal geeft de situatie voor 2019 weer en zal daarom niet aangepast worden.</p> <p>3. In de Omgevingsvisie wordt het ruimtelijk beleid van de gemeente Nijmegen beschreven. Dat beleid beperkt zich niet tot gebieden zoals die in het BAG beschreven staan, maar richt zich soms ook op door geografische omstandigheden begrensde gebieden of gebieden waar specifieke functies zijn. Daarom is de Omgevingsvisie voorzien van kaartmateriaal met legenda-eenheden, waarmee deze gebieden beschreven worden en het voor de lezer duidelijk is welk geografisch gebied bedoeld wordt.</p> <p>4. Naar onze mening is een aanduiding "woonwijk "Lindenholt" in combinatie met de daarbij gepresenteerde kaart waarop deze woonwijk geel gemarkeerd wordt, op het schaalniveau van de Omgevingsvisie voldoende duidelijk als geografische aanduiding. Met deze opmerking aangaande Weezenhof onderschrijf u bovenstaande stelling. U heeft gelijk, bedankt voor uw oplettendheid, wij zullen de woonwijk Weezenhof op de kaart in de legenda-eenheid toekomstbestendige wijken toevoegen.</p> <p>5. De Omgevingsvisie beschrijft de hoofdlijnen van het ruimtelijk beleid. De Omgevingsvisie is niet bedoeld als instrument om geografische namen binnen de gemeente vast te leggen.</p> <p>6. De schets is een visualisatie en geen technische uitwerking. De plannen voor het stationsgebied worden nog nader uitgewerkt.</p> <p>7. De aanduiding "Campus" sluit een groene inrichting, zoals die langs de Burgemeester Dalesweg aanwezig is, niet uit.</p> <p>8. Wij zullen de term Oost-kanaalhavens vervangen door de door de gemeenteraad vastgestelde aanduiding.</p>
--	---	---

	<p>Neerbosch-Oost". Twee van de negen wijken in het stadsdeel Dukenburg en vier van de zeven wijken in het stadsdeel Lindenholt zijn geen woonwijken. Op de kaart (p. 50) is de wijk Weezenhof geen 'toekomstbestendige' wijk en ligt de aangrenzende wijk Vogelzang deels binnen en deels buiten de zwarte lijn. Een verklaring voor dit opmerkelijke onderscheid heb ik niet kunnen vinden.</p> <p>5. De ontwikkeling van een 'Groter centrumgebied' (p. 76) betekent dat een deel van het centrum van Nijmegen in de woonplaats Lent komt te liggen. Dit heeft consequenties voor de geometrie van het stadsdeel Nijmegen-Centrum en de wijk Stadscentrum. Het verdient aanbeveling om voor het gehele grondgebied van de gemeente Nijmegen alsnog de woonplaatsnaam Nijmegen vast te stellen. Zolang dit niet het geval is dient bij namen van openbare ruimten ook de woonplaatsnaam vermeld te worden.</p> <p>6. Bij de afbeelding van het Stationsplein (p. 78) is een fraaie afbeelding van een verdiept fietspad zichtbaar. Het is mij een raadsel hoe fietsers de Tunnelweg moeten overbruggen. Volgens het <i>Actueel Hoogtebestand Nederland</i> (AHN2 - Hoogteprofiel) ligt de Tunnelweg bij de ingang van de tunnel circa 6.40 meter lager dan het Stationsplein. Dit is onvoldoende voor de aanleg van een verdiept fietspad boven de Tunnelweg.</p> <p>7. Bij de 'Sterke campussen' (p. 82) is een deel van het groen langs de Burgemeester Daleslaan in de woonplaats Nijmegen van de kaart geveegd. De vestiging van de Polikliniek Jonkerbosch op deze locatie is geen rechtvaardiging hiervoor.</p> <p>8. De aanduiding 'Oost-kanaalhavens' bij 'We omarmen het kanaal' (p. 86) gaat voorbij aan raadsbesluit d.d. 7 augustus 1968 waarbij de naam Oostkanaalhaven</p>	
--	--	--

	(enkelvoud en zonder streepje) is vastgesteld voor de beide havenarmen.	
--	---	--

Wijzigingen n.a.v. zienswijze:

- De door u gesignaleerde grenscorrecties zijn inderdaad niet op de ondergronden verwerkt. Het kaartmateriaal zal hierop worden aangepast.
- Wij zullen de term Oost-kanaalhavens vervangen door de door de gemeenteraad vastgestelde aanduiding.
- Wij zullen de woonwijk Weezenhof op de kaart in de legenda-eenheid toekomstbestendige wijken toevoegen.

3. Zienswijze ingediend door Brandweer Gelderland-Zuid		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
17-3-2020	<p>Op meerdere plaatsen in uw Omgevingsvisie zien wij terug, dat Nijmegen graag een veilige en gezonde leefomgeving wil bieden aan haar burgers, waarbij duidelijk ook aandacht is voor preventie (<i>'We voorkomen gezondheidsrisico's', p.24</i>). Een voor de hand liggende toevoeging in het licht van artikel 1.3 van de Omgevingswet zou daarbij 'veiligheids- 'kunnen zijn (<i>'We voorkomen veiligheids- en gezondheidsrisico's</i>).</p> <p>Wij gaan er vanuit dat onder het brede begrip 'veiligheid' ook fysieke veiligheid wordt verstaan. Indien dit niet het geval is, dan is de suggestie om, naast gezondheid, expliciet sociale én fysieke veiligheid in het document te benoemen.</p> <p>1. Het doet ons deugd om te lezen dat de gemeente Nijmegen veiligheid als een belangrijk onderwerp beschouwt, dat in een gebiedsgebonden aanpak integraal meegewogen wordt. De VRGZ is ook van mening dat veiligheid altijd in een context gezien moet worden. Wij denken met ons Instrument Ruimtelijke Veiligheid een aanpak te bieden waarbij meerdere veiligheids- en gezondheidsaspecten geduid kunnen worden voor een specifiek gebied. Wat de gezondheidsaspecten betreft is dit vooral een signaleringsfunctie, waarbij een lijn gelegd kan worden naar de GGD. Aan de hand van een dergelijk beeld kan bevoegd gezag</p>	<p>De suggestie om veiligheid toe te voegen op pagina 24 en 95 nemen we over. We blijven graag met u in gesprek bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie en de mogelijkheden over het gebruik van het instrument Ruimtelijke Veiligheid en de ontwerpprincipes. De Omgevingsvisie zal verder moeten worden uitgewerkt, waarbij, al dan niet op gebiedsniveau, gekeken wordt fysieke veiligheids- en gezondheidsvraagstukken. Verder zal onderdeel van de uitwerking ook bestaan uit het verder helder maken van het kader en de toepassing in het nieuwe Omgevingswetstelsel. We waarderen de betrokkenheid en het aanbod van de VRGZ om te helpen bij het verdere uitwerking hiervan. We zullen de VRGZ actief betrekken bij de invulling en uitwerking van de genoemde onderwerpen.</p>

	<p>keuzes maken over het gewenste niveau van veiligheid, waarbij de VRGZ graag wil meedenken over maatregelen om het gebied veiliger te maken.</p> <p>Wij begrijpen dat de Omgevingsvisie een brede scope heeft en een specifieke uitwerking van de hiervoor genoemde, aan veiligheid gerelateerde, onderwerpen niet persé in dit kader past. Voor zowel de gemeente, als haar burgers en haar partners, is het echter wel van belang om na te denken over kaders voor veiligheid en gezondheid en hun toepassing in het nieuwe Omgevingswetstelsel. Vanuit de VRGZ gezien geldt dit in ieder geval voor externe veiligheid (zie o.a. artikel 5.2 en 5.15 Besluit kwaliteit leefomgeving) en voor bluswatervoorziening en bereikbaarheid voor hulpdiensten (nu nog geregeld in het Bouwbesluit; in de toekomst door de gemeente in te vullen).</p> <p>Daarnaast zien we ook recentere ontwikkelingen die aandacht verdienen. Voorbeeld hiervan is de opgave van de energietransitie, de veiligheidsaspecten van de verduurzaming van mobiliteit klimaatadaptatie.</p> <p>Wij helpen de gemeente graag in de verdere uitwerking van de Nijmeegse Omgevingsvisie of het traject dat hierop volgt, zoals het formuleren van nadere beleidskaders of het opstellen van het omgevingsplan.</p>	
--	---	--

Wijzigingen n.a.v. zienswijzen

- De suggestie om veiligheid toe te voegen op pagina 24 en 95 nemen we over

4. Zienswijze ingediend door PSP92		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
2-3-2020	1. De 3 zienswijzen op de NRD zijn niet meegenomen, hierbij nogmaals integraal.	Indiener heeft namens verschillende organisaties drie inspraakreacties op de Notitie reikwijdte en Detailniveau van het Omgevingen Effect Rapport gegeven. Een van deze inspraakreacties is door ons niet meer te achterhalen redenen niet meegenomen in de reactienota van het NRD.

		De indiener heeft de inspraakreacties nogmaals ingediend, nu als zienswijzen op de Ontwerp Omgevingsvisie. Ze worden als zienswijzen 19, 20 en 21 in deze reactienota behandeld.
--	--	--

5. Zienswijze ingediend door Struin		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
6-3-2020	<ol style="list-style-type: none"> 1. Let op dat de “rosé stippellijn” “leefroutes” ook goed de hoofdwegen kruisen. Met name groepen schoolkinderen en transportfietsen/ stints van BSO’s moet goed over kunnen steken. Met een zebepad, stoplicht of voorrang + drempel voor auto’s. Let ook op dat grote transportfietsen geen haakse hoeken kunnen maken. 2. Voerweg zou ook parkweg moeten zijn of Hunnerpark moet haarspeldbocht fietspad krijgen die niet te scherpe bochten krijgt en niet te stijl wordt. 3. Route Valkhof-Berg en Dal via Sterreschansweg en met fietsbrug over Holleweg of gemeentegrens. Is goed voor recreant, forens en kinderen opvang/school. 4. Ik mis nog een goede OV en snelfietsroute naar Wageningen. www.shweeb.com is hiervoor perfect. 5. Een kleine correctie op pagina 33 in de groene bij tekst staat mijn achternaam met een y Zoals u hieronder kunt zien is het met ij 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Daar waar beweegroutes de hoofdwegen kruisen zal inderdaad altijd aandacht moeten zijn voor een goede oversteekbaarheid voor voetgangers, fietsers en ander langzaam verkeer. De toegankelijkheid van fietspaden voor een diversiteit aan typen fietsen vormt altijd een onderdeel van de afwegingen voor de inrichting van fietspaden en de overige openbare ruimte. 2. De Voerweg is een belangrijke route voor het (bus)verkeer richting Waalkade. Mogelijk is in de uitwerking van het Valkhofkwartier een oplossing te verzinnen voor een beter aansluiting tussen de brug en de Voerweg/Valkhofkwartier . Dit zal in de uitwerking Valkhofkwartier aan de orde komen Het toekomstige tweerichtingsfietspad aan de westzijde van de Waalbrug zorgt er wel voor dat het Valkhofkwartier beter met de Waalbrug en dus Nijmegen-Noord verbonden zal zijn. 3. Voor de route van het centrum naar de gemeente Berg en Dal zijn twee stedelijke snelle fietsroutes benoemd. De ene route loopt via Daalseweg, Tooropstraat en Berg en Dalseweg naar Berg en Dal. De andere route loopt onderlangs via de Ubbergseweg naar Beek. Het realiseren van een extra nieuwe verbinding tussen deze twee parallelle routes is binnen het fietsroutenetwerk niet noodzakelijk. 4. Het eventueel realiseren van een snelle fietsroute tussen Wageningen en Nijmegen is een provinciale aangelegenheid. Deze route is gemeente en regio overstijgend, waardoor de mogelijkheden voor de gemeente Nijmegen op dit vlak zeer beperkt zijn. Voor de OV-verbinding geldt dat de

		<p>treinverbinding met station Ede-Wageningen de belangrijkste route vormt.</p> <p>5. We corrigeren deze typefout.</p>
--	--	--

Wijzigingen n.a.v. zienswijzen

- We corrigeren de aangegeven typefout.

6. Zienswijze ingediend door Toeristische Kano Bond Nederland		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
9-12-2020 Pas in maart aan ons doorgezet	<p><i>Ruimte voor klimaatadaptatie</i></p> <p>Indiener vraagt nieuwe wateroppervlakten ook toegankelijk maken voor de (kleine) watersport.</p> <p>Ons uitgangspunt is dat vormen van niet-vervuilende recreatie in – of zo dicht mogelijk bij stedelijke agglomeraties gestimuleerd moeten worden. Op die manier beperk je recreatief autogebruik en wordt voldaan aan het item in het recente nationale sportaccord, dat luidt dat overheden de openbare ruimte beweegvriendelijk dienen te maken.</p> <p>Openbaar vaarwater bij nieuwbouwhuizen is een bekende waardemaker. Afhankelijk van de situatie kunt u van een opslag van 10 tot 15% uitgaan.</p> <p><i>Watervisie</i></p> <p>Wij verzoeken u dit uitvoeringsgericht in de watervisie uit te werken.</p>	<p>In de Stad in Beeld wordt op pag. 84-87 een beeld gegeven van de watersystemen in de stad. Als gevolg van de grondslag is open water maar in beperkte delen van de stad aanwezig. In de recent aangelegde wijk, de Waalsprong, wordt het watersysteem waar mogelijk (Landschapszone) geschikt gemaakt voor kleinschalige recreatie.</p> <p>Op de overige binnendijkse wateren mag officieel niet gekanood worden. Bewoners mogen wel zelf met een kano op onze vijvers en onze plassen varen. Hier hebben we geen belangen te behartigen voor kanoverenigingen.</p> <p>We hebben wel contact met de lokale kanovereniging waarmee we gedetailleerde afspraken maken. Op dit moment is dat over de vijver in Park Winkelsteeg. Op termijn zullen zij ook waarschijnlijk verhuizen naar de Spiegelwaal bij het toekomstig watersportcentrum.</p> <p>Een watervisie staat nog niet op de planning. Mocht dat wel het geval zijn dan nemen we de belangen van de kanoverenigingen hierin mee.</p>

7. Zienswijze ingediend door Indiener 4		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
25-3-2020	<p>1. Wij vinden het van groot belang voor het behoud van het cultureel erfgoed in Nijmegen dat alle grootschalige, massale evenementen die de gemeente voornemens is te houden in het Valkhofpark en Hunnerpark zo spoedig</p>	<p>1. Bedankt voor uw reactie. De Omgevingsvisie is niet het afwegingskader waarin we aangeven waar wel en niet evenementen plaatsvinden. Dit wordt straks in het</p>

	<p>mogelijk en als het kan per direct worden verplaatst naar andere locaties. Zoals onder meer het Waalfront, de Nyma, de Vasim en naar Lent.</p> <p>2. In de binnenstad wil Nijmegen cultuur verbinden met de historie. De ontwikkeling in het Valkhof-kwartier is gericht op het versterken van de samenhang tussen culturele instellingen, erfgoed monumenten en de openbare ruimte. Dit gebied moet plaats kunnen bieden aan evenementen die deze parken heel laten en respecteren. Dit gebeurt nu helaas niet.</p> <p>3. Het is de hoogste tijd dat gemeente Nijmegen deze parken die 3 maal Rijkserfgoed zijn en op de nominatie staan om voor de Unesco Werelderfgoedlijst, als cultureel erfgoed een passend gebruik gunt en aan de groene parkkwaliteit van deze parken in alle seizoenen meer zorg gaat besteden.</p>	<p>Omgevingsplan aangegeven.</p> <p>2. Nijmegen wil inderdaad in de binnenstad cultuur en historie verbinden in het Valkhofkwartier.</p> <p>3. Nijmegen is hard bezig om middels de visie Valkhofkwartier te werken aan de parken in dit gebied, waarbij het gebruik en het beheer en onderhoud ook onderwerp is van de aanpak.</p>
--	---	---

8. Zienswijze ingediend door Vitens		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
23-3-2020	<p>1. In de ontwerpvisie geeft u het belang aan van een goede functiemening, zodat er ruimte blijft voor groen en waterberging (pagina 44). Ook gaat u op pagina 57 in op het ontwerp robuuster natuurlijk systeem, als onderdeel van de Regionale Adaptatie Strategie (RAS), waar onder andere het belang van extra oppervlaktewater en regenwater-infiltratiesystemen ten behoeve van de grondwatervoorraad wordt benoemd. Wij ondersteunen deze keuzes in uw visie van harte. U benoemt in uw visie nadrukkelijk de gevoeligheid van de regio voor hitte en droogte. In dat kader vinden wij het belangrijk dat een lager waterverbruik wordt gestimuleerd, bijvoorbeeld bij bouwplannen, ten behoeve van het robuuster natuurlijk systeem.</p>	<p>1 Fijn dat u de Ontwerp-omgevingsvisie op het gebied van klimaatadaptatie, waterberging en groen ondersteunt.</p> <p>2. We onderschrijven het belang van drinkwaterwinning en de bijbehorende grondwaterbeschermingsgebied. We nemen uw voorstel over om bij het onderdeel Ondergrond (p57 en 58) in te gaan op het belang van een adequate bescherming van drinkwater(bronnen), waarbij we aangegeven dat we constructief in overleg zijn met de belanghebbende partijen welke maatregelen de komende jaren nodig zijn om het beïnvloedingsgebied van Heumensoord de kwaliteit van bodem en grondwater te beschermen en te verbeteren.</p>

	<p>2. In het voorliggend ontwerp, en dan in het bijzonder in het hoofddocument, ontbreekt naar onze mening de specifieke aandacht voor de drinkwaterwinning Heumensoord en de bijbehorende beschermingsgebieden. Op dit moment werken we samen met onder andere uw gemeente, de provincie, buurgemeenten, het waterschap en diverse andere betrokken organisaties aan een verkenning naar verplaatsing van (een deel van) deze winning. Daarbij worden verschillende scenario's verkend, maar in alle gevallen zullen er beschermingsgebieden in uw gemeente blijven liggen. We willen u dan ook verzoeken om dit onderwerp alsnog p te nemen in de Omgevingsvisie en daarbij de ambitie uit te spreken om samen met ons zorg te dragen voor de duurzame functie van grondwater ten behoeve van de drinkwatervoorziening. Ons voorstel is daarom bij het onderdeel Ondergrond (pagina 57 en 58) in te gaan op het (grondwater) beschermingsgebied Heumensoord. Er moet worden ingezet op een adequate bescherming van drinkwater(bronnen). Bij ruimtelijke ontwikkelingen moet daar rekening mee worden gehouden. In het achtergronddocument wordt in algemene zin overigens wel ingegaan op de relatie bodemvervuiling/-sanering en bodemkwaliteit/grondwater, maar in de Omgevingsvisie zou ook moeten worden aangegeven welke concrete maatregelen er de komende jaren worden getroffen om in het beïnvloedingsgebied van Heumensoord de bodemkwaliteit, en daarmee de grondwaterkwaliteit, te beschermen en verbeteren.</p> <p>3. Wij vinden het belangrijk dat in het hoofddocument van de Omgevingsvisie de beperkingen worden benoemd ten aanzien van ingrepen in de verschillende beschermingsgebieden, zowel in het waterwingebied, het grondwaterbeschermingsgebied, de boringsvrije zone al de koude en warmte opslagvrije zone en dat wordt verwezen naar het beschermingsregime in de Provinciale Omgevingsverordening.</p>	<p>3. We zullen tevens verwijzen naar het beschermingsregime van de provincie.</p>
--	--	--

Wijzigingen n.a.v. zienswijzen

- We onderschrijven het belang van drinkwaterwinning en de bijbehorende grondwaterbeschermingsgebied. We nemen uw voorstel over om bij het onderdeel Ondergrond (p57 en 58) in te gaan op het belang van een adequate bescherming van drinkwater(bronnen), waarbij we aangegeven dat we constructief in overleg zijn met de belanghebbende partijen welke maatregelen de komende jaren nodig zijn om het beïnvloedingsgebied van Heumensoord de kwaliteit van bodem en grondwater te beschermen en te verbeteren.
- We zullen tevens verwijzen naar het beschermingsregime van de provincie.

9. Zienswijze ingediend door Indiener 5		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
2-3-2020	1. Wij missen in de visie de ambitie om meer goede stallingen ook in de wijken en bij de overstappunten te maken (nu is alleen het centrum genoemd). Ook is het belangrijk om met alle soorten diverse fietsen rekening te houden.	1. Het beleid zoals omschreven in de Omgevingsvisie geeft aan dat we de groei van het fietsgebruik verder willen versterken. Uiteraard maken voldoende stallingen van goede kwaliteit hier onderdeel van uit. Wij willen daarom in de toekomst, mede op basis van een nieuwe parkeernota, sterker in gaan zetten op fietsparkeernormen bij nieuwe ontwikkelingen, blijven de capaciteit van fietsenstallingsvoorzieningen bij OV-knooppunten monitoren en zullen daarbij, binnen de mogelijkheden, ook rekening houden met de verschillende typen fietsen die gestald kunnen worden. Binnen de wijken wordt daarnaast gezocht naar mogelijkheden om parkeerplaatsen om te vormen naar fietsparkeerplaatsen in gebieden waar de fietsparkeerproblematiek dit wenselijk maakt.

10. Zienswijze ingediend door Indiener 6		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
2-3-2020	1. Dat de aangegeven plek P en R op bladzijde 62 in Brakkenstein in een bos grenzend aan Scheidingsweg en spoorlijn niet geschikt is hiervoor. Ons inziens is deze plek	1. De P&R locatie op deze kaart is, inderdaad onjuist aangegeven. Wij zullen dit aanpassen De P&R blijft echter nog een zoeklocatie. Er dus is nog geen exacte locatie in

	<p>niet nodig gezien het kleine verkeersaanbod uit die richting. Daarbij komt ook nog dat het universiteitsterrein 500 meter verderop veel parkeerplaatsen biedt. Het is jammer en onwenselijk om daar een bestaand bosperceel aan op te offeren.</p>	<p>beeld. Het is dus op dit moment niet aan de orde dat een bestaand bosperceel zal moeten wijken voor een P&R. Wat met deze kaart wordt aangegeven is dat er gezocht wordt naar een P&R locatie die geschikt is voor verkeer dat vanuit zuidelijk richting Nijmegen binnenkomt. Het gaat hierbij dus om verkeer vanaf de N844 (Rijksweg Malden) en de Nijmeegse baan vanuit Groesbeek. Een dergelijke P&R locatie heeft als doel om verkeer dat vanuit het zuiden naar Nijmegen rijdt buiten/aan de rand van de stad op te vangen, om zodoende de hoeveelheid autoverkeer binnen de stad te beperken en daarmee de doorstroming van het autoverkeer binnen de stad te blijven waarborgen.</p>
--	---	--

Wijzigingen n.a.v. zienswijzen

- Kaart duurzame mobiliteit is aangepast
- De P&R locatie op deze kaart is, inderdaad onjuist aangegeven. Wij zullen dit aanpassen.

11. Zienswijze ingediend door Hortus Civitatus		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
25-2-2020	<ol style="list-style-type: none"> <li data-bbox="436 874 1171 1185">1. Ook was de stad Nijmegen in 2018 tot de groenste hoofdstad van Europa uitgeroepen. Nu gaat de gemeente Nijmegen zich verder oriënteren bij nieuwbouwplannen voor duurzame woonhuizen met veel openbaar stedelijk groen. Daarom willen wij nu voortaan graag zien dat bij deze grote aantallen nieuwbouwplannen en woonhuizen deze beter en eerlijker geregeld gaat worden, zodat de stad zich verder kan ontwikkelen met overal gezonde lucht en biodiversiteit vol natuur met de 'Tuin als de Stad' tot 2040. <li data-bbox="436 1217 1171 1399">2. Het oprichten van een Groen platform waar biologen, ecologen, kunstenaars, wetenschappers van de Radboud Universiteit en andere geïnteresseerde lijkt ons een goede optie en noodzakelijk. Voor het 'groen platform' hebben wij alvast een stappenplan opgesteld, waarbij de Groene duurzame stadsontwikkelingen ieder jaar in beeld 	<ol style="list-style-type: none"> <li data-bbox="1247 874 2036 1185">1. In de Omgevingsvisie wordt beschreven hoe wij het groen in de stad willen versterken en haar kwaliteiten willen doen toenemen. Wij hebben de indruk dat we gelijkgestemd zijn in onze mening over het belang van het groen in de stad. Wij vinden dat er in de stad voldoende voorbeelden te vinden zijn waarin ontwikkelaars een positieve bijdrage aan dat openbaar groen hebben geleverd, van het Limosterrein in Oost, tot het binnenkort op te leveren Fort Kraaijenhofpark in het Waalfront in west. Door het zelf aan te leggen en daarna aan de gemeente over te dragen dan wel indirect via de grondkosten. <li data-bbox="1247 1217 2036 1399">2. U pleit voor het oprichten van een groen platform waarin geïnteresseerden en deskundigen de plannen in de stad begeleiden met een focus op groen en haar kwaliteiten. De Omgevingsvisie is een visie op hoofdlijnen, ze beschrijft echter niet in detail hoe die visie uitgevoerd zal worden. Het instellen van een groen platform zal er daarom geen

	<p>komen en besproken kunnen worden. Projectontwikkelaars die grootschalig onze stad destijds hebben volgebouwd en ook nog verder in deze stad willen gaan investeren door te bouwen, zullen nu voortaan moeten realiseren dat investeren in stedelijk groen nu tot de nieuwe bouw-norm van de stadsontwikkeling zullen gaan behoren. Dit alles gezien vanuit het oogpunt van de nieuwe presentatie over (groenstructuurplan/Omgevingsvisie, Nijmegen 2040-Stad & Natuur.</p> <p>3. Projectontwikkelaars verdienen al vele jarenlang heel veel geld door hun bouwactiviteiten, maar dragen tot op heden geen enkel steentje bij voor de stedelijk groene inrichting. Dat kan volgens ons nu anders om samen met de gemeente Nijmegen tot de juiste verdeelsleutel te komen. Daar is nu ook veel winst bij te halen. Zeker als het gaat over de nieuwe Omgevingsvisie/groenstructuurplan van de stad Nijmegen die tot 2040 zullen gaan. Niet alleen vanuit de steun door Rijksoverheid moet de gemeente Nijmegen zich gaan richten bij de nieuwe groene stadsontwikkeling plannen. Dat zou niet helemaal eerlijk zijn, omdat de projectontwikkelaars bij hun bouwactiviteiten al veel geld hebben verdiend. Daarom is het eerlijker dat projectontwikkelaars nu voortaan ook moeten gaan meebetalen aan de verdeelsleutel over de stedelijke groene inrichting. Dus niet als een soort sluitpost in de oplevering van de bouw achteraf, zoals dat meestal de regel was. Want dan valt er niet veel meer te verdelen met wat strookjes Groen erbij voor de stad.</p> <p>4. Verkoeling zoeken in de zomermaanden in een duurzame stad is geen luxe meer, maar een noodzaak geworden om onze stad leefbaarder en groener te maken, ook om deze te behouden voor de jongere generaties naar de toekomst toe. Ook vinden wij dat gemeente Nijmegen zich niet te veel afhankelijk moet opstellen om projectontwikkelaars telkens hun zin te geven bij hun bouwactiviteiten zonder de nodige aanvulling van Stedelijke groen. De tijden zijn</p>	<p>onderdeel van zijn. Maar met u vinden wij groen en natuur in de stad belangrijk en daar wordt ook aan gewerkt zoals ook aangegeven in de beantwoording onder punt 1. Bij elke nieuwe ontwikkeling geldt de Omgevingsvisie als kader en zal de participatie vorm gegeven worden passend bij de concrete ontwikkeling. In de Omgevingsvisie is dit Hoofdstuk naar aanleiding van onder meer uw zienswijze en de adviezen van de adviescommissies verduidelijkt. Via de campagne Operatie Steenbreek is er al een groen netwerk ontstaan van bewoners en organisaties die zich samen met de gemeente buigen over de opgave van biodiversiteitsherstel, stadslandbouw en (ecologisch) groenbeheer.</p> <p>3. U suggereert hier dat vanuit de ontwikkelingen geen bijdrage wordt geleverd aan de groenvoorzieningen. Dat beeld klopt niet zoals hiervoor al aangegeven. Niet alleen worden er wel degelijk openbaar groen aangelegd, ook in projecten geïnitieerd door particuliere partijen (bv het nieuwe park bij de nieuwbouw van de paters Jezuiten in Brakkenstein). Maar ook in de grote stedelijke ontwikkelingen zoals bv de Waalsprong is aandacht voor het groen. Dit wordt gefinancierd net als alle andere voorzieningen zoals infrastructuur, uit de grondopbrengsten. Bovendien is voor de Waalsprong onlangs een toolbox natuurinclusief bouwen vastgesteld met maatregelen voor nieuwbouwen.</p> <p>4. De punten die u noemt (hittestress, groen, duurzaamheid) worden allemaal meegenomen in de afwegingen die bij de planvorming voor concrete projecten gemaakt worden. Ons beleid op die punten is uitgangspunt.</p>
--	---	--

	<p>nu veranderd. Er zijn nu ook genoeg projectontwikkelaars te vinden die wel willen meedenken en werken voor een duurzame groene stedelijke ontwikkeling binnen hun bouwplannen. Die krijgen wat ons betreft voortaan voorrang bij hun bouwplannen en presentaties. Laten wij hopen dat de gemeente Nijmegen daar nu ook zo over denkt.</p>	
--	--	--

Wijzigingen n.a.v. zienswijzen

- De kaart groene gezonde stad is aangevuld met een aantal groene corridors, groene gebieden en enkele beweegroutes.
- Hoofdstuk Participatie verduidelijkt

12. Zienswijze ingediend door ECN en IKN		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
26-3-2020	<p>1 Hoewel wij erkennen dat functiemenging op sommige plekken (waar lichtere bedrijvigheid aanwezig is) een goed idee kan zijn, zijn wij van mening dat dit voor de bestaande industrieterreinen niet het geval is. Met name de gebieden Winkelsteeg en Oostkanaalhavens zijn van oorsprong traditionele bedrijventerreinen waar vanwege de aanwezigheid van bedrijven in de hogere milieucategorieën industriële bedrijvigheid en wonen bewust van elkaar gescheiden zijn. Wij maken ons grote zorgen dat als gevolg van dit voorgenomen beleid reeds aanwezige industriële bedrijven verdwijnen dan wel hun bedrijfsoppervlakte aanzienlijk moet verkleinen. Uitbreiding of nieuwe vestiging zal veelal onmogelijk worden vanwege strenge milieu hygiënische eisen (onder meer op het gebied van geluid, veiligheid en verkeer) die gelden als op de terreinen ook wonen mogelijk wordt gemaakt.</p>	<p>1 ECN/IKN vraagt aandacht voor voldoende ruimte voor met name industriële bedrijvigheid. Dit zowel in ruimte maar ook waar het gaat om de milieu hygiënische randvoorwaarden zoals geluid, geur en verkeer. We onderschrijven dat bepaalde activiteiten zich niet makkelijk laten mengen met gevoelige functies.</p> <p>In de Omgevingsvisie geven we daarom meer ruimte aan industriële activiteiten door de ontwikkeling van de Grift en door de transformatie van het Engie-terrein.</p> <p>We monitoren jaarlijks de arbeidsmarkt. In het kader van het RPW wordt de regionale ontwikkeling en met name de benodigde capaciteit van bedrijventerreinen gemonitord. Het belang om vooral voor praktisch en laagopgeleiden voldoende banen te behouden en te creëren wordt als gezamenlijke opgave gezien. Bij de voorgestelde functiemenging zal dan ook altijd zoveel mogelijk rekening worden gehouden met de belangen van de reeds gevestigde bedrijven.</p>

	<p>2 De in de ontwerp-Omgevingsvisie genoemde oplossing van functiemenging op bestaande bedrijventerreinen als Winkelsteeg en Oostkanaalhavens staat haaks op eerder door de gemeente gevoerd beleid in het Structuurplan 2013, bestemmingsplan Nijmegen Kanaalhavens 2014 en gebiedsvisie TPN west 2019 zonder dat deze koerswijziging deugdelijk wordt gemotiveerd. Hiermee wordt dan ook geen enkel recht gedaan aan de bestaande belangen van de bedrijven op de twee bedrijventerreinen.</p> <p>3 De belangrijkste overwegingen over behoud van de bestaande werkgebieden en het belang van locaties voor (maak)bedrijven met een hogere milieubelasting komen niet aan bod in de ontwerp-Omgevingsvisie. Zo worden Winkelsteeg en Oostkanaalhavens in de Omgevingsvisiekaart <u>niet</u> aangeduid als bestaande werkgebieden, maar als 'transformatiegebieden'.</p> <p>4 De resultaten uit het overleg met de gemeente over de Omgevingsvisie hebben geleid tot een product (de ontwerp-Omgevingsvisie) waarin de geleverde bijdragen door ECN/IKN niet worden herkend. Achteraf wordt geconcludeerd dat het 'meepraten' tijdens de vier overlegmomenten meer weg had van het tussentijds informeren over de voortgang van de Omgevingsvisie in wording.</p>	<p>Op bestaande gebieden zetten we in op intensivering van het gebruik, zoals bijvoorbeeld in de gebiedsvisie TPN West die onderdeel is van de Omgevingsvisie is beschreven. We zijn echter niet van mening dat de huidige situatie met de werkgebieden Winkelsteeg en Oostkanaalhavens optimaal is. Hieronder komen we daarop terug.</p> <p>2. De Omgevingsvisie is de opvolger van het Structuurplan uit 2013 en is juist bedoeld om het nieuwe beleid en de ambities te beschrijven. Dit gebeurt in de nieuwe Omgevingsvisie ihkv van de nieuwe Omgevingswet. De Omgevingsvisie zal straks worden vertaald in het Omgevingsplan dat de het huidige bestemmingsplannen vervangt. De recent opgestelde visie TPN-West die samen met de betrokkenen tot stand is gekomen is integraal onderdeel van de Ontwerp-Omgevingsvisie. Deze visie wordt samen met de ontwerp-Omgevingsvisie vastgesteld in de Raad. Deze visie loopt tot 2030 en is samengevat in Nijmegen, stad in Beeld op blz 52 en 53. De voorgestelde functiemenging op Winkelsteeg en het onderzoek naar Oostkanaalhavens na 2030 staat ons inziens niet haaks op eerder gevoerd beleid. Op de genoemde terreinen vindt al een menging plaats tussen verschillende werkfuncties, recreatieve functies (sportpark Winkelsteeg) en wonen zoals bijvoorbeeld huize Winkelsteeg.</p> <p>Samen met u hebben we in het afgelopen jaar geconstateerd dat in de Winkelsteeg en in Oostkanaalhavens sprake is van minder efficiënt en minder intensief ruimtegebruik.</p> <p>In de Omgevingsvisie constateren wij dat Nijmegen, om haar vier grote opgaven in te vullen ruimte moet zoeken. Uitgangspunt is dat wij, om onder meer het omringende landschap te sparen, het</p>
--	---	---

<p>5 In het kader van het recent gevoerde overleg over de ontwerp-Omgevingsvisie willen ECN/IKN ook graag de relatie leggen met de economische visie die in samenspraak tussen de gemeente en de Nijmeegse bedrijven en ondernemers tot stand is gekomen. In de economische visie wordt gesteld dat het versterken van de economische veerkracht van de stad en haar inwoners één van de hoofdpogaven is van de gemeente Nijmegen. De groei van het aantal banen wordt gezien als een enorme uitdaging. Daarbij wordt het belang benadrukt dat bestaande bedrijven ondersteund worden in hun groei en nieuwe bedrijven zich kunnen vestigen.</p> <p>In de context van de ambities als neergelegd in de economische visie, 'verbaast' het ons dat na nog geen vier maanden na vaststelling van deze visie de huidige werkgebieden Winkelsteeg en Oostkanaalhavens in de ontwerp-Omgevingsvisie worden aangewezen als transformatiegebieden. Zo wordt met betrekking tot Oostkanaalhavens in de economische visie nog geconstateerd dat het havengebied mogelijkheden biedt voor het creëren van meer watergebonden bedrijvigheid: <i>'Bij verhuizing of vertrek van niet-watergebonden bedrijven wil de gemeente koppelingen maken met bedrijven die het water wel benutten in hun logistieke proces. Op dit moment is er geen beschikbaar aanbod aan watergebonden bedrijventerreinen'</i>.</p> <p>6 Wij begrijpen dat Nijmegen voor een grote opgave staat. Het verwezenlijken van alle ambities en het tot stand brengen van de nieuwe opgaven binnen de eigen gemeentegrens is een enorme uitdaging. Nadat de blik vanaf eind jaren negentig van de vorige eeuw gericht was op de overzijde van de Waal, wordt nu gekozen voor groei binnen de bestaande stad. Concreet gaat het om een groei van 1.000 banen per jaar en een toename van 15.000 woningen tot 2040.</p>	<p>draagvlak van stedelijke functies te vergroten en de mobiliteitsgroei te beperken, deze ruimte willen zoeken in de bestaande stad.</p> <p>3 In de Omgevingsvisie kaart is het Winkelsteeggebied aangeduid als transformatiegebied en het Oostkanaalhavengebied als onderzoeksgebied. Echter de gebieden zijn op blz 36 in het onderdeel van de Omgevingsvisie waarin de bestaande situatie wordt beschreven <i>Nijmegen Stad in Beeld</i> wel degelijk aangeduid als bestaande werkgebieden. In de paragraaf Economische Structuur blz 38 en 39 wordt het belang van de locaties voor maak bedrijven beschreven.</p> <p>4 De gemeente hecht veel waarde aan de betrokkenheid van het ECN/IKN bij de totstandkoming de Omgevingsvisie en de uitwerking daarvan. Daarom is er 5 keer overlegd met de ECN/IKN; 8 april, 29 mei, 11 november, 18 december en op 16 maart. Vele punten die ECN /IKN heeft ingebracht zijn verwerkt in de Ontwerp-Omgevingsvisie. De bijeenkomsten zijn door de Gemeente in verslagen vastgelegd en er is een overzicht gegeven van de punten die zijn overgenomen in de Omgevingsvisie. (zie bijlage X)</p> <p>5 De Economische visie is een belangrijke onderlegger van de Omgevingsvisie. Het creëren van werkgelegenheid op alle niveaus voor de toekomst is een van de topprioriteiten van de gemeente. We willen onze economische kansen beter benutten. We willen dat de banengroei in onze stad zich gaat verhouden tot de bevolkingsgroei en mobiliseren ons onbenutte potentieel. Dit doen we met de stad én met de regio, die de motor is van onze economische groei. We hebben economisch sterke sectoren in de stad, maar we hebben ook dringend behoefte aan meer</p>
--	---

	<p>Wij verwachten op basis van de inhoud van de ontwerp-Omgevingsvisie en de beperkt beschikbare ruimte, dat een belangrijk deel van de woningbouwopgave wordt voorzien op de industrieterreinen Winkelsteeg en Oostkanaalhavens. Woningbouw of andere gevoelige functies op bestaande industrieterreinen lijkt ons niet de juiste beleidskeuze als één van de vier opgaven bestaat uit het beter benutten van de economische kansen en het stimuleren van een groei van 1.000 banen per jaar ('de economisch veerkrachtige stad').</p> <p>7 In de Omgevingsvisiekaart (blz. 38) stellen wij voor de omvang van het gebied waar ruimte wordt geboden voor transformatie (Winkelsteeg) en mogelijkheden voor transformatie wordt onderzocht (Oost-Kanaalhavens) te verkleinen. De delen van de industrieterreinen waar de geblokte, paarsgekleurde legenda-eenheid verdwijnt, krijgen weer de grijze kleur van 'bestaande werkgebieden' zoals die ook elders op de kaart wordt gebruikt voor bestaande bedrijventerreinen. Deze wijzing zal dan ook doorwerken in enkele andere kaarten van de ontwerp-Omgevingsvisie.</p>	<p>werkgelegenheid, zowel voor hogeschoolden als voor praktisch werkenden.</p> <p>De ambitie uit de economische visie om meer watergebonden bedrijven te vestigen in Oost kanaalhavens wordt onderschreven in de Omgevingsvisie en in de visie TPN-West.</p> <p><i>"Verder is er een tekort aan watergebonden bedrijventerreinen in de regio Arnhem-Nijmegen. Daarom besteden we extra aandacht aan de potentie van de Nijmeegse havens."</i> Blz 39 Stad in Beeld.</p> <p>6 Analyse van Winkelsteeg en Oostkanaalhaven wijst uit dat sprake is van inefficiënt ruimtegebruik. Streven is dan ook om meer banen op de genoemde terreinen te realiseren.</p> <p>Naast de opgave Economisch veerkrachtige stad werkt Nijmegen ook aan de opgave Sociale gezonde stad en aantrekkelijke stad en duurzame stad. De genoemde gebieden en met name het Winkelsteeggebied leent zich goed om kwetsbare wijken met elkaar te verbinden en de kwaliteiten van bv het kanaal meer te benutten voor de stad. Wij denken dat in dit gebied werken en wonen beiden verder ontwikkeld kunnen worden. Door dit te doen ontstaat een levendig stadsdeel in het midden van de stad met een grote economisch potentie en een prettig leefmilieu.</p> <p>7 Winkelsteeg wordt in de Omgevingsvisie ruim gedefinieerd. Ook de instituten CWZ en huize winkelsteeg, sportpark en NTC vallen hieronder. In dit ruimer gedefinieerde Winkelsteeg is al een grote mate van functiemenging aanwezig. We zien dat bedrijvigheid hier mogelijk is met andere functies en gaan verkennen op welke manier uitbreiding van de functiemenging mogelijk is. Vanzelfsprekend wil de gemeente hier in goede afstemming met de bestaande bedrijven vorm aan geven. In de uitwerking zal het</p>
--	---	---

Links het gebied Winkelsteeg volgens de huidige Omgevingsvisiekaart, rechts ons voorstel

Links Oostkanaalhavens volgens de huidige Omgevingsvisiekaart, rechts ons voorstel

In de legenda van de Omgevingsvisiekaart

In de bijbehorende legenda (blz. 39) stellen wij de volgende tekstaanpassing voor:

zo zijn dat op sommige plekken in Winkelsteeg nog steeds bedrijven de boventoon voeren of zelfs uitsluitend aanwezig zijn. We gaan dat nu niet van te voren vastleggen maar doen dit na grondige studie van de mogelijkheden in het gebied. Inmiddels zijn we aan de slag met gebiedsvisie Winkelsteeg en we verwachten dat er voldoende ruimte is om meer vierkante meters werken en wonen toe te kunnen voegen in het gebied. Hierover gaan we graag met uw in gesprek. Derhalve gaan we het kaartbeeld nu nog niet aanpassen maar zou dit als de koers duidelijk is in een volgende actualisering van de Omgevingsvisie kunnen geschieden.

De uitleg bij de legenda is nu:

Oostkanaalhavens, We willen onderzoeken of dit gebied op de langetermijn (na 2030) mogelijkheden biedt voor transformatie.

We zullen hieraan toevoegen:

Voor de komende 10 jaar wordt een vestigingsklimaat voorgestaan gericht op de maakindustrie, logistiek, energie, watergebonden bedrijvigheid en overslag, ook op het ENGIE-terrein.

We nemen uw suggestie voor de tekst geheel over: Een deel van het gebied Winkelsteeg biedt ruimte voor transformatie. Hier

<p>Bestaande tekst: <i>Het gebied Winkelsteeg biedt ruimte voor transformatie. Hier kunnen andere bedrijfsfuncties en wonen toegevoegd en ingepast worden met behoud van groen.</i></p> <p>Nieuwe tekst: Een deel van het gebied Winkelsteeg biedt ruimte voor transformatie. Hier kunnen andere bedrijfsfuncties en wonen toegevoegd en ingepast worden met behoud van groen, waarbij rekening wordt gehouden met de belangen van de reeds gevestigde bedrijven.</p> <p>Bestaande tekst: <i>Oostkanaalhavens. We willen onderzoeken of dit gebied op langere termijn (na 2030) mogelijkheden biedt voor transformatie.</i></p> <p>Nieuwe tekst: Oostkanaalhavens. We willen onderzoeken of de randen van dit gebied op langere termijn (na 2030) mogelijkheden biedt voor transformatie, waarbij rekening wordt gehouden met de belangen van de reeds gevestigde bedrijven.</p> <p>In het verlengde hiervan worden alle tekstpassages waar een directe relatie wordt gelegd tussen transformatie / functiemenging met wonen (of andere gevoelige functies) en de bestaande industrieterreinen Winkelsteeg en Oostkanaalhavens aangepast.</p> <p>8 Tot slot begrijpen wij dat het maken van een langetermijnvisie (2020-2040) erg ingewikkeld is. Het is moeilijk te voorspellen hoe de situatie in Nijmegen er in 2040 uitziet. Een stad in beweging vraagt een flexibele houding, ruimtelijke vraagstukken worden complexer en veranderingen gaan snel. Toch worden er nu vergaande keuzes gemaakt die grote consequenties hebben voor bedrijven. Deze keuzes verdienen een betere motivering en ook moeten de consequenties van de keuzes beter inzichtelijk worden gemaakt.</p>	<p>kunnen andere bedrijfsfuncties en wonen toegevoegd en ingepast worden met behoud van groen, waarbij rekening wordt gehouden met de belangen van de reeds gevestigde bedrijven.</p> <p>We nemen uw suggestie nagenoeg over: We willen onderzoeken of dit gebied op langere termijn (na 2030) mogelijkheden biedt voor transformatie, waarbij rekening wordt gehouden met de belangen van de reeds gevestigde bedrijven.</p> <p>8 Het is inderdaad moeilijk te voorspellen hoe Nijmegen er in 2040 uit zal gaan zien. Daarvoor is het nodig om enerzijds een stip op de horizon te zetten om doelen en ambities op de lange termijn goed in het vizier te hebben. Anderzijds biedt de Omgevingsvisie de flexibiliteit om desnoods jaarlijks zaken een update te geven en dingen aan te passen. Zowel de vergezichten als de blik op de realiteit zijn nodig om de stad te kunnen laten ontwikkelen in de gewenste richting.</p> <p>De volgende conclusies uit het Stec –advies wordt overgenomen in de Omgevingsvisie in Nijmegen Stad in Beeld: <i>Oost-Kanaalhavens en Winkelsteeg hebben hoge sociaaleconomische waarde</i></p>
---	---

	<p>Indien een betere motivering en/of het beter in beeld brengen van de consequenties niet mogelijk is, stellen wij voor een meer gedoseerde Omgevingsvisie te maken die minder vergaande vergezichten heeft. Een dergelijke Omgevingsvisie is vervolgens met een te doorlopen beleidscyclus periodiek te actualiseren.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>De terreinen bieden veel werkgelegenheid (12% van het totaal aantal banen in Nijmegen), en ook veel (kwetsbare) werkgelegenheid bij lager tot middelbaar opgeleiden (50-60% van de banen op de terreinen). Bedrijfsverplaatsing is voor veel van deze werknemers ingrijpend.</i> • <i>De watergebonden kavels op Oost-Kanaalhavens zijn een schaars goed in de regio.</i> • <i>Door de aanwezige bedrijvigheid en de waterbereikbaarheid heeft Oost-Kanaalhavens veel circulaire potentie.</i> <p><i>Trends en ontwikkelingen bedrijfsruimte- en bedrijventerreinenmarkt: Winkelsteeg en Oost-Kanaalhavens kunnen hierop goed inspelen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Winkelsteeg en Oost-Kanaalhavens zijn zeer geschikt om in te spelen op trends als reshoring, circulariteit, energietransitie, etc.</i> • <i>Op Winkelsteeg zou mengen in deelgebieden mogelijk een optie kunnen zijn.</i> • <i>Oost-Kanaalhavens is gezien de daar aanwezige zwaardere bedrijvigheid geen voor de hand liggende plek om grootschalig te mengen.</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Vraag naar bedrijventerreinen neemt op veel plekken in Nederland weer toe. Zuinig omgaan met bestaande bedrijventerreinen is een belangrijk onderdeel van de strategie die ook de regio voorstaat. Uitplaatsen van bedrijven naar een uitleglocatie is duur en weinig duurzaam als de bestaande ruimte niet goed wordt benut.</i>
--	---	---

Wijzigingen n.a.v. zienswijzen

Tekst wordt aangevuld

De uitleg bij de legenda is nu:

Oostkanaalhavens, We willen onderzoeken of dit gebied op de langetermijn (na 2030) mogelijkheden biedt voor transformatie.

We zullen hieraan toevoegen:

Voor de komende 10 jaar wordt een vestigingsklimaat voorgestaan gericht op de maakindustrie, logistiek, energie, watergebonden bedrijvigheid en overslag, ook op het ENGIE-terrein.

Tekst suggesties worden overgenomen: " Een deel van het gebied Winkelsteeg biedt ruimte voor transformatie. Hier kunnen andere bedrijfsfuncties en wonen toegevoegd en ingepast worden met behoud van groen, waarbij rekening wordt gehouden met de belangen van de reeds gevestigde bedrijven." Aangepaste tekst: We willen onderzoeken of dit gebied op langere termijn (na 2030) mogelijkheden biedt voor transformatie, waarbij rekening wordt gehouden met de belangen van de reeds gevestigde bedrijven.

Aanvulling tekst Stad in Beeld: Oost-Kanaalhavens en Winkelsteeg hebben hoge sociaaleconomische waarde

- *De terreinen bieden veel werkgelegenheid (12% van het totaal aantal banen in Nijmegen), en ook veel (kwetsbare) werkgelegenheid bij lager tot middelbaar opgeleiden (50-60% van de banen op de terreinen). Bedrijfsverplaatsing is voor veel van deze werknemers ingrijpend.*
- *De watergebonden kavels op Oost-Kanaalhavens zijn een schaars goed in de regio.*
- *Door de aanwezige bedrijvigheid en de waterbereikbaarheid heeft Oost-Kanaalhavens veel circulaire potentie.*

Trends en ontwikkelingen bedrijfsruimte- en bedrijventerreinenmarkt: Winkelsteeg en Oost-Kanaalhavens kunnen hierop goed inspelen

- *Winkelsteeg en Oost-Kanaalhavens zijn zeer geschikt om in te spelen op trends als reshoring, circulariteit, energietransitie, etc.*
 - *Op Winkelsteeg zou mengen in deelgebieden mogelijk een optie kunnen zijn.*
 - *Oost-Kanaalhavens is gezien de daar aanwezige zwaardere bedrijvigheid geen voor de hand liggende plek om grootschalig te mengen.*
- *Vraag naar bedrijventerreinen neemt op veel plekken in Nederland weer toe. Zuinig omgaan met bestaande bedrijventerreinen is een belangrijk onderdeel van de strategie die ook de regio voorstaat. Uitplaatsen van bedrijven naar een uitleglocatie is duur en weinig duurzaam als de bestaande ruimte niet goed wordt benut.*

13. Zienswijze ingediend door Stichting Bewoners Organisatie Bottendaal		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
23-3-2020	We geven puntsgewijs onze opmerkingen, met nadruk op de toekomst van het wonen in kleinere eenheden in de 19e -eeuwse schil. We sluiten daarbij deels aan bij de inspraak van Kamerbreed maar vullen die hier ook aan met een aantal opmerkingen aangaande dat inspraakverhaal.	1. De groei van het aantal studenten en de woningvraag van veel andere kleine huishoudens heeft zeker onze aandacht. In de Omgevingsvisie zien wij inderdaad kansen in en rond het centrum voor appartementen, ook in de betaalbare sector, om zo de druk op de bestaande voorraad te verlichten. Concreet

	<ol style="list-style-type: none"> 1. In de paragrafen over het wonen in de toekomstige stad en het hoofdstuk sterke campussen mist de stichting BOB zinsneden over de toenemende woonbelasting van de 19e -eeuwse schil. Wij bedoelen dan de toekomst van de kamer- studio- en appartement-bewoning en de gevolgen hiervan. Daarbij willen we niet alleen focussen op het groeiende aantal studenten, maar vinden wel dat de woondruk van studenten op Bottendaal erg groot is. Maar goed. Kamerbewoning geldt ook voor vele anderen; medewerkers ziekenhuizen, werkende jongeren, gescheiden mensen, arbeidsmigranten, starters die geen betaalbare woning kunnen vinden, etc. De grote druk van al deze groepen en natuurlijk het merendeel studenten leidt tot overbewoning en overlast in vooral de 19e - eeuwse schil, daarmee dus ook in Bottendaal. Deze problemen moeten worden aangepakt via fatsoenlijke en betaalbare woningbouw in de hele stad maar met name in de wijken rondom het stadscentrum en de ontwerp-Omgevingsvisie geeft hiertoe een belangrijke aanzet en dat vinden wij verstandig. Dit betekent ook dat mogelijk vrijvallende gebouwen van functie kunnen verwisselen en deels dan ingezet kunnen gaan worden na verbouwing, in kamers, of in studio's dan wel appartementen. Dit ontlast de bestaande druk op de monumentale panden, nu nauwelijks geschikt om veel mensen in welke hoedanigheid dan ook, te huisvesten. Bovendien waarom worden grote monumentale panden niet geschikt gemaakt om meerdere gezinshuishoudens (via bv. appartementisering) en jonge stellen (starters) te huisvesten waarbij de monumentale staat van de woning behouden blijft? Ligt hier ook niet een taak voor woningbouwcorporaties gekoppeld aan hun opgave om betaalbare huisvesting voor eenieder in de hele stad mogelijk te maken? 2. We gaan niet in op allerlei soorten rapporten en onderzoeken die ondertussen in de loop van de tijd verschenen zijn aangaande de huisvesting van studenten. 	<p>hebben wij recent het parkeerbeleid aangepast om het splitsen van woningen te vereenvoudigen. Maar tevens is duidelijk dat de onzelfstandige markt ook in de toekomst belangrijk zal blijven om in de vraag van deze doelgroepen te voorzien. Deze markt blijft gereguleerd via het kamerverhuurbeleid. In 2020 zal dit beleid worden geëvalueerd. Het splitsen van grote monumentale panden tot meerdere zelfstadige appartementen is in principe een goede oplossing maar wel eentje waarbij het voor marktpartijen, en zeker woningcorporaties, bijzonder lastig is om een haalbaar plan te ontwikkelen.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Dat klopt, daarom hebben we bij de totstandkoming van de Omgevingsvisie ook uitgebreid de mogelijkheid gegeven aan de stad om te participeren. In de Omgevingsvisie is dit Hoofdstuk naar aanleiding van onder meer uw zienswijze en de adviezen van de adviescommissies verduidelijkt 3. Wij overleggen periodiek met de colleges van bestuur van de instellingen van hoger onderwijs. Het thema studentenhuisvesting staat hier prominent op de agenda. En ze dragen bij. Zo heeft de RU, in het kader van de campusontwikkeling, de afgelopen jaren meerdere locaties beschikbaar gesteld voor de bouw van studentenwoonruimte. 4. Speculanten en particuliere verhuurders zijn twee verschillende zaken. Al kunnen ze overlappen. Voor sturing op de vrije sector zijn we mede afhankelijk van rijksbeleid. Om huren in de vrije sector betaalbaar te houden zet het Rijk nieuwe instrumenten in. Zo heeft de minister recent aangegeven de jaarlijkse huurverhoging in de vrije sector te gaan maximeren. Lokaal worden door de Stichting Huurteams Nijmegen worden te hoge huren op de woningmarkt gecontroleerd. Hierdoor ontvangen wij ook signalen over eventuele misstanden op de woningmarkt. Daarnaast zetten we instrumenten in om de middeldure huurvoorraad langjarig te vergroten om zo te kunnen voorzien in de vraag naar woningen. Momenteel zien wij geen reden om meer te doen. Uiteraard houden we een vinger aan de pols door monitoring
--	--	---

	<p>Eenieder haalt eruit wat hij of zij wil. Laten we uitgaan van de gemeentelijke rapporten. De BOB is van mening dat deze rapporten de kaders aangeven waarbinnen het woonbeleid van Nijmegen wordt ontwikkeld. Bij de uitwerking hiervan is er onzes inziens een belangrijke inspraakrol weggelegd voor bewoners en andere belanghebbenden. Participatie is toch een belangrijk uitgangspunt van de ontwerp-Omgevingsvisie?</p> <p>3. Wat de BOB jammer vindt is dat de rol van de grote werkverschaffers van Nijmegen (RU, HAN en ziekenhuizen) weliswaar erkend wordt in de Ontwerp-Omgevingsvisie maar niet hun verantwoordelijkheid voor de huisvesting van al hun medewerkers en vooral studenten. Het is niet goed dit alleen maar af te schuiven op de SSH, en de andere huisvesters, inclusief de onroerend goed speculanten en kamerverhuurbedrijven in de breedste zin van het woord. Daarbij speelt de groei in aantallen studenten van zowel de hogeschool als de universiteit; vele jonge mensen in binnenland en buitenland worden verleid om in Nijmegen te komen studeren. Dit is verworden tot een verdienmodel van het hoger onderwijs. Maar de rijksoverheid en de betreffende onderwijsinstellingen vinden het vanzelfsprekend dat de daarmee gaande woondruk veel te veel op de 'hoger onderwijs' -gemeenten wordt afgewenteld. Dit klopt niet, wie A wil (meer studerenden) moet ook B zeggen als het gaat om het inpassen van groeiende aantallen studenten in de steden. Dus hier ligt, zoals hierboven al is aangegeven, een aanvullende taak bij de Colleges van Bestuur (er is meer dan alleen maar de SSH) van de genoemde onderwijsinstellingen. Er moet veel meer dan tot nu toe, rekening gehouden worden met de wonen leefbaarheidsbelangen van ook de andere inwoners van met name de 19e -eeuwse schil. Hoe moet dit gebeuren in een leefbaar en duurzaam Nijmegen, waar de ontwerp-Omgevingsvisie vanuit gaat?</p>	<p>van vraag en aanbod en signalen die we via de Stichting Huurteams Nijmegen ontvangen.</p> <p>5. Dit zijn praktische, uitvoeringsgerichte maatregelen die naar onze mening niet in de Omgevingsvisie thuishoren.</p>
--	---	--

	<p>4. Het ontbreekt in allerlei woonrapporten en natuurlijk ook in de Omgevingsvisie een begin van een beleid/visie om de rol van speculanten en particuliere verhuurders te onderzoeken en wat de stichting BOB betreft terug te dringen omdat wonen geen model mag zijn om veel geld te verdienen in korte tijd.</p> <p>5. In de ontwerp- Omgevingsvisie en de daaraan gekoppelde woonrapportages en woononderzoeken zou prioriteit moeten worden gegeven aan mogelijke toekomstige oplossingsrichtingen om het voor eenieder (gezinnen, alleenstaanden, arbeidsmigranten, studenten, tweepersoonshuishoudens, woongroepen, gescheiden mensen, etc.) in elke wijk, dus ook de 19e -eeuwse schil, samen leefbaar te houden. Eenvoudige en nu al snel uit te voeren maatregelen zouden bv. kunnen zijn de DAR vaker te laten rijden in de 19e -eeuwse schil, afsluitbare openbare of inpandige fietsenstallingen, etc. en ja een fatsoenlijk en te handhaven autoparkeerbeleid.</p>	
--	---	--

Wijzigingen n.a.v. zienswijzen.

- Hoofdstuk Participatie verduidelijkt

14. Zienswijze ingediend door Bewonerscomité Benedenstad Nijmegen		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
30-3-2020	<p>1. Ook wij steunen de groei van werkgelegenheid en zijn blij met een bruisende binnenstad. Dat leidt tot reuring. We zijn uiteraard blij met de intentie om het evenwicht tussen leefbaarheid en reuring te bewaren – en wat ons betreft in sommige gevallen te herstellen -. Maar om daarin succesvol te kunnen zijn moeten o.i. allereerst de situatie en het concrete probleem worden benoemd; te weten het gegeven dat tussen het winkel- en uitgaanscentrum aan de zuidkant en de Waal aan de noordkant een aantal woonbuurten ligt. Het gaat hier niet om woningen in winkel- en uitgaansstraten, maar om grote buurten die in de jaren 1980's bewust als woonbuurt zijn gebouwd. Dat is een stedenbouwkundig gegeven dat specifieke eisen</p>	<p>1 & 2. In het stadsdeel Centrum kan onderscheid worden gemaakt tussen de wijk Stadscentrum en de wijk Benedenstad. In de wijk Stadscentrum treffen we de meeste horeca, detailhandel en culturele functies aan, maar ook de wijk Benedenstad met o.a. haar oostelijke Waalkade, Valkhofpark, Musea en de Commanderie heeft stedelijke functies. In het gehele Centrum wordt uiteraard ook gewoond, maar het zijn geen gewone woonwijken. Het gaat om een woonfunctie in een binnenstedelijk gebied. De overlast die men ervaart is vaak gerelateerd aan deze mix van centrumfuncties. We zullen het onderscheid m.b.t.de wijken/ woonmilieus Centrum en Benedenstad duidelijker aangeven in het</p>

	<p>stelt en beperkingen oplegt aan het verder ontwikkelen van dit stadsdeel.</p> <p>2. <i>Benoem woonbuurten expliciet</i> Nijmegen omarmt de Waal – dat is mooi -, maar we willen in die omarming niet worden fijn geknepen. We vragen u daarom om in de definitieve Omgevingsvisie en de daarop volgende uitvoeringsplannen niet te spreken over wonen in de binnenstad in zijn algemeenheid, maar expliciet en systematisch de woonbuurten te benoemen.</p> <p>3. <i>Benoem de spanningsverhouding tussen woonbuurt en uitgaansleven</i> We lezen over het streven naar een betere mix van wonen en werken. Voor onze buurten heeft dat ook een andere kant: werken in de binnenstad is vaak werken in de horeca, cultuur, toerisme, evenementen. Het is niet alleen een mix van wonen en werken, maar ook een mix van wonen en uitgaansleven. Een lastige combinatie die o.i. benoemd moet worden, zodat we samen kunnen zoeken naar een werkbaar én leefbaar evenwicht.</p>	<p>achtergronddocument Nijmegen, Stad in Beeld op pagina 48.</p> <p>3 In de Omgevingsvisie willen we de spanning tussen de woonfunctie en andere functies die horen bij een binnenstad, zoals horeca en evenementen, zoveel mogelijk verminderen. Leefbaarheid en levendigheid zijn actuele thema's en vragen beiden om aandacht. We willen een bruisend Stadscentrum, waar bezoekers en bewoners graag naar toekomen en het goed ondernemen is. De afgelopen jaren hebben we ons ingezet om meer bezoekers in het centrum te verwelkomen. Tegelijkertijd zien we dat er steeds meer mensen in het Stadscentrum zijn gaan wonen en dient er rekening te worden gehouden met hun belangen. Bij het opstellen van nieuw beleid, bijvoorbeeld als het gaat om horeca, terrassen en evenementen, houden we dan ook rekening met gecombineerd gebruik van de binnenstad. Overlast dient zoveel mogelijk te worden voorkomen. Ook dienen in een goed functionerende openbare ruimte veiligheid en een vrije loopruimte gewaarborgd zijn. Zie ook onze reactie onder 1. Het centrum, met z'n grote functiemenging, is een arena van ruimtelijke belangen. Dat is bij tijd en wijle inderdaad een lastige mix. Daarover willen we ook in gesprek blijven in de daarvoor aangewezen gremia.</p>
--	--	--

Wijzigingen n.a.v. zienswijzen

- We zullen het onderscheid m.b.t. de wijken/ woonmilieus Centrum en Benedenstad duidelijker aangeven in het achtergronddocument Nijmegen Stad in Beeld op pagina 48. In het stadsdeel Centrum kan onderscheid worden gemaakt tussen de wijk Stadscentrum en de wijk Benedenstad. In de wijk Stadscentrum treffen we de meeste horeca, detailhandel en culturele functies aan, maar ook de wijk Benedenstad met o.a. haar oostelijke Waalkade, Valkhofpark, Musea en de Commanderie heeft stedelijke functies. In het gehele Centrum wordt uiteraard ook gewoond, maar het zijn geen gewone woonwijken. Het gaat om een woonfunctie in een binnenstedelijk gebied. De overlast die men ervaart is vaak gerelateerd aan deze mix van centrumfuncties.

15. Zienswijze ingediend door Indiener 7		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie

31-3-2020	<ol style="list-style-type: none"> 1. Keuzes bij waardeweging Hoe gaat u deze mooie ambities daadwerkelijk tot leven wekken? En, misschien nog belangrijker, wanneer we stellen dat u, of wij geslaagd zijn in deze ambities? Wat zijn uw ideeën omtrent de waardeweging en de borging van de Omgevingsvisie? Langs welke lat(ten) worden de plannen voor de ruimtelijke keuzes uiteindelijk gelegd? En mogelijk nog belangrijker, wie zitten er rond de tafel om de programma's verder in opgaves uit te werken? 2. Omgeving – houding – gedrag Meer groen in de stad is zo'n typisch element dat aan alle vier de opgaven raakt. Dat is denk ik de weg die we in moeten slaan. Letterlijk en figuurlijk natuurlijke corridors aanleggen tussen alle opgaven zodat de stad een organisch en gezonde stad is. Een stad die is gebouwd voor het welzijn van al haar inwoners. Door de stad en haar bewoners te zien als een ecosysteem, waarin met een 360graden blik naar vernieuwingen wordt gekeken. Met de uitputting van de grond als voorbeeld van de gevolgen van de monocultuur in de landbouw, zie ik parallellen met hoe de ontwikkeling van een stad is vormgegeven. Als voorbeeld wil ik graag Dukenburg voorleggen. Tijdens de Verdiepingsdag Prettige Plekken, mede georganiseerd door de gemeente Nijmegen op 26 november 2019, bogen we ons over een wijk in Dukenburg. Op de tekening zag ik een zeer geconcentreerde woningbouw op een relatief klein stukje grond. Oneerbiedig misschien ook wel intensieve woningbouw te noemen, van het type monocultuur. Daaromheen veel mooi groen. Toch waren de inwoners daar niet gelukkig en gaat de wijk op de schop. De opdracht is dus in feite hoe de omgeving het welzijn en welbevinden van de bewoners kan verhogen. Dat levert niet alleen tevreden burgers op, maar verlaagt ook de gezondheidskosten. Zonder daar bewegingsprogramma's voor op te tuigen. Als de wijk in ecologische zin in balans is (d.w.z. natuur- én mensgericht want mens = natuur) bewegen mensen vanzelf meer, omdat ze meer naar 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De Omgevingsvisie krijgt zijn uitwerking in alle ruimtelijke ontwikkelingen die in Nijmegen gaan plaatsvinden; van grootschalige bouwontwikkeling tot plannen voor bv. de herinrichting van een straat. De Omgevingsvisie zelf is het eerste document dat de opgaven integraal beschrijft en de integrale prioriteiten aangeeft. Werken met de Omgevingsvisie als kader, geeft dus al richting voor onze ambities. We hebben ontwikkelprincipes geformuleerd om te borgen dat we voorstellen doen, besluiten nemen, plannen uitvoeren en afspraken maken met andere investeerders, ontwikkelaars en uitvoerende partijen die passen in de Omgevingsvisie. Bovendien heeft participatie van iedereen die een belang heeft bij een plan een belangrijke positie in de uitvoering van de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie heeft een lange termijnperspectief, dus we zullen ook veel tijd nodig hebben om de plannen te realiseren. Via de stads- en wijkmonitor meten we iedere twee jaar hoe het gaat met de stad en de Nijmegenaren. Veel prioriteiten uit de Omgevingsvisie zijn al onderdeel van de stads- en wijkmonitor en kunnen we aan de hand daarvan volgen. Waar nodig kunnen we nieuwe vragen aan de monitor toevoegen over onderwerpen uit de Omgevingsvisie. We zullen de resultaatmonitor verder uitwerken bij de jaarlijkse updates van de Omgevingsvisie. 2. In de Omgevingsvisie is volop aandacht voor het behouden en vergroten van het groen in de stad. Groen kent verschillende waarden die belangrijk zijn voor een stad. Door verschillende plekken in de stad met elkaar te verbinden via natuurlijke corridors is er ruimte voor mens en dier om zich op een prettige en gezonde manier door de stad te bewegen. U wijst naar het stadsdeel Dukenburg waar 'de wijk weer op de schop moet'. Het stadsdeel Dukenburg is duidelijk het product van een tijdgeest als het gaat om het realiseren van woningbouw in duidelijk afgebakende wijken met daaromheen veel groen. Mensen die in Dukenburg wonen geven aan zeer tevreden te zijn met hun omgeving en ook alleen binnen Dukenburg willen verhuizen. Tegelijkertijd verandert de manier waarop we wonen en leven, en vraagt dit om opnieuw te kijken naar wijken die al jaren er zijn en hoe we die weer toekomstbestendig kunnen maken.
-----------	--	---

	<p>buiten gaan, mensen helpen elkaar, voelen ze zich weer deel van een gemeenschap. Want dat is waar ieder mens behoefte aan heeft.</p> <p>3. Gedeelde gemeenschapszin Als deze coronacrisis één ding heel helder maakt, dan is het de gemeenschapszin van mensen. Om met Bregman te spreken: De meeste mensen deugen. Met de omgeving(svisie) heb je een prachtig instrument in handen om de komende jaren deze aangeboren gemeenschapszin dieper in het gedrag van mensen te verankeren. Om een idee te krijgen hoe de natuur zichzelf herstelt en zorgt voor balans verwijs ik graag naar de film The Biggest Little farm. Dat het zo ook uitpakt bij het bouwen voor mensen als gemeenschap, verwijs ik graag naar Village home in Californië. Een sustainable community, uit de jaren 70. Zeer inspirerend voorbeeld van een uit de jaren 70 stammend en nog steeds succesvol en vruchtbaar als samenleefconcept. Een super gewilde woonplek én energieneutraal. Hoe actueel wil je het hebben?</p> <p>4. Bouwen voor een tijdloze stad: Welzijnscommissie Mijn voorstel is dat er naast een welstandscommissie ook een welzijnscommissie per opgave wordt aangesteld. In een welzijnscommissie staat de vorming van een duurzame community centraal. Daarin wordt een afgewogen afspiegeling van alle betrokken meegenomen (zie mijn opmerking over aantal citaten van mannen in deze Omgevingsvisie). Daarin wordt kennis verbreedt naar ervaringskennis uit de buurt, natuurecologische kennis, omgevingspsychologische kennis, sociologische kennis. Kortom, al die kennis die nodig is om de leefbaarheid in de buurt als sociale, samenhangende gemeenschap in al z'n facetten te optimaliseren. Zodat daar straks iedereen de vruchten van plukt.</p> <p>5. Inspiratie van integraal en natuurlijk denken Ter afsluiting nog enkele zeer inspirerende bronnen waar</p>	<p>3. Dank u wel voor uw inspireerde woorden over gemeenschapszin.</p> <p>4. We zien toetsing van plannen door meerder commissies die op één opgave gericht zijn, niet als een goede manier om integraal aan de stad te werken. In de uitwerkingen van de Omgevingsvisie zullen we, afgestemd op het schaalniveau en thema, methodes ontwikkelen om de integrale bijdrage aan de stedelijke opgaven in beeld te brengen. De Commissie beeldkwaliteit kijkt al veel breder dan alleen naar de schoonheid en neemt integraal de leefomgevingskwaliteit mee.</p> <p>5. Bedankt voor uw inspiratie en verwijzingen naar inspirerende voorbeelden en referenties.</p>
--	--	--

	<p>integraal wordt gedacht. Met - niet geheel toevallig - de natuur als bron.</p> <p>Bouwen voor een tijdloze stad, Christopher Alexander revisited Andere bron van Christopher Alexander. A Pattern Language, towns, buildings Construction van Christopher Alexander. Verslag van zeer recente bijeenkomst Groen is het bouw materiaal van de toekomst Kamerbrief van minister Carola Schouten "Groen in de stad" En een interessant artikel over de landbouw als inspiratiebron. Ik zie parallellen met woningbouw zodat haar inwoners straks niet roepen: Doe altijd het tegenovergestelde van wat de overheid adviseert.</p>	
--	---	--

16. Zienswijze ingediend door Gemeente Overbetuwe		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
31-3-2020	<p>1. SAMENWERKING EN AFSTEMMING Wij zijn verheugd om bij diverse thema's te lezen hoe u de regionale schaal van belang vindt. Soms beschrijft u daarbij ook de vorm van samenwerking op dat specifieke sectorale thema. Wij geven u in overweging bij de rolinvulling van de gemeente tevens te beschrijven welke algemene (ontwikkel) principes u ziet bij afstemming en samenwerking met de (regionaal samenwerkende) gemeenten. Overbetuwe wil afhankelijk van onderwerp - bij uitwerking en uitwerking van uw visie graag meedenken over de beste taakverdeling en wijze van samenwerking. Hierbij zullen wij handelen vanuit de ambities en de handelingsprincipes uit de 'Omgevingsvisie Overbetuwe 2040'.</p> <p>2. KNOOP 38 Wij werken reeds samen in ontwikkeling van Knoop 38. U wilt in overleg met de regio bedrijventerrein De Grift hier ontwikkelen. Vanwege de nauwe relaties met Knoop 38 (en andere gerelateerde) ontwikkelingen werken we hier specifiek</p>	<p>1. Uit de recente monitoring van de Regionale Programmering Werklocaties blijkt er ruimte voor logistieke bedrijvigheid. Voor andere bedrijvigheid is er nog steeds een groot overaanbod van bedrijventerreinen in de regio. De Grift is in de monitoring specifiek benoemd voor een logistieke invulling in een context van samenwerking met Park 15 en het RTG.</p> <p>Voor de verdere invulling van dit gebied is als uitwerking van de ontwerp-Omgevingsvisie recent een gebiedsvisie opgesteld. Deze laat ook ruimte voor andere vormen van bedrijvigheid. Dit alles met aandacht voor duurzaamheid, goede landschappelijke inpassing en het creëren van extra werkgelegenheid.</p> <p>2.1 Het college van Nijmegen heeft op 14 april de gebiedsvisie de Grift vastgesteld. Deze visie is richtinggevend voor de verdere ontwikkeling van het gebied de Grift. Deze gebiedsvisie voorziet in een integrale aanpak voor de ontwikkeling van het gebied de Grift in de context van de totale gebiedsontwikkeling Knoop 38. Daarin</p>

	<p>als Overbetuwe graag verder in samen:</p> <p>2.1 Knoop 38 is een logistiek knooppunt (hotspot) aan een Europese corridor. U benoemt op de deelkaart 'Duurzame mobiliteit' (p. 62) Knoop 38 niet als logistiek knooppunt. Wij begrijpen echter uit pagina 46 wel dat u hier logistieke dienstverlening voorziet. Zou u dit kunnen verduidelijken? En daarbij de relaties met Park15 (Overbetuwe) en Bijsterhuizen (deels Wijchen) kunnen benoemen?</p> <p>2.2 De intensiteiten op en rondom Knoop 38 zijn hoog en leiden tot vertraging op het regionale wegennet en een terugslag op de A15. Ook de verkeersveiligheid staat hierdoor onder druk. Indien u ervoor kiest bedrijventerrein De Grift-Noord te ontwikkelen, zal dit - zeker in geval van logistieke dienstverlening - leiden tot een extra druk op de afslag. Aan (de voorbereiding van) de aanpak van de verkeersinfrastructuur van Knoop 38 werken wij nauw met u en de Provincie Gelderland samen. Wij zien aanpassing van deze infrastructuur als voorwaarde om te komen tot de ontwikkeling van De Grift.</p> <p>2.3 Wij waarderen het groene karakter dat u wilt realiseren langs de Griftdijk (p. 38 en 54). In lijn met de afspraken die we met Nijmegen maakten in het Bestuurlijk Convenant Afslag 38 willen we u vragen deze groene uitstraling ter plaatse van afslag 38 niet alleen toe te passen op de Griftdijk, maar op het gehele gebied dat hier de entree vormt voor o.a. Park15, Oosterhout en De Grift.</p> <p>2.4 Graag werken wij met u en de regio samen aan de beoogde snelfietsroute (p. 62) langs Griftdijk en Rijksweg-Zuid.</p> <p>2.5 U wilt het landschap rondom de stad Nijmegen sparen en samen met buurgemeenten werken aan landschapsbeheer (p. 28) en (circulaire) landschapsonwikkeling (p. 32). Wij waarderen hierbij ook uw uitgangspunt van maximale inzet op energiebesparing</p>	<p>is er aandacht voor de ontwikkeling Park 15 en de Railterminal Gelderland. We willen we nadrukkelijk ook werken aan het verbeteren van de goederenvervoersknoop Nijmegen; de ontwikkeling van Knoop 38 in samenhang met het optimaliseren van watergebonden bedrijvigheid en bedrijvigheid op Bijsterhuizen.</p> <p>2.2 Zoals Overbetuwe al aangeeft heeft ook Nijmegen aandacht voor de verbetering van de infrastructuur binnen de Knoop 38. We trekken hierin samen op met Overbetuwe en de provincie. Samen zoeken we naar een passende financiering van de gewenste maatregelen waarbij voor Nijmegen naast een goede autobereikbaarheid ook de infrastructuur voor fiets en openbaar vervoer belangrijk zijn.</p> <p>2.3 Met de gebiedsvisie de Grift laat Nijmegen nadrukkelijk zien aandacht te hebben voor de entree-functie van de Griftdijk. Ook met het beeldkwaliteitsplan voor het transformatorstation laten we zien hoe deze entree vorm kan krijgen.</p> <p>2.4 Zoals eerder aangegeven hecht Nijmegen aan het verbeteren van de fietsinfrastructuur. De beoogde snelfietsroute langs de Griftdijk en Rijksweg-Zuid zal dan ook door Nijmegen worden ondersteund. We trekken hier dan ook graag samen met Overbetuwe in op.</p> <p>2.5 De gemeente Nijmegen werkt aan het realiseren van een groene ring om het stedelijk gebied van Nijmegen-Noord in aansluiting op Park Lingezege. Deze landschappelijke zone met veel natuurwaarden moet de contramal zijn van het sterk stedelijke centrum dicht tegen de Waal. Voor Park De Woerd-Zuid hebben studenten van Larenstein voor onze beide gemeenten al een mooi Landschapsplan gemaakt met aanbevelingen hoe het Spiegelbos en omgeving te versterken. We willen graag samen met de gemeente Lingewaard dit verder oppakken. Voor het gebied ten noorden van de toekomstige Hornbach is een invulling voorzien met stadslandbouw activiteiten wat goed aansluit bij de particuliere plannen voor de omgeving van boerderij van Roelofsen. Ook voor de groenstructuren in en rond de Grift sluiten uw gedachten over versterking van het agrarische landschap met natuurwaarden en</p>
--	---	--

	<p>en opwekking van duurzame energie in het stedelijk gebied (p.32). Graag stemmen wij met u af over het realiseren van een (in de Gebiedsvisie Knoop 38 opgenomen) strategische groene schakel tussen Elst/Valburg en Nijmegen Noord om de groene bufferfunctie te verankeren. En hier een zone ontstaat met een overwegend open en agrarische uitstraling, recreatief medegebruik en versterkte landschappelijke en ecologische waarden, als onderdeel van een groter (natuur)netwerk. Als mogelijke uitbreiding van Park Lingezege.</p>	<p>landschappelijke elementen goed aan bij die van ons. Graag trekken we samen op in de planvorming hiervoor.</p>
--	--	---

17. Zienswijze ingediend door IVN		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
	<ol style="list-style-type: none"> <li data-bbox="436 687 1164 901"> <p>1. Woningen versus ecologische verbindingzones De bouw van 15.000, bijgesteld naar 20.000 woningen binnen de stad zal betekenen dat percelen die nu nog groen zijn, volgebouwd gaan worden. Denk aan Winkelsteeg en rond het Maas-Waalkanaal. Hoe is dat te rijmen met het ecologisch verbinden van natuurparels en verhogen van biodiversiteit? Een lastige opgave!</p> <li data-bbox="436 933 1164 1204"> <p>2. Statige lanen met oude bomen De bomenstructuur wordt versterkt, denk aan statige lanen" vermeldt de visie, dan moet ingezet worden op instandhouding van grote en oude bomen, die veel ruimte in de ondergrond nodig hebben. En bij het planten van nieuwe bomen dient de ondergrond zodanig te zijn dat ze kunnen uitgroeien tot zeer oude bomen. Bij onvoldoende natuurlijke wortelruimte zijn kunstmatige wortelruimtes een vereiste.</p> <li data-bbox="436 1236 1164 1394"> <p>3. Parken Parken worden steeds belangrijker voor omwonenden. IVN Rijk van Nijmegen is op de hoogte van het feit, dat er steeds meer stemmen opgaan om (historische) parken, net zoals het Kronenburgerpark, niet meer te gebruiken</p> 	<ol style="list-style-type: none"> <li data-bbox="1198 687 2016 1093"> <p>1. Wij zijn het eens met u dat dit een lastige opgave is. Daarom geven we nu al bij de eerste verkenningen voor Hatert-Winkelsteeg aan waar belangrijke groengebieden liggen en welke ecologische verbindingen we gerealiseerd willen zien, die er nu nog niet zijn. Er komen dus ook kansen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Bij andere ruimtelijke ontwikkelingen, zoals Dukenburg zullen we mogelijk groen inleveren, maar als compensatie het overige groen en de verbindingen gaan versterken. Voor de stad gaan we daarom een biodiversiteitsplan opstellen, waar het IVN ook bij betrokken zal worden. Daarmee kunnen we nog beter onderbouwen hoe we biodiversiteit kunnen versterken zonder de noodzakelijke ruimtelijke ontwikkelingen in de weg te staan.</p> <li data-bbox="1198 1125 2016 1394"> <p>2. We zijn het eens met u dat, willen bomen statig en oud worden, er voldoende ondergrondse ruimte moet zijn. Dat zijn ook onze nieuwe besteksvoorwaarden bij aanplant van nieuwe bomen, zeker bij bomen die groot/oud moeten worden. Bijvoorbeeld bij de St. Annastraat worden die omstandigheden nu geschapen. Maar niet overal hebben we die (financiële) mogelijkheden. Naast ruimte is ook de beschikbaarheid van water een vereiste voor de bomen. We zijn gesprekken gestart met een adviesbureau om te komen tot een nieuw Bomenplan en daarin zal een nieuw bomenbeleid</p>

	<p>voor grootschalige evenementen, maar deze een rustpunt te laten zijn voor omwonenden, waar vooral kinderen en ouderen behoefte aan hebben. Aansluitend daarop zou het goed zijn om bijv. De Goffert niet meer beschikbaar te stellen voor grote concerten en circussen. Dat voorkomt dat grote delen van het park, vooral in de zomer, zijn afgesloten voor publiek. Terwijl er in die tijd juist veel belangstelling voor parken is. IVN Rijk van Nijmegen is bereid mee na te denken over bovenstaande aandachtspunten en samen met andere betrokkenen de beweging te begeleiden, die ook in de toekomst van Nijmegen een stad maakt met een gezonde en groene leefomgeving.</p>	<p>worden opgesteld. De IVN zal hierbij betrokken worden.</p> <p>3. Wij delen uw zorg voor de aantasting van de historische en natuurwaarden van onze grote parken. Groengebieden en zeker ook parken spelen een belangrijke rol in de gezondheidsbevordering en beleving van de buitenruimte van onze inwoners. Maar wij zien wel degelijk ook de combinatie met de openstelling van deze gebieden voor evenementen als een vorm van beleving die belangrijk is voor weer andere groepen in onze samenleving. Het eerder genoemde biodiversiteitsplan en zeker ook het nieuwe Bomenplan zorgen dat we aantasting gaan voorkomen en liefst de natuurwaarden gaan versterken.</p>
--	---	--

Wijzigingen n.a.v. zienswijzen

- De kaart groene gezonde stad is aangevuld met een aantal groene corridors, groene gebieden en enkele beweegroutes.

18. Zienswijze ingediend door PSP'92		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wordt de Stadsvisie 2020 net als de Structuurvisie 2013 vervangen door de Omgevingsvisie 2014? Zijn deze stukken geëvalueerd in het licht van de opstelling van de Omgevingsvisie 2040? Kan in het raadsbesluit helder aangegeven worden welke stukken concreet ingetrokken worden? 2. Deelt het college onze reflectie op de 4 opgaven. 3. Zijn de Rijkstrajecten meegenomen bij het opstellen van de visie? 4. Energieopgave Nijmegen zal als groene circulaire stad een voorbeeld willen geven in de energiestrategie van de regio en 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De Omgevingsvisie dient een breder doel dan haar voorloper de Structuurvisie, aangezien ze het integrale ruimtelijke kader van de stad moet worden. Het ontwikkelproces van de Omgevingsvisie is daarom niet met een evaluatie van de Structuurvisie 2013 gestart, maar met een sociaal/economische analyse van de grote opgaven van Nijmegen door bureau Platform 31, gevolgd door beleidsanalyses door Bureau Wing (zie onze website voor deze rapporten). Bij de vaststelling van de Omgevingsvisie worden actief geen beleidsstukken ingetrokken. Tot de invoering van de Omgevingswet heeft de Omgevingsvisie de status van Structuurvisie en vervangt daarmee de Structuurvisie 2013. 2. De thema's en oplossingsrichtingen die u aansnijdt in het kader van de vier grote opgaven worden overeenkomstig

	<p>binnen de provincie Gelderland. De schoonste energie is de energie die we niet verbruiken. De PSP'92 is voorstander van schone energie, maar ook van een schoon landschap. Windmolens moeten voorkomen worden, ten gunste van zonne-energie. Eerst zon, dan wind. Nijmegen kent veel water. Ook waterkracht moet gebruikt gaan worden. We twijfelen bij het gebruik van biomassa. Als houtige brandstof speciaal gekapt moet worden zijn wij niet voor het benutten van biomassa. Wij vragen om een negatieve uitspraak rond kernenergie. De vorm van energie is gevaarlijk en geeft schadelijk afval. Nijmegen moet aardgas pas afstoten als het echt kan.</p> <p>5. Groter centrumgebied Het is een mooie ambitie om het centrumgebied te willen vergroten. PSP'92 wil benoemen dat de grens van de stad een gevoelsgrens is. Deze is niet met een stippellijntje te trekken de Nijmegenaar heeft een gevoel bij wat de stad is. Er zal een de Lentse zijde een nieuw centrum ontstaan. Lent kende voordat het bij de gemeente Nijmegen gevoegd werd natuurlijk ook een eigen centrum. Dat moet gerespecteerd worden. De Waalkade kent nu het probleem dat de Burchtstraat vroeger kende. Er gaan nu veel bussen over de Waalkade. Het wegdek is hier niet op brekend. Ook de structuur van de weg niet. Het Valkhofkwartier heeft kansen voor cultuur. Wij zouden graag zien dat in de visie wordt opgenomen dat er geen herbouw van de Valkhofburcht en/of Donjon in het Valkhofpark zal komen. Deze plannen gaan het archief in en komen er gelukkig niet meer uit. We zijn van mening dat er enkele bussen door de Augustijnenstraat en Burchtstraat moeten rijden. Wij juichen de planvorming van het nationale Programma Hoogfrequentie Spoor bij Nijmegen CS toe.</p> <p>6. Sterke campussen Wij bepleiten aandacht voor het ROC en het AOC. Praktisch opgeleide krachten zijn net zo belangrijk als de</p>	<p>behandeld in de Omgevingsvisie. Op verschillende punten stelt u vragen over verdere uitwerking. Deze dilemma's zullen bij die nadere uitwerking beantwoord moeten worden.</p> <p>3. Het Rijksbeleid is direct op Nijmegen van toepassing en meegenomen. Zowel de Nationale Omgevingsvisie als het Panorama Nederland zijn gebruik als inspiratiebron voor de Omgevingsvisie.</p> <p>4. De Omgevingsvisie biedt ruimte aan de door u genoemde duurzame energiebronnen. In samenwerking met de regio zal de duurzame energieopgave verder uitgewerkt worden in het Regionale Energie Strategie (RES). U vraagt om een negatieve uitspraak rond kernenergie; in het kader van de Omgevingsvisie is deze overbodig, het Rijksbeleid sluit opwekking van kernenergie op het grondgebied van de gemeente Nijmegen al uit.</p> <p>5. De beheeraspecten die u rond het grotere centrumgebied noemt vallen buiten het bereik van de Omgevingsvisie. De visie op het Valkhof is al in detail in de gebiedsvisie Valkhofkwartier uitgewerkt. Deze bevat inderdaad geen donjon.</p> <p>6. ROC en AOC zijn belangrijke onderwijsinstellingen, maar hebben niet de ruimtelijke en economische impact die de Universiteit en het Radboud UMC hebben. Daarom worden deze laatsten uitvoeriger in de Omgevingsvisie behandeld.</p> <p>7. We zijn het op dit punt met elkaar eens.</p> <p>8. In de bijlagen van de Omgevingsvisie OER wordt gedetailleerde informatie over monitoring en jaarlijkse verslaglegging opgenomen.</p> <p>9. GRO: vooralsnog zit een GRO niet in de planning.</p>
--	---	---

	<p>slimme koppies van de Han en de Universiteit.</p> <p>7. We omarmen het kanaal Nijmegen heeft in de afgelopen 20 jaar veel aandacht gegeven aan alle ontwikkelingen aan de noordzijde. De kanaalwijken verdienen die transitie ook. Het hart voor Dukenburg klopt nog zwakjes. Lindenholt wordt het nieuwe getto als er niet iets gebeurt. Het is tijd voor een actieplan voor de zuidelijke wijken: het is tijd voor een actieplan "Zuid Centraal". De plannen die nu in de Omgevingsvisie staan zijn goed, maar ze moeten nu eens gewoon uitgevoerd worden. We roepen de gemeente Nijmegen daartoe op. Doe het samen met de mensen in de wijken.</p> <p>8. OER We zien als bedreiging dat een grote groei van de stad slecht kan zijn voor de leefbaarheid en de duurzaamheid van Nijmegen. We willen dat deze bedreiging steeds in de jaarlijkse bijstelling naar voren komt.</p> <p>9. GRO Wij bepleiten dat Nijmegen een Gemeentelijke Raad voor het Omgevingsvisiebeleid krijgt. Gelderland kent een dergelijke Raad en zij geven onafhankelijke adviezen over de Gelderse omgeving.</p> <p>De Gelderse PSP'92 dient de zienswijze van het Kennisnetwerk Arnhem Nijmegen mede in.</p>	
--	---	--

Wijzigingen n.a.v. zienswijzen

- 8. In de bijlagen van de Omgevingsvisie OER wordt gedetailleerde informatie over monitoring en jaarlijkse verslaglegging opgenomen..

Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
	Schrijver herhaalt de als reactie op de notitie NRD benoemde stelling dat Sport en bewegen belangrijk zijn voor het opstellen van de Omgevingsvisie en vraagt het Nijmeegs Sportakkoord hierbij te benoemen.	<p>We onderschrijven uw zienswijze over het belang van sport en gezondheid in het algemeen en de bijdrage die de inrichting van de openbare ruimte en de stad hieraan kan geven.</p> <p>Vandaar ook dat we zowel in deze Omgevingsvisie als in het gezondheidsbeleid als in het sportbeleid aandacht dit specifiek hebben benoemd, onder andere door het ontwikkelen van een netwerk op stedelijk en wijkniveau van beweegroutes, welke sociale knooppunten, parken/pleinen en voorzieningen zoals sportaccommodaties met elkaar verbindt. Op deze manier willen we een impuls geven aan ontmoeten, bewegen, spelen, sport en gezondheid.</p>

20. Zienswijze ingediend door KAN Kennisnetwerk Arnhem Nijmegen		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Op pagina 7 staat dat Nijmegen de centrumstad is van de regio. Er is nog een centrumstad in de regio natuurlijk. Ik stel voor dat in de tekst staat dat Nijmegen een van de centrumsteden is. 2. Ik onderstreep graag dat de grote opgaven op het gebied van mobiliteit, economie, wonen en duurzaamheid samen opgepakt moeten worden. Alle 18 regiogemeenten samen moeten hiervoor werken. Ik bepleit dan ook een Regionale Omgevingsvisie. 3. Met blijdschap zie ik dat de NOVI en het NOVI-bod voor de Groene Metropool in het stuk staan benoemd. Er zijn grote ambities op circulaire economie. Met Food Valley, de Regio Arnhem Nijmegen en de Provincie gaat Nijmegen die aan. De verstedelijkingsstrategie die de regio Arnhem Nijmegen op aan het stellen is moet gevoed worden met deze Omgevingsvisie en vice versa. Het RPW zal moeten matchen met deze visie. De Stadsregio Arnhem Nijmegen had helder beleid om 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Op pagina 7 staat dat Nijmegen centrumstad is in de regio Arnhem-Nijmegen; niet dat het de centrumstad is. 2. Het huidige regionale samenwerkingsverband heeft niet de bevoegdheid om een regionale Omgevingsvisie op te stellen. Wij zijn het met u eens dat een dergelijke visie de regio slagvaardiger zou kunnen maken. 3. Onze ambitie over verstedelijking rond OV knopen vind u onder meer op pagina 28 van de Omgevingsvisie beschreven. 4. Energietransitie en Woningbouwopgave zijn inderdaad thema's die we gezamenlijk met de regio aanpakken. Zie onder meer Stad in Beeld pagina 4. 5. In de Omgevingsvisie kan het Openbaar vervoernet niet geregeld worden. Dit is een taak van de Provincie.

	<p>ruimtelijke ordening te verknopen met OV. De SAN kende RO/OV-knopen. Die zien we hier ook terug. Graag lees ik een bevestiging van dit beleid.</p> <p>4. In de RES RAN wordt nagedacht over energie en de strategie om dit duurzaam in te vullen. Er moet een actieplan komen voor de regio Arnhem-Nijmegen op woningbouw. Ik wil bepleiten dat er met de regio wordt nagedacht over deze uitdaging. De Woondeal dient te matchen met de visie. In de notitie #LiveRan en #PowerRAn kom ik hierop terug.</p> <p>5. Openbaar vervoer moet regionaal worden bekeken. Lijn 300 moet aansluiten op de Rijnlijn. De campussen in Heijendaal moeten verbonden worden met de HAN in Presikhaaf en de WUR in Wageningen. In de notitie #MoveRAN ga ik verder in op deze opgaven.</p> <p>Verzoek om de genoemde notities die nagezonden worden mee te nemen bij de vaststelling van de Omgevingsvisie 2040. Eveneens dring ik aan op regionale afstemming. Graag neem ik kennis van de reacties van regiogemeenten, provincie en regio Arnhem Nijmegen.</p>	
--	---	--

21. Zienswijze ingediend door Nijmeegsche IJzergieterij BV / NIJG		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
	<p>1. Waarom ontbreekt metaal als bewezen circulaire stroom in de ontwerp-Omgevingsvisie? Verzoek om metaal op te nemen in de opsomming van inzetten op het circulair worden op gebieden van Food, bouw, wegebouw, plastic, glas en huisafval daar Nijmegen in metaal al circulair is.</p> <p>2. Wat is de visie van de gemeente op de elektrificatie van bedrijven die alternatieve fossiele brandstoffen</p>	<p>1. De Omgevingsvisie geeft het integrale ruimtelijk beleid van Nijmegen weer. Het is niet de doelstelling van de Omgevingsvisie om alle bedrijfstakken te behandelen. Ook een opsomming van circulaire materiaalstromen zoals u beschrijft, staat daarom niet in de Omgevingsvisie. We zijn het wel met u eens dat het intensieve hergebruik van metaal een voorbeeld en inspiratie over de overige materiaalstromen is.</p>

	<p>gebruiken en bied de Omgevingsvisie voldoende ruimte om dit te faciliteren? De extra elektrische energie, die nodig is voor bedrijven die alternatieve brandstoffen gebruiken, zoals de NIJG, is niet meegenomen in het energie vraagstuk.</p> <p>3. In de ontwerp-Omgevingsvisie ontbreekt een visie op, of ambitie voor de bestaande maakindustrie zoals de NIJG. In OER wordt de maakindustrie als groeisector benoemd maar in de Omgevingsvisie ontbreekt een verwijzing naar de naar de maakindustrie. Verzoek om ook in de Omgevingsvisie nadrukkelijk ruimte te bieden aan de groei en ontwikkeling van de (bestaande) maakindustrie in Nijmegen.</p> <p>4. Wanneer de Omgevingsvisie sterker zou inzetten op de bestaande industrie, zou dit ook kunnen bijdragen aan werkgelegenheidsgroei op midden niveau. OER ziet toe op veel werk voor hoger en lager opgeleiden, maar minder op werk voor het midden niveau (MBO). De huidige industrie heeft een relatief groot aantal medewerkers middenkader aan het werk. Bedrijven als NIJG kunnen bijdragen aan een meer evenwichtige aanbod van werkgelegenheid in Nijmegen. Dit is een extra reden om industrie een prominentere plek te geven in de Omgevingsvisie.</p>	<p>2 Het Rijk heeft met het klimaatakkoord aangegeven dat de volledige samenleving, inclusief het bedrijfsleven, zal moeten verduurzamen. Deze ambitie heeft Nijmegen al veel langer uitgesproken. Het Rijk heeft voor deze transitie aan de regio's gevraagd om aan te geven in welke mate de regio's aan de landelijke behoefte aan duurzame energie kunnen voorzien (RES, Regionale energiestrategie). Dit bod wordt momenteel met de regio opgesteld. De ruimte voor duurzame energieopwekking met zon en wind is in Nijmegen beperkt. De Omgevingsvisie geeft aan waar deze ruimte nog beschikbaar is. Daarnaast voorziet het ENGIE-terrein voor ruimte op de langere termijn voor grootschalige duurzame energieopwekking, ook voor de industrie, met nieuwe technieken.</p> <p>3 De Omgevingsvisie is gericht op ruimtelijk beleid. De Omgevingsvisie spreekt zich niet uit over de specifieke ruimte voor alle verschillende sectoren, maar geeft het beleid op de werkgebieden. De visie van Nijmegen op de verschillende sectoren van het bedrijfsleven is vastgelegd in de Economische Visie 2020-2025.</p> <p>4 Het belang om vooral voor praktisch en laagopgeleiden voldoende banen te behouden en te creëren wordt als gezamenlijke opgave gezien. Het creëren van werkgelegenheid op alle niveaus voor de toekomst is een van de topprioriteiten van de gemeente. We willen onze economische kansen beter benutten. We streven naar gedifferentieerd aanbod van werkgelegenheid op alle opleidingsniveaus, dus ook MBO. We willen dat de banengroei in onze stad zich gaat verhouden tot de bevolkingsgroei en mobiliseren ons onbenutte potentieel. De ruimte voor economische groei wordt enerzijds gezien op de bestaande en uit te breiden industriële werkgebieden en anderzijds in bedrijfsactiviteiten die beter in een stedelijke omgeving passen (functiemenging).</p>
--	--	---

	<p>5. Bij de ambitie voor functiemenging willen wij dat in de Omgevingsvisie nadrukkelijk wordt vermeld dat dit niet toegestaan is in de nabijheid van zwaardere industrie. Nu staat er dat bij ontwikkeling voldoende afstand tussen schadelijke bronnen en gevoelige bestemmingen zoals wonen, scholen en kinderopvang wordt gehouden. Het uitgangspunt bij functiemenging moet zijn dat bestaande bedrijven (zoals de NIJG) niet in hun bedrijfsvoering worden belemmerd. We willen dat dit opgenomen wordt in de Omgevingsvisie.</p> <p>6. Op basis van de nu voorliggende ontwerp-Omgevingsvisie is een worst-case-scenario voor NIJG niet uit te sluiten. In de visie staat dat er de komende 10 jaar geen veranderingen op het industrieterrein zijn gepland. Dat betekent dat over 10 jaar een aanpassing aan de industrieterreinen de enige overgebleven mogelijkheid is voor de gemeente, om maatregelen door te voeren, waardoor doelstellingen gehaald kunnen worden. Om aan de ambitie van gemeente Nijmegen te kunnen voldoen, zullen bedrijven moeten investeren in vooruitstrevende baanbrekende technieken met terugverdien tijden tot ver na 2030. Hoe gaat de gemeente duidelijk geven aan bedrijven, zodat zij de zekerheid hebben om deze lange termijn investeringen uit te kunnen voeren?</p> <p>7. Waarom heeft de gemeente in haar visie niet opgenomen, dat zij naast inwoners ook bedrijven zal betrekken in het participatietraject. Wanneer de uitwerking van deze visie plaatsvindt, is het echter ook voor bedrijven belangrijk betrokken te worden bij de</p>	<p>5. In de Omgevingsvisie beschrijven we in het hoofdstuk “compacte dynamische stad”, pag 42-47 waar, hoe en waarom we functiemenging willen bevorderen. Kanaalhavens-west, waar de NIJG gevestigd is hoort niet tot deze gebieden en worden daarom hier niet benoemd. Op pagina 39 beschrijven we de legenda van de Omgevingsvisiekaart. Hier staat bij de werkgebieden (waaronder Kanaalhavens west): “in de bestaande werkgebieden zetten we in op duurzame mobiliteit, energievoorziening, vergroening en parkmanagement.”</p> <p>6 Op termijn zullen de mogelijkheden voor transformatie van Oostkanaalhavens onderzocht worden. Uitgangspunt hierbij is dat Kanaalhavens West haar huidige functie behoudt.</p> <p>7. We zijn het met u eens, Op pag 96 van de Omgevingsvisie, waar we onze uitgangspunten voor participatie geformuleerd hebben, staat dan ook “Participatie is belangrijk voor het draagvlak en de kwaliteit van plannen. Door burgers <i>en bedrijven</i> bij de plannen te betrekken, worden ze meestal beter en ontstaat er meer begrip en acceptatie. In de Omgevingsvisie is dit Hoofdstuk naar aanleiding van onder meer uw zienswijze en de adviezen van de adviescommissies verduidelijkt.</p>
--	---	---

	<p>concrete plannen. Hiermee om te voorkomen dat er onwerkbaar situaties ontstaan tussen bedrijven en inwoners. Verzoek om dit specifiek te benoemen in de Omgevingsvisie.</p> <p>8. Worden de natuurparels een extra beperking voor de industrie, of wordt de belasting vanuit de huidige industrie als uitgangspunt voor de nieuwe natuurparels gezien? In de Omgevingsvisie worden extra natuurparels aangewezen t.o.v. het huidige beleid, wat is de visie van de gemeente m.b.t. belasting door industrie op de nieuwe natuurparels?</p>	<p>8: Het aanwijzen van natuurparels betekent geen extra beperking van de industrie of andere organisatie, maar geeft alleen meer inzicht in de te beschermen natuurwaarden dan in het oude Groenbeleidsplan uit 2007. De gemeente Nijmegen heeft een Natuurparelkaart laten maken, waarop zowel de belangrijkste natuurgebieden (natuurparels) zijn aangegeven, als de verbindingen ertussen (stapstenen en corridors). Door deze kaart op te nemen in de Omgevingsvisie wordt duidelijk gemaakt welke natuurgebieden we in Nijmegen ruimtelijk beschermen, respectievelijk welke groenzones we zouden willen gaan ontwikkelen. Die gebieden zijn benoemd op basis van de nu voorkomende beschermde planten- en diersoorten. De Europese Richtlijnen en de Wet Natuurbescherming geven regels voor bescherming van soorten en de gemeente, maar ook bedrijven en particulieren moeten er voor zorgen dat die natuurwaarden niet worden aangetast. Dit geldt voor de huidige situatie, maar ook voor een toekomstige situatie, stel dat een bedrijf zou willen uitbreiden.</p>
--	---	--

Wijzigingen n.a.v. zienswijzen

- Hoofdstuk Participatie verduidelijkt

Aanvulling legenda Omgevingsvisiekaart:

Oostkanaalhavens. We willen onderzoeken of dit gebied op langere termijn (na 2030) mogelijkheden biedt voor transformatie, waarbij rekening wordt gehouden met de belangen van de reeds gevestigde bedrijven. Voor de komende 10 jaar wordt een vestigingsklimaat voorgestaan gericht op de maakindustrie, logistiek, energie, watergebonden bedrijvigheid en overslag, ook op het ENGIE-terrein.

In Stad in Beeld:

Toegevoegd op blz 40 na alinea werklocaties, alinea met nieuwe kop” Oostkanaalhavens en Winkelsteeg”

Oostkanaalhavens en Winkelsteeg hebben een hoge sociaaleconomische waarde:

- De terreinen bieden veel werkgelegenheid (12% van het totaal aantal banen in Nijmegen), en ook veel (kwetsbare) werkgelegenheid bij lager tot middelbaar opgeleiden (50-60% van de banen op de terreinen). Bedrijfsverplaatsing is voor veel van deze werknemers ingrijpend.
- De watergebonden kavels op Oostkanaalhavens zijn een schaars goed in de regio.
- Door de aanwezige bedrijvigheid en de waterbereikbaarheid heeft Oostkanaalhavens veel circulaire potentie.

Winkelsteeg en Oostkanaalhavens kunnen goed inspelen op trends en ontwikkelingen in de bedrijfsruimte- en bedrijventerreinenmarkt:

- Winkelsteeg en Oost-Kanaalhavens zijn zeer geschikt om in te spelen op trends als reshoring, circulariteit, energietransitie, etc.
- Op Winkelsteeg zou mengen in deelgebieden mogelijk een optie kunnen zijn.
- Oostkanaalhavens is gezien de daar aanwezige zwaardere bedrijvigheid geen voor de hand liggende plek om grootschalig te mengen.
- Vraag naar bedrijventerreinen neemt op veel plekken in Nederland weer toe. Zuinig omgaan met bestaande bedrijventerreinen is een belangrijk onderdeel van de strategie die ook de regio voorstaat. Uitplaatsen van bedrijven naar een uitleglocatie is duur en weinig duurzaam als de bestaande ruimte niet goed wordt benut.

Op blz 43 onder kopje Bereikbare werklocaties de laatste zin vervangen door: Om watergebonden bedrijvigheid en multimodaal vervoer te stimuleren, hebben we in samenspraak met de provincie ook oog voor de kwaliteit van kades en uitdieping van havens en vaarwegen.

22. Zienswijze ingediend door Werkgroep Spoorkuil Bottendaal		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
	<p>1. Als commentaar bij het kaartbeeld in de Ontwerp-Omgevingsvisie wil ik echter als punt van kritiek en suggestie opmerken, dat op de kaart op p. 54 in de zone langs het spoor nu (a) geen groengebied ingetekend op twee plaatsen waar in werkelijkheid nu al (ook gemeentelijk en openbaar toegankelijk) groengebied ligt; en (b) geen beweegroute is aangegeven op twee plaatsen waar een dergelijke beweegroute volgens ons veel potentie zou hebben, als een verbinding te voet tussen Waal en stadshart enerzijds, en campus en bossen anderzijds.</p> <p>Bij (a) geen groengebied aangegeven op plaatsen waar nu al (openbaar en door de gemeente onderhouden) groen aanwezig is, dit gaat om de volgende twee locaties:</p> <ul style="list-style-type: none"> - langs het dijklichaam aan de westzijde van het NS stations-emplacement, tussen de Tunnelweg en de Graafseweg. Langs dit dijklichaam ligt een lint van hooggelegen ook openbaar groen, met o.a. een openbaar honden-uitlaatterrein boven de Anjelierweg. - langs de Oude Groenewoudseweg, waar de twee gemeentelijke parken Groene Perron en Vlindertuin (parkje op hoek met St. Annastraat) liggen. 	<p>1. Op de door u genoemde kaart staan wel een aantal groengebieden aangegeven, maar de kaart is niet uitputtend en dus zijn door de schaal waarop de kaart gemaakt is ook groengebieden weggevallen, waaronder onder andere de door u aangegeven twee groengebieden. De door u aangegeven groengebieden staan wel vermeld op de kaarten op blz. 24/25 in het rapport Stad in Beeld en op de Kaart met Natuurparels op blz. 80 in datzelfde rapport.</p> <p>We nemen uw suggestie over en voegen de gebieden toe aan de Kaart Groene en gezonde stad</p> <p>De beweegroutes zijn indicatief ingetekend en geven geen reëel beeld van de werkelijk aanwezige routes. Het geeft aan dat we in de gehele stad dit soort routes willen hebben en daar waar ze nu nog niet zijn, willen toevoegen. Dank u wel voor uw suggesties voor aanwezige/mogelijke beweegroutes, deze nemen we graag mee. We nemen uw suggesties over in de kaart.</p>

	<p>Bij (b) geen beweegroute aangegeven waar dit wel kansrijk zou zijn, dit gaat om de volgende twee locaties:</p> <ul style="list-style-type: none"> - langs de Thijmstraat vanaf de hoek met de Tollensstraat tot aan de St. Annastraat. Door hier een beweegroute door te trekken wordt het mogelijk een rondje rond en door de Spoorkuil te lopen tussen de wijken Bottendaal en Willemskwartier. - en langs het spoor in het tweede gedeelte van park Groene Perron dat loopt vanaf het parkeerterrein naast Groenewoudseweg nr. 315 tot aan de tuin van het SSH& gebouw Gouverneur en het NS station Heijendaal (hier met toegang tot dit park vanaf de professor Bellefroidstraat). Door dit bestaande openbaar groengebied met (prachtig!) wandelpad in het netwerk van beweegroutes op te nemen ontstaat een doorgaande beweegroute vanaf de Waalhaven tot aan de campus van Heijendaal, steeds langs het spoor en het spoorgroen. <p>Graag wil ik ervoor pleiten om deze vier genoemde plaatsen toe te voegen als groenvlakken en beweegroutes aan het kaartbeeld op p. 54, om daarmee <i>Een groene corridor langs het spoor in Nijmegen</i> des te beter mogelijk te maken als een toekomstige feestelijke verbinding langs het spoor voor wandelaars, planten en dieren.</p>	
--	--	--

Wijzigingen n.a.v. zienswijzen

- Groengebieden: We nemen u suggestie over en voegen de gebieden toe aan de Kaart Groene en gezonde stad
- Beweegroutes: We nemen uw suggesties over in de kaart.
- De kaart groene gezonde stad is aangevuld met een aantal groene corridors, groene gebieden en enkele beweegroutes.

23. Zienswijze ingediend door Nijmegen Fossielvrij		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
	<p>1. Op bladzijde 32 wordt geschreven dat er gestreefd wordt naar schone brandstof en schone vervoersmiddelen. Die term laat in onze ogen ruimte voor te veel interpretaties. Beter zou zijn om te schrijven: "Er wordt gestreefd naar</p>	<p>1. Het streven zoals u het formuleert is inderdaad ons einddoel; we zien echter in de transitieperiode daarnaartoe nog wel degelijk een rol weggelegd voor schonere fossiele</p>

	<p>het gebruik van hernieuwbare brandstoffen en vervoermiddelen die daarop draaien."</p> <p>2. De gemeente Nijmegen wil graag een duurzame koploper zijn. Helaas zien we die ambitie niet terug in de streefjaren waarop de duurzame transitie voltooid moet zijn. Op bladzijde 32 wordt geschreven dat Nijmegen in 2050 een volledig circulaire en klimaat neutrale stad moet zijn. Dit is in onze ogen te laat. Wereldwijd CO2 neutraal zijn in 2050 kan de opwarming van de aarde net buiten net laag genoeg houden voordat het desastreus is1. Streven naar dit doel is het minimale dat we moeten doen, maar we willen voorstellen om te streven naar een volledig circulaire en klimaat neutrale stad in 2035.</p> <p>3. In de kanaalvisie missen we aandacht voor het vervuilende karakter van veel van de schepen die het kanaal passeren. Veel schepen verbranden fossiele brandstoffen en vervuilen daarbij de omgeving. Als duurzame stad aan de Waal zien wij voor Nijmegen een belangrijke rol weggelegd als pleitbezorger van schonere scheepvaart.</p>	<p>brandstoffen, bijvoorbeeld als vervangers van diesel.</p> <p>2. Het tijdpad voor onze doelstellingen is gebaseerd op wat, volgens onderzoek, haalbaar is. Een versnelling zoals u voorstelt is binnen de huidige middelen van de gemeente niet haalbaar.</p> <p>3. De visie op het kanaal richt zich op de ruimte rond het kanaal. Verschoning van de scheepsvaart is inderdaad een belangrijk beleidsdoel van Nijmegen, die in het duurzaamheidsbeleid verder uitgewerkt wordt.</p>
--	---	---

24. Zienswijze ingediend door Loendersloot Groep BV		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
	<p>In Nijmegen wordt bij nieuwe woningbouwprojecten een vaste parkeernorm gehanteerd. Dit betekent dat iedere woning een bepaalde hoeveelheid parkeerruimte moet hebben aan de hand van deze kencijfers. Dit wordt toegekend onafhankelijk van de daadwerkelijke gebruikers en hun mobiliteitsbehoeften. Dit kan nu al leiden tot een overaanbod aan parkeerplaatsen en een minder efficiënt ruimtegebruik. In een stad waar grond schaars is, is dit dus niet meer van deze tijd. Wij vinden dat parkeernormen vervangen kunnen worden door 'parkeerruimte op basis van mobiliteitsbehoefte'.</p>	<p>Het beleid op het gebied van parkeernormering wordt in de Omgevingsvisie slechts op hoofdlijnen benoemd. Om het door u en ons gewenste maatwerk te benadrukken zal de tekst over de parkeernormen op dit punt verhelderd worden.</p> <p>De uitwerking van de parkeernormering vindt plaats de parkeernota, waarvan op dit moment een nieuwe versie in ontwikkeling is. In het kader van deze nieuwe parkeernota wordt op korte termijn aan de stad de mogelijkheid gegeven reacties te geven op de conceptversie van deze parkeernota. Ons voorstel is om de zienswijze zoals die nu op de Omgevingsvisie is ingediend verder te beantwoorden in het kader van</p>

	<p>Er moet dus niet alleen maatwerk worden geleverd bij nieuwe ontwikkelingen maar ook in bestaande wijken. Demografische verschuivingen in de samenleving betekenen dat er steeds meer vraag is naar kleinere woningen – dit voor bijvoorbeeld alleenstaanden of tweepersoonshuishoudens. Met enige regelmaat worden binnen Nijmegen grotere woningen getransformeerd naar kleinere eenheden. Hiermee wordt invulling gegeven aan de doelstelling van de Omgevingsvisie om meer woningen toe te voegen binnen de bestaande structuur van de stad. Ook sluit door deze transformaties het woningaanbod steeds beter aan bij de vraag. Momenteel wordt bij transformaties nog steeds een parkeernorm gehanteerd. Wij pleiten ervoor om ook hier maatwerk toe te passen.</p> <p>Uit de onze onderzoeken blijkt dat er niet altijd parkeerplaatsen nodig zijn. Parkeernormen vervangen door een advies op maat bij zowel nieuwbouw als bestaande bouw zorgt voor een vermindering in onnodig ruimte gebruik en een beter afstemming op de behoefte van de bewoners. Op deze manier wordt toekomstige overcapaciteit m.b.t. parkeren voorkomen en er ontstaat eveneens ruimte voor meer (betaalbare) woningen</p>	<p>de parkeernota. Dit biedt meer mogelijkheden om aan te geven op welke vlakken het beleid wel en niet aansluit op de in de zienswijze besproken voorstellen. In de beantwoording van de reacties op de parkeernota zullen wij uw reactie meenemen.</p>
--	---	--

Wijzigingen n.a.v. zienswijzen

Op pagina 64 wordt over de parkeernorm de term “loslaten” vervangen door “verlagen”.

25. Zienswijze ingediend door Indiener 8		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
	<p>1. Geadviseerd wordt daarom expliciet in de Omgevingsvisie op te nemen dat de verplaatsingsmogelijkheden van flora en fauna bij ontwikkelingen aandacht krijgen. Dat kan door hetgeen in de ontwerp-Omgevingsvisie op blz. 55 onder beweegroutes en op blz. 58 onder natuurinclusief bouwen staat, aan te vullen bij de vaststelling van de Omgevingsvisie. B.v. met de opmerking dat hierbij ook rekening gehouden wordt met ecologische verbindingen</p>	<p>1. We zijn het eens met uw opmerkingen dat er nog niet duidelijk genoeg staat vermeld dat we een groenstructuur hebben en verder gaan ontwikkelen ook voor flora en fauna. Al staan er wel al enkele tekstpassages die dat vermelden. Op blz. 28 Omgevingsvisie staat dat we “de natuur meenemen in onze plannen en kiezen voor natuurinclusief bouwen. Dat betekent dat we bewust ruimte creëren voor de natuur in de groenstructuur.” Op blz. 32 staat “we willen de biodiversiteit behouden en versterken door natuurparels.....onderling en</p>

	<p>tussen de natuurgebieden onderling en met woonwijken.</p> <p>2. Voorgesteld wordt om bij de vaststelling van de Omgevingsvisie aan te geven dat er uit gegaan wordt van een neutrale beoordeling voor het aspect luchtkwaliteit in de referentie situatie. En dat dit in het luchtkwaliteitsprogramma nader onderzocht wordt. Daartoe kunnen de alinea's op pgn 58 van de ontwerp-Omgevingsvisie over de luchtkwaliteit en het luchtkwaliteitsprogramma in die zin aangepast worden bij de vaststelling van de Omgevingsvisie. We adviseren deze alinea's in ieder geval aan te vullen met andere aandachtstoffen, als NOx en fijnstof, naast roet. En ook met andere te onderzoeken maatregelen naast genoemde, hierbij kan men denken aan regulering van houtstook, uitstoot van aggregaten bij bouwwerkzaamheden, afsteken vuurwerk e.a.</p>	<p>met de natuurgebieden buiten de stad te verbinden." Ook bij de opgave 3, waarnaar u verwijst staan deze teksten al. Maar we nemen extra zinnen op onder het kopje "Natuurparels". De verbindingen tussen natuurparels, tuinen en natuurgebieden buiten de stad bieden mogelijkheden voor verplaatsingen van dieren en verspreiding van planten. Met gericht groenbeheer gaan we het vergroten van de biodiversiteit bevorderen.</p> <p>2. De referentiesituatie wordt in het OER onder hoofdstuk 3 eerste alinea als volgt beschreven: 'Dit is de leefomgevingskwaliteit zoals die in de toekomst (2040) wordt verwacht bij ongewijzigd vigerend beleid en waarbij rekening wordt gehouden met verschillende autonome trends en ontwikkelingen in de leefomgeving (zoals demografische veranderingen, klimaatveranderingen en veranderingen in de vastgoedmarkt).' In de huidige situatie wordt de luchtkwaliteit beoordeeld als matig, maar met de autonome trends en ontwikkelingen (denk aan schonere wagenpark door ontwikkelingen van motoren maar toename in elektrische auto's) en de maatregelen uit het Maatregelprogramma luchtkwaliteit 2018 t/m 2022 alsmede een vervoliprogramma (in ontwerp) voor de periode tot 2030 maken dat de referentiesituatie in 2040 als positief wordt beoordeeld.</p> <p>Figuur 11 betreft een figuur die afkomstig is uit een onderzoek opgesteld in 2016 op basis van prognoses. Inmiddels wordt sinds half 2015 de roetconcentratie gemeten via het landelijk luchtmeetnet (RIVM). De hier gerefereerde gemeten concentraties vallen lager uit dan de geprognoseerde concentraties. Uit recente metingen en modelberekeningen blijkt dat Nijmegen de roetreductienorm nagenoeg gaat halen in 2022, door reeds ingezette maatregelen en door autonome ontwikkelingen (zoals de landelijke verschoning van voertuigen op de weg).</p> <p>Ten aanzien van de fijnstofconcentratie is het inderdaad kort door de bocht om op deze manier te 'middelen'. Desalniettemin is de verwachting dat de dalende trend in de</p>
--	--	--

		<p>fijnstofconcentratie van de afgelopen jaren doorzet. Op basis daarvan ligt het in de lijn der verwachting dat in de referentiesituatie (2040) aan de WHO-norm voldaan zal worden en kan de situatie positief worden beoordeeld.</p> <p>De normen voor luchtkwaliteit betreffen jaargemiddelde normen. Dit heeft te maken met de fluctuaties van concentraties in de tijd door onder andere weersomstandigheden en invloed van de achtergrondconcentraties. Het luchtmeetnet presenteert standaard uurgemiddelde concentraties, die gedurende beperkte tijd, als gevolg van bijvoorbeeld meteorologische omstandigheden als matig worden beoordeeld. Jaargemiddeld wordt voldaan aan de luchtkwaliteitsnormen.</p> <p>Garanties dat luchtkwaliteitsdoelen worden gehaald zijn er niet, maar binnen de gemeente heeft luchtkwaliteit de volle aandacht. Ook in de ontwerp-Omgevingsvisie wordt meer malen bevestigd dat met het streven naar een gezonde leefomgeving luchtkwaliteit continu onder de aandacht is. Met de recente ondertekening (januari 2020) van het Schone Lucht Akkoord streeft de gemeente naar het halen van de WHO normen voor luchtkwaliteit in 2030. Op dit moment wordt het maatregelenprogramma voor luchtkwaliteit geactualiseerd en uitgebreid voor een periode tot aan 2030 om aan te sluiten bij de uitgangspunten van het Schone Lucht Akkoord. Hierin is naast roet aandacht voor fijnstof en NOx en gaat er aandacht uit naar de door u genoemde aspecten zoals houtstook en uitstoot van aggregaten bij bouwwerkzaamheden.</p>
--	--	--

Wijzigingen n.a.v. zienswijzen

- De kaart groene gezonde stad is aangevuld met een aantal groene corridors, groene gebieden en enkele beweegroutes.
- We nemen extra zinnen op onder het kopje "Natuurparels". De verbindingen tussen natuurparels, tuinen en natuurgebieden buiten de stad bieden mogelijkheden voor verplaatsingen van dieren en verspreiding van planten. Met gericht groenbeheer gaan we het vergroten van de biodiversiteit bevorderen.

Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
	<p data-bbox="387 260 651 284"><i>Gezondheid en milieu</i></p> <p data-bbox="387 320 510 344"><i>Tekstueel</i></p> <ol data-bbox="439 352 1171 903" style="list-style-type: none"> <li data-bbox="439 352 1171 592">1. Pagina 14: Onder het kopje 'Sociale en gezonde stad' wordt niets vermeld over de aandacht voor gezondheid van de inwoners. Ons voorstel is om deze tekst aan te vullen met 'Ook werken wij aan het verbeteren van een gezonde leefomgeving zodat alle inwoners zoveel mogelijk beschermd worden tegen schadelijke invloeden en de mogelijkheid krijgen om een gezonde leefstijl aan te nemen en te behouden.' <li data-bbox="439 628 1171 807">2. Pagina 32: 'Groen draagt bij aan onze gezondheid en ons welzijn, het zorgt voor vermindering van hittestress en voor een betere luchtkwaliteit.' De bijdrage van groen op het verbeteren van de luchtkwaliteit is niet substantieel. Ons voorstel is om de tekst 'en voor een betere luchtkwaliteit' te verwijderen. <li data-bbox="439 844 1171 903">3. Pagina 59: GGD Nijmegen, moet zijn GGD Gelderland-Zuid. <p data-bbox="387 940 517 963"><i>Algemeen</i></p> <ol data-bbox="439 979 1171 1378" style="list-style-type: none"> <li data-bbox="439 979 1171 1283">4. De GGD pleit voor het beschermen van en ontlasten van gevoelige groepen (kinderen, ouderen, wijken met een lage Sociaal Economische Status (SES)). Omdat de ziektelast bij deze personen over het algemeen hoger is dan onder andere groepen, is de meeste gezondheidswinst te behalen door de gezondheid van hen te bevorderen en beschermen. Bied daarom deze doelgroepen een minimale gezonde Ausgangssituatie. De aanpak van de zogenaamde 'krachtwijken' biedt hiervoor een geschikte gelegenheid. <li data-bbox="439 1319 1171 1378">5. De gemeente heeft bij het invoeren van de Omgevingswet één integrale kadernota voor het ruimtelijk beleid, met 	<ol data-bbox="1294 320 2036 1394" style="list-style-type: none"> <li data-bbox="1294 320 2036 480">1. Pagina 14 is een zeer beknopte samenvatting van de 4 grote opgaven van de stad. De door u gewenste uitdieping van het onderwerp gezondheid vind op pagina 24 plaats. we voegen op pag. 14 toe : sociale tegenstellingen, GEZONDHEIDSVerschillen en maatschappelijk... <li data-bbox="1294 517 2036 576">2. Wij zijn het met u eens om de tekst 'en voor een betere luchtkwaliteit' te verwijderen. <li data-bbox="1294 612 2036 639">3. We passen de naamgeving van de GGD op pag. 59 aan. <li data-bbox="1294 676 2036 1118">4. We zijn het met u eens dat het altijd beter kan en dat het belangrijk is kwetsbare groepen hierin goed te faciliteren. We zijn het met u eens dat er verschillen in gezondheidsrisico en ziektelast zijn tussen groepen inwoners. Ons gezondheidsbeleid heeft ook specifiek aandacht voor. Ook als het gaat om de fysieke leefomgeving is het belangrijk om aandacht te hebben voor deze verschillen. Vandaar ook dat we kiezen voor specifieke aandacht door middel van toekomstbestendige wijken. Wijken waar meer dan gemiddeld mensen wonen met gezondheidsproblemen. <li data-bbox="1294 1155 2036 1278">5. De door u voorgestelde beleidskoppeling is inderdaad het uitgangspunt voor de Omgevingsvisie; de Omgevingsvisie vormt na vaststelling het integrale ruimtelijk beleid voor Nijmegen en is daarmee kader voor verder uitwerkingen <li data-bbox="1294 1315 2036 1394">6. Wij werken graag verder met u samen, ook op het gebied van visualisering en interpretatie van data. In onder meer de Stad in Beeld is op pagina 22 al informatie van u

	<p>gezondheid als een belangrijk thema. Bovendien heeft de gemeente ook gezondheidsambities vanuit het gezondheidsbeleid, en verschillende lopende programma's zoals het preventieakkoord en 'Groen gezond en in beweging'. Koppel deze beleidsstukken aan (de uitwerking van) de Omgevingsvisie. Dat geldt ook voor andere beleidskaders en wetten zoals het Bouwbesluit.</p> <p>6. In het kader van 'datagestuurd werken' stelt de GGD voor om ook GGD-data en -onderzoeken te gebruiken. Bijvoorbeeld bij het bepalen van het lokaal aanbod (voorzieningen, soorten groen e.d.), het onderbouwen van effectiviteit van maatregelen op de gezondheid (luchtverontreiniging, geluid) en bij actualisatie van de Omgevingsvisie (bepalen van ambitie en prioriteit, specifiek lokaal beleid).</p> <p>7. De uitwerking van de Omgevingsvisie werkt met zogenaamde ambitiedocumenten voor gebiedsontwikkeling. De GGD adviseert om de ambitie van gezondheid heel scherp te stellen. Beargumenteerd vanuit de verantwoordelijkheid van de gemeente om de gezondheid van de inwoners te beschermen en bevorderen. De uiteindelijke besluiten zijn uiteraard een compromis tussen uiteenlopende belangen. Maar bij inzet vanuit een laag ambitieniveau delft publieke gezondheid al snel het onderspit ten opzichte van andere belangen.</p> <p>8. Als eis bij de communicatie rondom een initiatief wordt gesteld dat het initiatiefvoorstel in een begrijpelijke taal geschreven wordt, zodat alle betrokkenen het kunnen begrijpen. De GGD heeft goede ervaring met schriftelijke communicatie op 'taalniveau B1' en met visualisaties.</p> <p><i>Thematisch, risico's</i></p> <p>Groen en voorzieningen</p>	<p>gepresenteerd. De afdeling Geo-Informatie is op dit moment de hittestresskaarten (afstand-tot-koelte) aan het koppelen met (gezondheids)gegevens van ouderen, data afkomstig van de GGD-data.</p> <p>7. Zie 8.</p> <p>8. Dank voor uw adviezen over ambitiestelling en communicatie.</p> <p>9. De hoofdstructuur van de beweegvriendelijke buitenruimte wordt bepaald door de gemeente. Het gaat dan om de keuze van de locaties van de sociale knooppunten t.b.v. spelen, bewegen en ontmoeten, buurtspeelplekken en de routing van de wandel en looproutes. We zijn hierbij mede afhankelijk van de al bestaande inrichting van de stad. De (her) inrichting van de sociale knooppunten en andere voorzieningen in de buitenruimte worden zeker afgestemd met de bewoners en dus de doelgroep. We betrekken hierbij de kennis van de gezondheidsmakelaars van de GGD en andere relevante werkers uit de wijk. Ook biedt het platform van Mijnwijkplan nog steeds de mogelijkheid voor inwoners om initiatieven voor een beweegroute of een andere beweegvoorziening naar voren te brengen. Daarnaast is ook het antwoord op vraag 6 hierbij van toepassing. Tevens zijn we samen betrokken in diverse onderzoeken waar dit al gebeurt.</p> <p>10. We zijn op de hoogte van de invloed het aanbod van ongezonde voeding in de omgeving. We volgen ook de ontwikkelingen en maatregelen van andere gemeenten op dit onderwerp. In de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie naar het omgevingsplan, het nieuwe gezondheidsbeleid en de samenwerking binnen Groen, gezond en in beweging bekijken we wat ons te doen staat op dit onderwerp.</p>
--	---	--

	<p>9. De inrichting van de buitenruimte en bepalen van voorzieningenniveau moeten bij voorkeur afgestemd worden met de doelgroep om aan te kunnen sluiten bij behoeften en wensen. Het voorafgaande onderzoek kan eventueel aangevuld worden met cijfers, ervaring en kennis van de GGD.</p> <p>10. De gemeente ambiert om voor kinderen een rookvrije omgeving te creëren. De GGD stelt voor om dit uit te breiden met het voorkomen van aanbod van ongezonde voeding. Bijvoorbeeld door (mobiele) fastfood-aanbieders uit te zonderen van vestiging in de omgeving van scholen.</p> <p>Klimaatadaptatie</p> <p>11. De regio is zeer gevoelig voor hitte, droogte en wateroverlast: leg uit waarom Nijmegen bijzonder gevoelig zou zijn, gevoeliger dan andere plaatsen in Gelderland?</p> <p>Stedelijke verdichting en inbreiding</p> <p>12. De gemeente Nijmegen kiest uitdrukkelijk voor stedelijke verdichting met hoogbouw. Dus inbreiding in plaats van uitbreiding. Hiermee komt er druk op de ruimte binnen de stadsgrenzen. Dit zal invloed hebben op het blootstellingsniveau aan luchtverontreiniging en geluid door wegverkeer. Door de toename van het aantal inwoners zal het autobezit en gebruik ook toenemen. De luchtverontreiniging en geluidsniveau zullen evenredig toenemen. Er zullen dus meer mensen hoger belast worden, een dubbel nadelig effect.</p> <p>13. Des te belangrijk is het om de afstand tussen bronnen van luchtverontreiniging en geluid (drukke verkeerswegen en vaarwegen) en gevoelige bestemmingen, waaronder woningen, zo groot mogelijk te maken. Deze ruimte zou kunnen worden ingevuld met opgaand groen. Door de stedelijke verdichting komt er ook druk op openbare groene ruimte. Dit heeft negatieve gevolgen op de mogelijkheden voor de inwoners om een gezonde leefstijl</p>	<p>11. In de Stad in Beeld wordt op pagina 76 het natuurlijk systeem beschreven. Nijmegen is een stad gebouwd op diverse typen ondergrond. Ieder type heeft haar eigen zwakke plekken. Deze worden in het diagram aangegeven. Deze zwakke plekken leiden bij klimaatverandering tot voor die gebieden specifieke problemen, zoals verdroging en regenwateroverlast op de stuwwal. Daarnaast is een grotere stad altijd gevoeliger dan kleinere gemeenten door de bebouwingsdichtheid. We passen deze tekst aan en vergroten de leesbaarheid van het kaartje.</p> <p>12. Nijmegen kiest niet alleen voor het verdichten van de stad, maar ook voor het schoner maken en verduurzamen van het vervoer. Juist op openbaar vervoer knooppunten zien wij kansen om het draagvlak voor collectieve schone vervoerssystemen te vergroten. Het alternatief; verder van de stad af weilanden in lage dichtheden volbouwen, leidt in onze ogen juist tot meer automobilititeit met de door u gesignaleerde negatieve gezondheidseffecten voor de inwoners van de stad. Minder autobezit wordt gestimuleerd doordat er wordt ingezet op deelmobiliteit waarbij (schone) voertuigen centraal ter beschikking worden gesteld. Daarnaast zal de uitstoot van luchtverontreinigende stoffen van personenauto's de komende jaren verder dalen door strengere regelgeving en continue vernieuwing van het wagenpark waardoor er geen sprake is van een evenredige toename in luchtverontreiniging. Vanzelfsprekend zal bij bouwen in hoge dichtheden een goede gezonde leefomgeving een belangrijke randvoorwaarde moeten zijn.</p> <p>13. Het uitgangspunt van afstand houden hanteren we wel voor de zeer kwetsbare groepen, zoals kinderdagverblijven, waar we de GGD richtlijn volgen. Binnen verdichtingslocaties in de stad, zijn de mogelijkheden om voor alle bebouwing afstand te houden van verkeersaders, beperkt, dan wel zo goed als niet</p>
--	--	---

	<p>na te leven.</p> <p>14. Door verdichting van de bebouwing ontstaan nieuwe hitte-eilanden. Hittestress heeft grote invloed op de gezondheid van ouderen en op de leerprestaties en functioneren van kinderen. Let daarom vooral op de plaatsing van huisvesting van gevoelige groepen zoals verzorgingshuizen, kinderdagverblijven en scholen.</p> <p>Duurzaam bouwen</p> <p>15. Nijmegen heeft het voornemen om in de sociale sector energiezuinige woningen te realiseren. Klimaatneutraal bouwen door woningen goed te isoleren heeft vaak tot consequentie dat het binnenmilieu van de gebouwen verslechtert. Er kan namelijk geen natuurlijke ventilatie meer plaatsvinden. Speciaal in de sociale sector wonen mensen met een hogere ziektelast. Het is juist bij deze groep belangrijk om een gezond binnenmilieu aan te bieden. De GGD adviseert om dit te verankeren in gemeentelijke bepalingen, en goede afspraken te maken met derden zoals architect, ontwikkelaar en woningcorporaties.</p> <p>Duurzame energie</p> <p>16. Om te kunnen voldoen aan de energieprestaties zullen nieuwe energiebronnen worden geïntroduceerd. Het neveneffect van bronnen zoals windturbines en warmtepompen, is geluidsoverlast en hinder voor omwonenden, met nadelig effect op de gezondheid. Vergroot daarom zo veel mogelijk de afstand tussen gevoelige bestemmingen en de geluidsbron. En stel strenge normen aan de geluidsniveaus van warmtepompen voor consumenten.</p> <p>17. Een andere mogelijke energiebron is het stoken van biomassa. Met name de middelgrote biomassa-installaties zijn bewezen bronnen van luchtverontreiniging. Gemeente Nijmegen heeft zich gecommitteerd aan de afspraken in het Schone Lucht Akkoord (SLA). De GGD wil de</p>	<p>aanwezig. Naar onze mening kan in deze situatie beter ingezet worden op het efficiënter en schoner maken van verkeer, het omleiden van doorgaand verkeer en het bieden van goed ingedeelde woningen in een aantrekkelijke woonomgeving.</p> <p>Daarnaast wordt opgemerkt dat het positieve effect van groen op de luchtkwaliteit met name in stedelijke omgeving nogal tegen kan vallen en soms zelfs negatief kan uitwerken. Onder luchtprofessionals wordt daarbij aangesloten bij de bevindingen van RIVM en CROW (CROW-publicatie 218t uit 2012), groen kan luchtverontreinigende stoffen afvangen, maar anderzijds verlagen bomen en struiken de windsnelheid. Hierdoor mengt de vervuilde lucht minder snel met schone lucht en nemen lokaal de concentraties toe.</p> <p>14. Hittestress zal in de komende jaren een steeds belangrijker thema worden (zie Stad in Beeld pag. 88). We onderschrijven met u dat hier, zeker voor kwetsbare groepen, op geanticipeerd moet worden.</p> <p>15. De kwaliteit van bouwen is een belangrijk thema. Dit ligt echter niet op het abstractieniveau van de Omgevingsvisie.</p> <p>16. Ook het stellen van normen voor installaties ligt buiten het abstractieniveau van de Omgevingsvisie.</p> <p>17. Wij werken de verduurzamingsmogelijkheden voor Nijmegen onder meer uit in een bronnenstrategie. Zie https://www.nijmegen.nl/over-de-gemeente/dossiers/dossier-energietransitie/duurzame-warmtebronnen/ Hierin zijn geen middelgrote biomassacentrales meegenomen. Het College is voornemens nieuw, breed programma voor luchtkwaliteit vaststellen voor de periode 2020 – 2030 met daarin een 29-tal maatregelen. In aansluiting bij het Schone Lucht Akkoord zal hier in het vast te stellen programma op worden ingegaan. We zijn het met u eens dat biomassa-</p>
--	--	---

	<p>gemeente wijzen op de belofte die in het kader van het SLA is gedaan: 'Er worden strengere emissie-eisen gesteld aan het stoken van biomassa (als vervanging voor fossiele bronnen), om een toename van luchtverontreiniging hierdoor zoveel mogelijk te voorkomen.'</p> <p>18. Zonneparken worden logischerwijs gepland braakliggende terreinen. Deze terreinen kunnen ook benut worden voor vergroening en openbare gebruikruimte. Wij adviseren om een afgewogen keuze te maken bij de invulling van beschikbare ruimte.</p> <p>19. We pleiten voor meer aandacht voor stedelijke voedselvoorzieningspraktijken en voedsel educatie in de Omgevingsvisie. Het is vanuit deze gedachte dat wij voorstellen een aantal waardevolle locaties op te nemen in de Omgevingsvisie, juist omdat deze op provinciaal, landelijk en Europees niveau gehoor vinden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • maak van scholen & schoolpleinen als groene en gezonde oases in de wijk waarmee ze ook onderdeel kunnen worden van de groene corridor, • creëer ruimte voor nieuwe schoolmoestuinen, volks- & moestuincomplexen • benoem de schoolmoestuinen, volks- & moestuincomplexen die er zijn op de omgevingskaart. 	<p>installaties niet thuishoren in de woonomgeving.</p> <p>18. Op pagina 70 van de Omgevingsvisie brengen we de potentie van grootschalige opwekking van zonne-energie in Nijmegen in kaart. Afgezien van de nu lopende projecten ligt het grootste potentiaal op bedrijfsdaken.</p> <p>19. Stadslandbouw, moestuinen en een lokale voedselstrategie zijn een onderdeel van de Omgevingsvisie. Wij zullen deze onderdelen tekstueel aanscherpen. (zie ook zienswijze 34) De door u voorgestelde toevoegingen aan de kaart passen echter niet in het schaalniveau van de Omgevingsvisie.</p> <p>De meeste van de door u voorgestelde toevoegingen aan de kaart passen echter niet in het schaalniveau van de Omgevingsvisie.</p>
--	---	---

Wijzigingen n.a.v. zienswijzen

- De kaart groene gezonde stad is aangevuld met een aantal groene corridors, groene gebieden en enkele beweegroutes.
- De door u gewenste uitdieping van het onderwerp gezondheid vind op pagina 24 plaats.
OPM: we voegen op pag. 14 toe : sociale tegenstellingen, GEZONDHEIDSVerschillen en maatschappelijk.
- Wij zijn het met u eens om de tekst 'en voor een betere luchtkwaliteit' te verwijderen.
- We passen de naamgeving van de GGD op pag. 59 aan

- Stadslandbouw, moestuinen en een lokale voedselstrategie zijn een onderdeel van de Omgevingsvisie. Wij zullen deze onderdelen tekstueel aanscherpen. (zie ook zienswijze 34)
- We verduidelijken de teksten en kaarten over het Natuurlijk Systeem en haar kwetsbaarheden in Stad in Beeld

27. Zienswijze ingediend door Gemeente Heumen		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
	Gemeente Heumen heeft met genoegen kennisgenomen van de Omgevingsvisie en benadrukt het belang van regionale samenwerking op diverse thema's.	Nijmegen is zich er terdege bewust dat; de stad en de omgeving zijn onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. We onderschrijven het belang van regionale samenwerking en zijn verheugd dat deze geïntensiveerd gaat worden.

Wijzigingen n.a.v. zienswijzen

28. Zienswijze ingediend door Wiek II		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
	<p>Insprekers bepleiten een ontwikkeling van de Grift voor lokale bedrijven met benutting van de kansen voor energieopwekking en circulariteit.</p> <p>Ze geven aan dat er mogelijk kansen liggen voor verplaatsing naar de Grift van bedrijven vanuit Winkelsteeg.</p> <p>Ze stellen voor de functie grootschalige logistiek, waarvan zij de ratio binnen de Omgevingsvisie niet zien, te schaffen op de Grift.</p>	<p>Uit de recente monitoring van de Regionale Programmering Werklocaties blijkt er ruimte voor logistieke bedrijvigheid. Voor andere bedrijvigheid is er nog steeds een groot overaanbod van bedrijventerreinen in de regio. De Grift is in de monitoring specifiek benoemd voor een logistieke invulling in een context van samenwerking met Park 15 en het RTG.</p> <p>Voor de verdere invulling van dit gebied is recent een gebiedsvisie opgesteld. Deze laat ook ruimte voor andere vormen van bedrijvigheid. Dit alles met aandacht voor duurzaamheid, goede landschappelijke inpassing en het creëren van extra werkgelegenheid</p>

29. Zienswijze ingediend door Tennet		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie

	Tennet vraagt in een standaardbrief aandacht voor de vrijwarings- en beschermingszones van de hoogspanningsinfrastructuur en geeft een aantal activiteiten aan waarbij het belang van het hoogspanningsnet meegenomen moet worden.	Het hoogspanningsnet van Tennet in Nijmegen is positief bestemd in de Nijmeegse bestemmingsplannen, die na invoering van de Omgevingswet het Omgevingsplan gaan vormen. Bij functiewijzigingen dienen bestaande belangen in beeld gebracht te worden en in samenspraak meewogen te worden. De Omgevingsvisie benadrukt deze handelswijze.
--	--	---

30. Bewonersorganisaties; Buurtplatform Wedren-Julianapark, Buurtvereniging Altrade, Platform Kamerbreed, Wijkcomité Oost		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Voeg aan de Ruimtelijke keuzes uit de Ontwerp Omgevingsvisie 2020- 2040 toe: “cultureel erfgoed duurzaam en toekomst bestendig verankerd”; 2. Voor Nijmegen als stad met een rijke historie is het essentieel om voor de 19de -eeuwse stadsuitleg e.o. opnieuw te focussen op de te beschermen architectonische en stedenbouwkundige waarden ervan en mogelijk andere elementen; deze in een inventarisatie te ijkten aan de actuele situatie; en vervolgens een toekomstvisie te ontwikkelen op wat er moet gebeuren om deze waarden beter te waarborgen zodat dit unieke gebied een duurzame toekomst heeft voor de komende generaties; 3. De in het Woonbehoefte onderzoek opgenomen behoefte aan 1955 studentenwooneenheden voor de komende 10 jaar zal, wil men voorzien in de door studenten zelf geformuleerde toekomstige behoefte, met name gezocht dienen te worden in studio's en appartementen. In Nijmegen ten zuiden van de Waal is er een overaanbod aan studentenkamers. In Nijmegen- Noord is hiervoor wel ruimte. De campussen zijn ook locaties voor studentenwooneenheden; 4. Om een diversiteit aan bewonerssamenstelling te bewerkstelligen dient de verkamering in de 19de -eeuwse stadsuitleg en omliggende wijken eerst gestopt en 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Op pagina 28 wordt de door u voorgestane ambitie als onderdeel van de hoofdpogave Aantrekkelijke Stad beschreven. Voor het erfgoed wordt verder vooral verwezen naar het bestaande beleid. De 19^e-eeuwse stadsuitleg is aangewezen als zowel gemeentelijk als rijks beschermd stadsgezicht. De cultuurhistorische waarden worden hier voldoende mee geborgd. Deze waarden zijn verankerd middels een dubbelbestemming cultuurhistorie in het bestemmingsplan met een sloop-, aanleg- en bouwverbod. Daarnaast worden in de Omgevingsvisie een aantal cultuurhistorische onderwerpen genoemd, die nu niet in bestaand beleid verankerd zijn, zoals de Romeinse Limes. Deze ‘nieuwe’ onderwerpen hebben we dus naast het bestaande beleid. Op de cultuurhistorische kaart zijn alleen de nieuwe onderwerpen aangegeven en niet de beschermde gebieden en monumenten. Deze staan op de cultuurhistorische beleidskaart, waar ook naar verwezen wordt. De 19^e-eeuwse stadsuitleg is nog steeds een belangrijke cultuurhistorische waarde in Nijmegen en de bescherming is ook nog steeds van kracht. 2. Zoals gezegd is het bestaande beleid en de bestaande beschermde monumenten en gebieden onderdeel van de Omgevingsvisie. We blijven ons hier focussen op de beschermde waarden. Met alles wat er speelt in de 19^e-eeuwse schil is dat ook een wens van ons. Een eerste aanzet hebben we al gemaakt in het kader van snelfietsroutes. Daarnaast zijn we bezig met het opstellen van een

	<p>vervolgens terug gedrongen te worden;</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Concreet naar de 19de -eeuwse stadsuitleg en omliggende wijken betekent dit dat afgifte van nieuwe vergunningen voor omzetting naar studentenkamers niet meer aan de orde is. Er is behoefte aan studio's en appartementen ook voor starters en jonge gezinnen; 6. Om de verkamering terug te dringen is het noodzakelijk om illegale kamerverhuurpanden in de 19de -eeuwse stadsuitleg en omliggende wijken op te sporen en om te zetten in appartementen; 7. Ook dient het begrip wonen in de diverse bestemmingsplannen en in het toekomstige omgevingsplan strakker gedefinieerd te worden als zelfstandig wonen. Voor omzetting tot onzelfstandig wonen is er dan een wijziging van het bestemmingsplan noodzakelijk. Dit beperkt de vrijheid van speculanten. 	<p>Erfgoedstrategie. Mogelijk kan deze wens ook een uitwerking zijn van deze erfgoedstrategie. Dat zou dan afgestemd moeten worden.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. We zien, net als u, dat er vanuit studenten meer vraag naar zelfstandige eenheden is. We zien, gezien de krapte op de woningmarkt en vanuit het oogpunt van efficiënte inzet van maatschappelijke middelen, onzelfstandige eenheden daarbij als een prima alternatief. Mogelijkheden voor toevoeging van studentenhuisvesting zien we vooral rondom de ontwikkeling van de OV-knopen (ook in Nijmegen-Noord) en campussen. Daarnaast kijken we naar de mogelijkheden in Dukenburg in combinatie met een goede OV en fietsverbindingen met de campus. Meer flexibele bouwvormen en combinaties met ouderen of andere doelgroepen zien we daarbij als een goede optie. 4. In de Uitvoeringsagenda Wonen 2020 – 2025 is opgenomen dat goede kamerverhuur nodig blijft. Het huidige kamerverhuurbeleid wordt voortgezet en eind 2020 geëvalueerd. 5. We zien net als u een grote vraag naar appartementen. De vraag van studenten kan zoals gemeld zowel onzelfstandig als zelfstandig worden ingevuld. De verlening van omzettingsvergunningen gebeurt op basis van het huidige beleid. Dit beleid wordt eind 2020 geëvalueerd. 6. Zoals gemeld zien wij voor het invullen van de vraag naar studentenwoningen zowel mogelijkheden in zelfstandige als onzelfstandige woonvormen. Ten aanzien van kamerverhuur zetten we het huidige beleid voort en evalueren we dat eind van dit jaar. Tegen het kamerverhuurbeleid lopen op dit moment juridische procedures. Een aantal gerechtelijke uitspraken zijn in het nadeel van de gemeente uitgevallen. Het college van B&W heeft besloten om in hoger beroep te gaan tegen deze uitspraken. In afwachting van dit hoger beroep is de handhaving op illegale kamerverhuur stilgelegd. De inspanningen op het gebied van handhaving van illegale
--	---	---

		<p>kamerverhuur zijn terug te lezen in de halfjaarlijkse rapportages die het college van B&W deelt.</p> <p>7. Zoals gemeld zien wij voor het invullen van de vraag naar studentenwoningen zowel mogelijkheden in zelfstandige als onzelfstandige woonvormen en wordt het kamerverhuurbeleid eind 2020 geëvalueerd. De manier waarop planologisch juridisch instrumentarium wordt ingezet is op dit moment onderwerp van onderzoek. Daarbij wordt gekeken naar de mogelijkheden binnen de Huisvestingsverordening en een bestemmingsplan gericht op kamerverhuur.</p>
--	--	--

31. Zienswijze ingediend door Provincie Gelderland		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
	<p>Complimenten met het mooie document dat een goede benadering in lijn met de Omgevingswet is en overeenkomsten vertoont met de Gelderse aanpak Gaaf Gelderland.</p> <p>Goede samenwerking, zoals die in de regio al op diverse thema's plaatsvindt is belangrijk, de Provincie vraagt daarbij ook aandacht voor het verband met de visie die de Regio Arnhem Nijmegen op aan het zetten is en voor samenwerking bij eventuele belangenconflicten op beleidsthema's zoals wonen versus klimaatadaptatie.</p>	<p>Wij werken graag met u en onze burens samen aan de uitvoering van onze regionale ambities en Gaaf Gelderland. De provincie refereert aan de visie die door de regio gemaakt wordt. Dit is een strategische visie op de brede ontwikkeling van de regio. Daardoor blijft er wel een belangrijk verband tussen de visies, maar heeft dit op dit moment niet rechtsreeks ruimtelijke consequenties, die in de Omgevingsvisie Nijmegen opgenomen moeten worden. De Ontwerp-Omgevingsvisie Nijmegen is in mooie bouwsteen voor de visie op de Regio Arnhem Nijmegen.</p>

32. Zienswijze ingediend door Prorail		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
	<p>Prorail vraagt aandacht voor de aspecten externe veiligheid, geluid en trillingen bij uitwerkingen van plannen in de nabijheid van het spoor.</p>	<p>Zoals Prorail al aangeeft, moet toetsing op deze aspecten op (bestemmings)planniveau plaatsvinden. Bij functiewijzigingen dienen bestaande belangen in beeld gebracht te worden en in samenspraak meewogen te worden. De Omgevingsvisie benadrukt deze handelwijze.</p>

33. Zienswijze ingediend door Voedsel Anders Regio Nijmegen

Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
	<p>Twee zaken worden gemist in de concept Omgevingsvisie: enerzijds voedsel en stadslandbouw, en anderzijds de invloed van de stad op de omliggende gemeentes.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Stadslandbouw is te definiëren als de primaire productie van dagelijks voedsel in of nabij de stad waarbij de consument rechtstreeks is betrokken, als producent of in direct contact met de producent. Het gaat om het brede spectrum van particuliere moestuinen, buurtmoestuinen, pluktuinen, volkstuinen, CSA-landbouw, voedselbossen, landwinkels, boerderijwinkels en boerenmarktkramen en abonnementen voor groente en biologisch vlees en natuurvlees. De kaart van 'Eetbaar Nijmegen'¹ biedt een goed overzicht. Hierbij is naar onze inschatting op dit moment ruim 10% van de Nijmegenaren betrokken. Ook natuurwinkels en de biologische markt bieden duurzaam voedsel, al zijn deze voorzieningen jammer genoeg niet evenwichtig over de stad verspreid. De supermarkten worden op dit terrein ook steeds actiever, maar hun producten komen meestal niet uit de regio en er is geen direct contact tussen de producent en de consument. Dit alles weerspiegelt de landelijke trend naar gezond voedsel, en naar veranderingen in de landbouw die vanwege de klimaatcrisis nodig zijn. Deze ontwikkelingen (ver-)dienen nadrukkelijker hun weerslag te krijgen in de Nijmeegse Omgevingsvisie. 2. De stadslandbouw kan een belangrijke rol spelen in het realiseren van de ambities op een van de centrale thema's 'groen, gezond en in beweging'. Helaas is er buiten de afbeelding op pagina 48-49 weinig over terug te vinden in de Omgevingsvisie. Het vergroenen van de stad zou meer moeten omvatten dan het planten van bomen langs de belangrijkste uitvalswegen. Naast het openbaar 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het aspect stadslandbouw met lokale voedselinitiatieven en korte ketens is beknopt in de Omgevingsvisie terug te vinden, met name als onderdeel van het hoofdstuk groen, natuur en landschap op pag. 80-83 van het deel Stad in Beeld. Uw gedachte over een Park Grootstal of Park Elshof aan de zuidrand van de stad vinden wij een mooie toekomstgedachte. Nijmegen is daarover in gesprek zijn met de gemeente Heumen (dit gebied ligt maar voor enkele procenten in onze gemeente) en met de landgoed eigenaar. Wij denken dus vooral mee, naast dat we zelf ook investeren in de landgoedontwikkeling op het terrein Charlemagne. Verder is de gemeente Nijmegen met andere gemeentes, de provincie en diverse voedselproducenten/verwerkers/vervoerders in gesprek over het opzetten van een regionale voedselstrategie. Ook participeren we in grote kennisonderzoeken van Hogeschool Larenstein en Wageningen Universiteit naar voedseltransitie. 2. Dat door inbreiding en verdichting de druk op de openbare ruimte toeneemt is een risico dat ook in de Omgevings Effect Rapportage geconstateerd is en op pag. 88 in de Omgevingsvisie aangestipt wordt. Dit aspect zal in de verder uitwerking in gebiedsontwikkelingen prominenter aan de orde komen. 3. U geeft een aantal tekstsuggesties om dit onderwerp prominenter in de Omgevingsvisie te zetten. Waar deze passen in het abstractieniveau, nemen we de volgende tekstsuggesties van u over of passen we de tekst als volgt aan: <ol style="list-style-type: none"> 1. In eerste deel, p. 32: stadslandbouw initiatieven in de wijken zorgen voor gezond voedsel en sociale cohesie. <i>'Korte keten' projecten aan de randen van de stad en in de regio bieden gezond en 'klimaatvriendelijk' voedsel en herstellen de relatie</i>

groen hebben ook de particuliere tuinen, buurtmoestuinen, volkstuinten, schooltuinen etc. toegevoegde waarde voor de biodiversiteit maar ook op het gebied van sociale cohesie, educatie, ontspanning en niet te vergeten gezondheid. Als het inwonertal door 'inbreiding' met 10% groeit zal het openbaar groen niet met 10% kunnen toenemen, dus de druk wordt steeds groter. In uw concept-Omgevingsvisie vinden wij dit probleem niet terug.

3. De Nijmegenaren die behoefte hebben aan voedsel dat zij via een duurzame en transparante 'korte keten' kunnen verkrijgen hebben de weg naar de randen van de stad en naar de naburige gemeentes al gevonden. Zie de bestaande initiatieven als de Warmoes, Eetmeerbosch, en in het zuiden Grootstal, Kiemkracht64, De Dassenhof, en enkele nieuwe projecten die nog in ontwikkeling zijn. Deze sector groeit sterk, met steeds weer nieuwe initiatieven en innovaties, ook al is de bekendheid onder de Nijmegenaren nog beperkt. Door deze ontwikkelingen heeft de stad invloed op de landschappelijke en ecologische kwaliteit van de randgemeenten. Met het groeiend inwonertal zal de druk op het buitengebied alleen maar toenemen. Park Lingezege is ten noorden van Nijmegen een belangrijke buffer en een ontwikkelingskader voor landschappelijke en recreatieve ontwikkeling. Nu de stad ten zuiden van de Waal gaat inbreiden, ligt het voor de hand om samen met de buurgemeentes en met de provincie het initiatief te nemen voor de ontwikkeling van een visie voor landschappelijke, recreatieve, ecologische en zeker ook landbouwkundige ontwikkeling in de hele groene ring om Nijmegen, om te beginnen aan de zuidkant. Een 'Park Elshof' of 'Park Grootstal' als tegenhanger van 'Park Lingezege'!?

Wij stellen u voor in de Omgevingsvisie een of meer passages te wijden aan voedsel en stadslandbouw, en aan de relatie op dit gebied met de omliggende gemeentes. Bovendien doen wij in de bijlage enkele tekstuele suggesties. Meer ambities en visie van de

met het platteland en de boer en tuinder.

in tweede deel:

2. In aan het einde van de paragraaf 'Recreatie en Toerisme' op pagina 46, toevoegen dat we ons regionaal inzetten voor goede recreatieve verbindingen met de omliggende gebieden (nb dit wordt ook gesymboliseerd met de roze pijlen van de beweegroutes die over de stadsgrenzen lopen op de Omgevingsvisiekaart (zie bvkaart op pag. 54)
3. In 3, groene gezonde stad, p. 55 in eerste stukje, Groene Stad: na 'dieren': *we streven naar aanbod van 'klimaatvriendelijk' en gezond voedsel in wijken waar dat nog niet voorhanden is.*
4. In 'beweegroutes': in plaats van laatste zin: *Ook kunnen bewoners en bezoekers via groene routes af en toe aan de stad ontsnappen om even dieper adem te halen en misschien zelfs hun eigen groenten te oogsten.* in 'Groene ontmoetingsplekken':
5. Invoegen in Zogeheten 'groene sociale knooppunten' waar gespeeld gesport en gepraat: toevoegen: *en soms ook getuinierd)* kan worden

	<p>gemeentelijke overheden in onze regio kunnen de ontwikkeling van de duurzame stadslandbouw voor sociale, goede en duurzame voeding enorm helpen. Bovendien ondersteunt ook Nijmegen dan metterdaad de brede transitiebeweging in de Nederlandse landbouw door velen gewenst is.</p>	
--	--	--

Wijzigingen n.a.v. zienswijzen

- De kaart groene gezonde stad is aangevuld met een aantal groene corridors, groene gebieden en enkele beweegroutes.
- In eerste deel, p. 32: stadslandbouw initiatieven in de wijken zorgen voor gezond voedsel en sociale cohesie. *'Korte keten' projecten aan de randen van de stad en in de regio bieden gezond en 'klimaatvriendelijk' voedsel en herstellen de relatie met het platteland en de boer en tuinder.*
in tweede deel:
- In aan het einde van de paragraaf 'Recreatie en Toerisme' op pagina 46, toevoegen dat we ons regionaal inzetten voor goede recreatieve verbindingen met de omliggende gebieden (nb dit wordt ook gesymboliseerd met de roze pijlen van de beweegroutes die over de stadsgrenzen lopen op de Omgevingsvisiekaart (zie bvkaart op pag. 54)
- In 3, groene gezonde stad, p. 55 in eerste stukje, Groene Stad: na 'dieren': *we streven naar aanbod van 'klimaatvriendelijk' en gezond voedsel in wijken waar dat nog niet voorhanden is.*
- In 'beweegroutes': in plaats van laatste zin: *Ook kunnen bewoners en bezoekers via groene routes af en toe aan de stad ontsnappen om even dieper adem te halen en misschien zelfs hun eigen groenten te oogsten.*
in 'Groene ontmoetingsplekken':
- Invoegen in Zogeheten 'groene sociale knooppunten' waar gespeeld gesport en gepraat: toevoegen: *en soms ook getuinierd)* kan worden

34. Zienswijze ingediend door Hyster-Yale Groep		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
	<p>Naar aanleiding van de informatie die wij tot ons hebben genomen tijdens de informatie avond op 2 maart wil ik namens Hyster-Yale Groep via deze weg formeel het volgende standpunt inbrengen.</p> <p>1 We maken ons grote zorgen over de voorgenomen functiemenging op de bestaande industrieterreinen (wonen in combinatie met industriële bedrijvigheid).</p>	<p>1. We begrijpen deze zorgen, we gaan daar ook zorgvuldig naar kijken. We herkennen ook dat de hogere bedrijfscategorieën van industriële bedrijvigheid zich niet mengt met wonen.</p> <p>Een economisch veerkrachtig Nijmegen is een stad die aantrekkelijk is om in te ondernemen en in te werken en wonen. Dit zorgt ervoor dat er meer bedrijven komen en dat zowel de werkgelegenheid als de bevolking groeit. In tien jaar tijd willen we zorgen voor 10.000 extra banen op allerlei</p>

	<p>2. We hebben de indruk dat deze functiemenging meer gericht is op en afgeleid is van nieuwe vormen van werken in plaats van de meer traditionele werkgelegenheid in de industriële bedrijven. Industrie en wonen verdragen elkaar nu eenmaal slecht dus functiemenging is vragen om problemen.</p> <p>3 Het voorgestelde beleid heeft tevens als effect verlies aan grondoppervlak en uitbreidingsmogelijkheden voor met name industriële bedrijvigheid. Dit zowel in ruimte (m2) maar ook waar het gaat om de milieuhygiënische randvoorwaarden zoals geluid, geur en verkeer.</p> <p>4 Dit is zeker zo voor het gebied Kanaalhaven Oost waar bedrijven van ons formaat nu goed passen.</p> <p>5 Als verantwoordelijk directeur voor deze locatie werk ik iedere dag om de concurrentie positie van onze Nijmeegse locatie zo goed mogelijk te houden. Nederland is een uniek land en Nijmegen een unieke locatie binnen ons bedrijf die met de huidige mogelijkheden continue in de picture staat. De nu gepubliceerde omgevingsvisie geeft mij onvoldoende garantie dat wij de huidige activiteiten kunnen blijven uitvoeren en nog belangrijker dat we onze concurrentiepositie binnen en buiten ons bedrijf kunnen garanderen. <u>Deze voorgestelde Omgevingsvisie is in onze ogen een direct gevaar voor het bestaansrecht van onze locatie op de korte en lange termijn.</u></p>	<p>niveaus. De benodigde ruimte voor een goed vestigingsklimaat vinden we door nieuwe locaties te ontwikkelen en bestaande locaties te herstructureren, te intensiveren of te transformeren. We kiezen er bewust voor om de extra woningen die hard nodig zijn, niet in het buitengebied te bouwen. Zodat we deze belangrijke kwaliteit van onze stad behouden. Dat betekent wel dat we de ruimte voor de woningen binnen de huidige stadsgrenzen moeten zoeken.</p> <p>De meeste bedrijventerreinen blijven ongemoeid m.b.t. functie-menging. Dan hebben we het over Bijsterhuizen, De Westkanaaldijk, Kanaalhavens-noord, Brabantse Poort, Kerkenbos en De Grift</p> <p>Functiemenging en transformatie zien we voornamelijk in het gebied Winkelsteeg en we gaan onderzoeken of dit zinvol is op de lange termijn na 2030 voor (delen van) Oostkanaalhavens.</p> <p>2. Dat klopt! We kijken dus gericht naar gebieden op de Winkelsteeg en nabij OV-knooppunten waar functiemenging kan en waar wonen en werken elkaar 'verdragen' of kunnen versterken.</p> <p>3. De Omgevingsvisie zet een stip op de horizon in 2040 en gaat ervan uit dat door innovatie en verduurzaming de hinder van bedrijvigheid in de toekomst zal afnemen. Door het Park 15 en de Grift ontstaat er juist extra ontwikkelruimte voor industriële bedrijven. We zetten de vraag naar bedrijventerrein voor de toekomst goed af tegen de groei van de beroepsbevolking woonachtig in Nijmegen. We kijken zorgvuldig naar de praktisch en laagopgeleiden in de stad en waar die mensen nu werken, om voldoende banen voor deze doelgroepen te behouden en te creëren. Daarvoor kijken we goed naar de bedrijventerreinen, voor welke doelgroepen we werklocaties gaan ontwikkelen/verdichten/ transformeren. Bij transformaties en herontwikkeling van bedrijventerreinen streven we naar</p>
--	--	--

		<p>groei van de werkgelegenheid.</p> <p>4. 4/5 De Omgevingsvisie en de visie TPN-West geven aan dat de Oostkanaalhavens tot 2030 zich blijft ontwikkelen als bedrijfsterrein. Dit is vergelijkbaar met een bestemmingsplantermijn van 10 jaar. We willen onderzoeken of dit gebied op langere termijn (na 2030) mogelijkheden biedt voor transformatie, waarbij uiteraard rekening wordt gehouden met de belangen van de reeds gevestigde bedrijven. We zullen dit, in de tekst benadrukken.</p>
--	--	--

Wijzigingen n.a.v. zienswijzen

Aangepaste tekst: Oostkanaalhavens We willen onderzoeken of dit gebied op langere termijn (na 2030) mogelijkheden biedt voor transformatie, waarbij rekening wordt gehouden met de belangen van de reeds gevestigde bedrijven.

Aanvulling tekst Stad in Beeld: *Oost-Kanaalhavens en Winkelsteeg hebben hoge sociaaleconomische waarde*

- *De terreinen bieden veel werkgelegenheid (12% van het totaal aantal banen in Nijmegen), en ook veel (kwetsbare) werkgelegenheid bij lager tot middelbaar opgeleiden (50-60% van de banen op de terreinen). Bedrijfsverplaatsing is voor veel van deze werknemers ingrijpend.*
- *De watergebonden kavels op Oost-Kanaalhavens zijn een schaars goed in de regio.*
- *Door de aanwezige bedrijvigheid en de waterbereikbaarheid heeft Oost-Kanaalhavens veel circulaire potentie.*

Trends en ontwikkelingen bedrijfsruimte- en bedrijventerreinenmarkt: Winkelsteeg en Oost-Kanaalhavens kunnen hierop goed inspelen

- *Winkelsteeg en Oost-Kanaalhavens zijn zeer geschikt om in te spelen op trends als reshoring, circulariteit, energietransitie, etc.*
- *Op Winkelsteeg zou mengen in deelgebieden mogelijk een optie kunnen zijn.*
- *Oost-Kanaalhavens is gezien de daar aanwezige zwaardere bedrijvigheid geen voor de hand liggende plek om grootschalig te mengen.*

- *Vraag naar bedrijventerreinen neemt op veel plekken in Nederland weer toe. Zuinig omgaan met bestaande bedrijventerreinen is een belangrijk onderdeel van de strategie die ook de regio voorstaat. Uitplaatsen van bedrijven naar een uitleglocatie is duur en weinig duurzaam als de bestaande ruimte niet goed wordt benut.*

35. Zienswijze ingediend door Vereniging Dorpsbelang Hees		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie

	<p>Wegens omstandigheden kunnen wij de zienswijze nu pas indienen.</p> <p>Wij vinden het positief dat het gemeentebestuur een toekomstvisie formuleert op hoe Nijmegen zich kan of moet ontwikkelen. De strekking van de visie, zoals uitgedrukt in de vier <i>grote opgaven</i> en de acht <i>ruimtelijke keuzen</i> onderschrijven wij in grote lijnen. Op een aantal thema's hebben wij aanvullende reacties. Deze staan hieronder. Onze reacties zijn geformuleerd vanuit onze gerichtheid op Nijmegen-West. Deze reacties zijn niet tegengesteld aan de geformuleerde visie maar scherpen deze aan en biedt voorstellen voor verbetering en concretisering. In het onderstaande wordt de opbouw van de ontwerp-visie aangehouden.</p> <p>Sociale en gezonde stad</p> <p>Aantrekkelijk. Lijkt een logische keuze bij het benutten van ruimte. Kan niet altijd zonder aantasten van open ruimte en groenstructuur. Advies: Maak dus scherpe keuzen ten faveure van de meest waardevolle elementen in de huidige groenstructuur aan weerszijden van het kanaal.</p> <p>Winkels decentraal in wijken. Advies: gerichte aandacht voor het realiseren van winkelvoorzieningen - supermarkten decentraal in woonwijken. Geen vergunning geven voor grote supermarkten met een zodanig volume dat zij voorzieningen worden met een wijk overstijgend karakter. Dat creëert dagelijks extra autoverkeer door de stad heen, met diverse negatieve gevolgen. Decentrale winkelvoorzieningen versterken de leefbaarheid.</p>	<p>Deze zienswijze is ruim na de sluitingsdatum binnengekomen. Formeel kan ze daarom niet meegenomen worden. Gezien de omstandigheden en het belang om alle partijen goed bij de ontwikkeling van de Omgevingsvisie te betrekken, nemen we de inhoud wel ter harte.</p> <p>De meest waardevolle elementen van de Nijmeegse groenstructuur zijn als groen op de kaart aangegeven, hierin is ook de groenzone langs het kanaal opgenomen. Keuzes over de exacte uitwerking van de groenstructuren zullen in te maken Gebiedsvisie(s) uitgedetailleerd worden.</p> <p>In Stad in beeld is de huidige winkelstructuur in beeld gebracht, deze was basis voor het onderzoek voor de Omgevingsvisie. We hebben in Nijmegen een fijnmazig netwerk van winkelcentra voor de dagelijkse boodschappen in de decentraal in de wijken. Hier houden we aan vast. Er worden geen nieuwe grote XL-supermarkten in de wijken toegevoegd. Het vergroten van bestaande supermarkten wil niet zeggen dat het verzorgingsgebied van deze supermarkten groter wordt. Het vaststellen van het maximale volumes van supermarkten valt echter buiten het detailniveau van de Omgevingsvisie. Hierin wordt echter wel voorzien in ons geldende economisch beleid, inderdaad vanwege het behoud van de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van wijken, de bescherming van de kleinere wijkwinkelcentra en het voorkomen van hinder.</p>
--	--	---

<p>Nijmegen-west (vanaf Neerbosch-oost tot aan Waalfront) wordt doorsneden met verkeersaders. Daarnaast is er het grote Industriegebied Nijmegen-west met daarbij enkele bedrijven met een zware milieubelasting, daar bovenop is er het scheepvaartverkeer op het Maas-Waalkanaal en de Waal met zware schepen met grote uitstoot aan zwavelrijke uitlaatgassen</p> <p>Adviezen:</p> <p>Beheersing autoverkeer is noodzaak Neem maatregelen tegen het onbedoelde effect dat er meer autoverkeer komt van en naar het stationsgebied door Nijmegen-west heen. Deze toename komt bovenop de huidige intensiteit die de laatste jaren al is toegenomen. Nijmegen-west zit op haar max qua autoverkeer</p> <p>Realiseer een meetnet voor het meten van de luchtkwaliteit in Nijmegen-west. (TPN-gebied, de S-100 de Waal, Maas-Waalkanaal, verkeersaders Nijmegen-West)</p> <p>Met name Industriegebied Nijmegen-West is een groot gebied met hittestress. - Dit stadsdeel heeft meer schaduw nodig. Stop voortgaande verdwijning van bomen op het industrieterrein Nijmegen-West. Vul bepaalde delen van het gebied met groen. Bijv, parkeerterreinen waarvan delen nu niet of nauwelijks gebruikt worden.</p>	<p>Het tegengaan van de groei van het autoverkeer in Nijmegen west (binnen de S-100) is ons gezamenlijke uitgangspunt. Het verkeersbeleid van Nijmegen is er op gericht om het autoverkeer binnen de S100 terug te dringen. In de afgelopen 10 jaar is hier al een substantiële reductie behaald, hoewel de werkzaamheden aan de Waalbrug op sommige wegen voor een tijdelijke verhoging zorgen.</p> <p>Het in beeld brengen van luchtkwaliteit en ontwikkelingen daarin, is een subtiel samenspel tussen tellingen, metingen, modelberekeningen etc. Nijmegen monitort reeds jaren via verschillende meetmethodieken de luchtkwaliteit en heeft een structureel meetnet voor NO2 (stikstofdioxiden) op 35 locaties d.m.v. diffusiebuisjes, met meerdere locaties in Nijmegen-West. Deze locaties zijn in overleg met burgers vastgesteld. Aangezien doelen en normen voor luchtkwaliteit deels benoemd zijn in niet rechtsreeks meetbare eenheden (concentratie/jaar bijvoorbeeld) blijven berekende data ook noodzakelijk. Monitoring en verslaglegging worden uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma luchtkwaliteit. In samenwerking met de Radboud Universiteit wordt momenteel gewerkt aan een vervolg op het project Smart Emission (burgernetwerk voor monitoring luchtkwaliteit). Daarin zal ook bezien worden hoe het bestaande netwerk voort te zetten en eventueel uit te bouwen.</p> <p>Bij de uitwerking van klimaatadaptatie zullen voor verschillende gebiedsdelen in de stad adaptatiestrategieën gemaakt worden. Hierin zal op de oplossingen, die onder meer vormgegeven zouden kunnen worden zoals u ze aangeeft, ingegaan worden. Dit is ook afhankelijk van de gebruikers en grondeigenaren in het gebied.</p>
--	---

<p>Leg een harde grens vast tussen bedrijventerrein Nijmegen-west en woongebieden. Definieer de Energieweg als de harde grens. Ook in verband met klimaatadaptatie. Versterk de groene buffer in Nijmegen-west</p> <p>Supermarkt Albert Heijn aan de Molenweg gaat uitbreiden, de Aldi blijft ook en wordt groter. Deze winkels krijgen zodoende een functie voor een groot gebied: vanaf Neerbosch-Oost t/m Waalfront. Creëer dus ook een supermarktvoorziening bij in of nabij het Waalfront zodat het steeds groeiende autoverkeer tussen Waalfront en supermarkten aan Molenweg afneemt. De verkeersdruk wordt een nog groter probleem met uitbreiding van NS-centraal station aan westzijde. De ontwikkeling Centraal NS is een prima doelstelling. Trek de snelfietsroute door naar Station Westzijde. (Over 1e Oude Heselaan of over Krayenhofflaan).</p> <p>Onderzoek Noord-oost Kanaalhavens: Verduidelijk de achtergrond, aanleiding of vooronderstelling van dit onderzoek.</p> <p>Als er aanleiding is om transformatie van dit gebied te onderzoeken, moet je ook de thans sluipende ontwikkelingen van bedrijfsvestigingen aan de oostzijde van de Energieweg te stoppen. Maak pas op de plaats en doe onderzoek.</p> <p>Volledig akkoord met creëren van P&R locaties. Nijmegen-West dreigt dicht te slibben in haar verkeersaders en ook een</p>	<p>Er bestaat al een harde grens tussen het Industrierterrein TPW west en de woongebieden. Deze is vastgelegd in de huidige bestemmingsplannen en beleidsmatig in de gebiedsvisie TPN-west bevestigd. Dit sluit overige bedrijvigheid in Nijmegen west echter niet uit</p> <p>Deze bestaande relatief kleine supermarkten mogen vergroten om zich aan te passen aan de eisen van deze tijd. In het Waalfront wordt een kleine supermarkt/mandjeswinkel voor levensmiddelen gerealiseerd. De bewoners van het Waalfront kunnen daarnaast gebruik maken van de uitgebreidere voorzieningen aan de Fenikshof, Molenweg en het nieuw te realiseren Hof van Holland. Bij de ontwikkeling van het Waalfront is er voor gekozen geen grootschalige winkelvoorzieningen toe te voegen, zodat het draagvlak van de winkelvoorzieningen in West versterkt zou worden en er geen concurrerende voorziening zou ontstaan. Het voorkomen van mobiliteitsproblemen bij de Stationsontwikkeling is een belangrijke opgave, die in deze gebiedsontwikkeling verder uitgewerkt zal worden, waarbij met name het bevorderen van duurzame, niet op de auto gerichte mobiliteit voorop staat.</p> <p>Oostkanaalhavens is, net als Winkelsteeg en omgeving geïdentificeerd als gebied binnen de stad met minder intensief ruimtegebruik, dat in aanmerking zou kunnen komen voor transformatie. In eerste instantie wordt er echter voor gekozen om voor Oostkanaalhavens de in de gebiedsvisie TPN-west geformuleerde strategie te volgen en in te zetten op transformatie in Winkelsteeg. Een onderzoek naar nut en noodzaak van transformatie in Oostkanaalhavens volgt pas later, als duidelijk is in hoeverre de ontwikkelingen op Winkelsteeg invulling geven aan de behoefte van de stad.</p>
--	---

<p>parkeergebied te worden voor werk-forenzen en bezoekers van de stad. Het creëren van diverse P&R locaties is dan ook dringend noodzakelijk. Thans wordt een P&R zone gezocht in gebied ten Westen van Weurt (kaart blz. 38). De vraag is of dat kansrijk is, want we zijn daarvoor afhankelijk van gem. Beuningen. Komt er geen PR-voorziening in Nijmegen-west dan lopen de verkeersassen helemaal dicht. Wij adviseren een alternatief gebied voor de situering van een P&R voorziening. Het gebied tussen Industrieplein -Winselingseweg-Mercuriusstraat-De Biezen-industrieweg. Hou dit alternatief achter de hand voor als een P&R zone niet lukt ten westen van de sluis bij Weurt.</p> <p>Betaald parkeren hoeft niet in zo'n groot gebied als nu wordt beoogd. Tot en met Oscar Carréstraat en het gebied tussen Voorstadslaan en Rivierstraat</p> <p>Zonnepanelen op weiland langs A-73: Lage prioriteit. Laat groen groen zijn. Devalueer geen vruchtbare tuin- of landbouwgrond. Laat voedselproductie op korte afstand in stand.</p> <p>Zonnepanelen op daken Advies:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prioriteit voor bedrijfsgebouwen. - Verplichten! Bij nieuwe uitgifte van bouwpercelen, alle nieuwbouw en bij nieuwe bouwvergunningen (bijv. op de bedrijfsterreinen Winkelsteeg en de Grift) - En bij elke verbouwing of nieuwbouw op bestaande terreinen. - Indien bestaande wetgeving dat tegenhoudt maakt Nijmegen zich sterk voor verbetering wetgeving bij "Den Haag". - Gemeente faciliteert/ondersteunt Bewonersinitiatieven duurzaamheid 	<p>P&R locaties zijn één van de middelen die ingezet worden om het verkeerssysteem te ontlasten, naast onder meer stimulering van andere vervoersmiddelen, collectief vervoer en efficiëntere logistiek.</p> <p>De uitwerking van de exacte locaties waar P&R locaties komen is mede afhankelijk van samenwerking met Provincie en randgemeenten. De P&R locaties in de Omgevingsvisie zijn indicatief en sluiten een ontwikkeling zoals u voorstelt niet uit.</p> <p>Als bij ontwikkelingen een lage parkeernorm gehanteerd wordt, is het invoeren van betaald parkeren in de omgeving één van de aanvullende maatregelen die genomen kan worden om te voorkomen dat dit tot parkeerhinder voor de omgeving leidt. Het gebied waar betaald parkeren ingevoerd wordt volgt niet uit de Omgevingsvisie, maar uit uitvoeringsbesluiten zoals de Parkeervisie en valt in het huidige voorstel van de parkeervisie samen met het gebied dat u noemt. Mogelijk wordt dit naar aanleiding van inspraakreacties op de Parkeervisie nog aangepast bij de besluitvorming op die visie.</p> <p>Samen met de Regio de Provincie zullen we een regionale energie strategie opstellen. Deze strategie zal ook ingaan op meervoudig ruimtegebruik en ruimtelijke inpassing van zonnenvelden. Overigens zal onder de zonnepanelen langs de A73 tuinbouw plaatvinden.</p> <p>Op dit moment biedt de wet onvoldoende mogelijkheden om uw suggesties af te dwingen. We passen ze al wel toe bij eigen ontwikkelingen en lobbyen met de overige Nederlandse gemeenten voor verdergaande bevoegdheden.</p>
---	--

	<p>Participatie: De principes geven op zich aanknopingspunten en houvast voor participatie van bewoners. De uitwerking van het Initiatief van de raad "samen met de stad" is van groot belang. Hoe stelt de gemeente de kwaliteit van de participatie vast Ook in het belang van de bewoners/ belanghebbenden? Bij gebiedsvisie TPN-west zijn deze principes in belangrijke mate niet of onvolledig toegepast.</p>	<p>In de Omgevingsvisie is een aanzet voor het participatiebeleid gegeven. Hierbij is gebruik gemaakt van de ervaringen uit pilotprojecten en bouwstenen, zoals de gebiedsvisie TPN-West. Het participatiebeleid zal, zoals u ook aangeeft, verder uitgewerkt worden naar aanleiding van het Raadsinitiatief "Samen met de Stad". Uit uw zienswijze blijkt helaas niet welke principes voor participatie naar uw mening bij het opstellen van de gebiedsvisie TPN niet nageleefd zijn,</p>
--	--	--

- De kaart groene gezonde stad is aangevuld met een aantal groene corridors, groene gebieden en enkele beweegroutes.

3 Gegeven adviezen adviescommissies

Inleiding

De ontwerp Omgevingsvisie is aan de gemeentelijke adviescommissies ter advisering aangeboden. Er zijn 7 adviezen gegeven. De adviezen zijn in deze nota samengevat en voorzien van een beantwoording.

Overzicht adviezen

1. Cliëntenraad Participatiewet
2. Kleurrijk Samenleven Nijmegen
3. Seniorenraad
4. Adviescommissie Jeugd-, Maatschappelijke opvang- & Gehandicaptenbeleid
5. Adviescommissie LHBT-beleid Nijmegen
6. Seniorenraad (t.a.v. Uitvoeringsagenda Wonen 2020-2025)
7. Commissie Beeldkwaliteit

Samenvatting en reacties adviezen

1. Advies ingediend door Cliëntenraad Participatiewet		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
6-3-2020	<p>1. Is er zicht op de vraag naar sociale huurwoningen? Hoeveel sociale huurwoningen worden door de Nijmeegse bevolking gevraagd m 2025? Hoe verhoudt die vraag zich tot het aanbod? Wij zouden deze analyse van het aanbod met betrekking tot de vraag graag in de Omgevingsvisie terugzien.</p> <p>2. Verder adviseert de cliëntenraad om deze sociale huurwoningen (en eigenlijk ook alle andere) al zoveel mogelijk levensloopbestendig, aanpasbaar en (rolstoel)toegankelijk te maken door bijvoorbeeld geen onnodige drempels erin aan te brengen, de deuren breed genoeg te maken, etc. Een groot deel van de potentiële gebruikers van levensloopbestendige en aangepaste woningen valt qua inkomen immers onder de doelgroep van sociale huur. Het is bekend dat mensen met een laag inkomen vaak een slechtere gezondheid hebben. Zij hebben daardoor ook vaker een aangepaste woning nodig. Verder is bekend dat mensen met een chronische ziekte en/ of handicap vaker een laag inkomen hebben. Ook zij zijn aangewezen op een sociale huurwoning. Daarom is het verstandig om te zorgen dat sociale huurwoningen zo levensloopbestendig en aanpasbaar mogelijk zijn. Verstandig bouwen is later minder duur aanpassen. Verder lijkt het ons ook hierbij goed om in de Omgevingsvisie een analyse op te nemen van de verwachte vraag naar levensloopbestendige en aangepaste woningen met betrekking tot het verwachte aanbod.</p>	<p>1. In 2019 is onderzoek gedaan naar de vraag naar woningen, inclusief de vraag naar sociale huurwoningen. Dit onderzoek vindt u hier: (https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Nijmegen/68902495-de06-456f-943b-73e69003efa0#57c04659-dbec-4b5c-b385-a0be328af228). Hieruit blijkt dat er na 2025 behoefte is aan verdere uitbreiding van de sociale huurvoorraad, bovenop de door u genoemde 800 woningen. Deze analyse is niet in de Omgevingsvisie opgenomen, omdat de woningbehoefte door de tijd sterk kan veranderen. Wel is de koers in de Omgevingsvisie en in de Uitvoeringsagenda Wonen 2020-2025 opgenomen: meer appartementen, sociale huur, middeldure huur, goedkopere koop en levensloopgeschikt.</p> <p>2. Inhoudelijk zijn wij het eens met uw advies. In de Omgevingsvisie is de opgenomen dat wordt ingezet op meer levensloopgeschikte woningen. In de Uitvoeringsagenda Wonen is opgenomen dat in de prestatieafspraken met de corporaties is opgenomen dat alle nieuwbouw in principe levensloopgeschikt is. Ook bij andere partijen is ons uitgangspunt dat nieuwbouw in principe levensloopgeschikt dient te zijn. Op projectniveau maken wij hier, in relatie de doelgroep voor wie gebouwd wordt en andere doelstellingen, afspraken over. De verwachte vraag naar levensloopgeschikte woningen is in 2019 in beeld gebracht en zal gemonitord blijven worden. Dit als uitwerking van de Omgevingsvisie en de Uitvoeringsagenda Wonen.</p>

2. Advies ingediend door Kleurrijk Samenleven Nijmegen

Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
10-3-2020	<p>1. <u>Algemeen</u> Naar mening van de commissie is het niet voldoende om alleen toekomstige opgaven te formuleren. Wat zijn de bestaande kwaliteiten en de te behouden waarden op stadsniveau? De commissie mist in de Omgevingsvisie een beschrijving van de balans tussen zorg voor bestaande kwaliteiten en mogelijkheden voor vernieuwing en nieuwe ontwikkelingen.</p> <p>2. <u>Gemengde wijken</u> U geeft aan gemengde wijken met een goede mix van woningtypen en woonvormen te bevorderen. De commissie vraagt zich echter af hoe het zit met de diversiteit in prijscategorieën en de beschikbaarheid van betaalbare woningen. Ook wil u in zetten op gemengde wijken en buurten, waar mensen zich thuis voelen en waar ze mensen met verschillende leefstijlen en omstandigheden tegenkomen. De commissie is bang dat deze ambitie niet waar gemaakt kan worden. Onduidelijk is ons hoe u dit wilt bereiken? Door ons wordt dit gelezen als het creëren van een hechte sociale gemeenschap. Hiermee wordt naar onze mening de betrokkenheid op de eigen leefomgeving vergroot in plaats van dat je tot een inclusieve stad komt. Om verbeteringen in de wijken te realiseren wilt u met placemaking gaan werken en worden tijdelijke functies en initiatieven ondersteund. In de buurten streeft u naar zoveel mogelijk lokaal eigenaarschap. Ook maakt u een beleidskader hoe gezamenlijk het ontmoeten en andere bewoners-initiatieven kunnen worden gestimuleerd. Onze commissie vraagt zich af hoe het organiseren of bijeenkomen van minderheden hierbij (extra) kan worden gestimuleerd?</p>	<p>1. We zijn met u eens dat de Omgevingsvisie toekomstgericht is en focust op de toekomstige groeiopgave in de bestaande stad. In de visie zijn uitgangspunten opgenomen op welke manier wij deze groei binnen de bestaande stad en haar huidige kwaliteiten willen realiseren. Veel bestaande kwaliteiten en waarden zijn opgenomen in de bijlage “Stad in beeld”. Mede op basis hiervan zijn ambities geformuleerd en bij de uitwerking van deze ambities is behoud en waar mogelijk versterking van huidige kwaliteiten en waarden het uitgangspunt.</p> <p>2. U vraagt zich af hoe ambities van gemengde wijken en buurten en hoe een diversiteit aan prijscategorieën en beschikbaarheid van betaalbare woningen wordt bereikt. De concretisering van deze ambities uit de ontwerp-Omgevingsvisie vindt u in de Uitvoeringsagenda Wonen 2020 – 2025. Deze agenda is gelijktijdig met de ontwerp-Omgevingsvisie behandeld in ons college en zal gelijktijdig met de Omgevingsvisie ter besluitvorming aan de gemeenteraad worden aangeboden. In deze agenda is aangegeven wat de inzet is op verschillende prijscategorieën, zowel in de huur als koop. Hierbij is ook per woningsegment aangegeven welke doelgroepen hier behoefte aan hebben en in wat voor soort omgeving zijn graag wonen. Een belangrijke ambitie in het kader van de inclusieve stad is de inzet op de ontwikkeling van de Kanaalzone. Hiermee werken we aan een betere verbinding van Dukenburg en Lindenholt met de rest van de stad en geven we de bestaande wijken rondom het Maas-Waalkanaal een impuls. V.w.b. de vraag hoe het organiseren of bijeenkomen van minderheden (extra) kan worden gestimuleerd geven we iets meer duiding over het beleidskader. De insteek van het beleidskader wordt meer te investeren in activiteiten die gericht zijn om te ontmoeten dan in het faciliteren van fysieke ontmoetruimten. Ontmoeten kan op verschillende manieren en</p>

	<p>3. <u>Afval</u> Er wordt nu ingezet op afval scheiden. Alleen zien we dat het project met gratis plastic scheiden is mislukt. Inwoners worden nu geconfronteerd met extra kosten. Er moet naar mening van de commissie meer ingezet worden op inwoners actief informeren over het scheiden van afval en het doel daarvan. Hierbij moet rekening worden gehouden met mensen die de taal niet beheersen en/ of die laaggeletterd zijn. Of die een beperkte toegang hebben tot informatie van de gemeente. Ook zouden er mogelijkheden moeten worden gecreëerd om afval, dat niet gedeponneerd mag worden in een van de zakken of bakken, ergens in de buurt af te leveren in plaats van bij de vuilstort. Niet iedereen is in staat om dit te doen.</p> <p>4. <u>Nog even dit</u> Onze commissie is van mening dat er sprake is van een gemiste kans wat betreft de weergave van de inclusieve stad. In het promotiefilmpje over de Omgevingsvisie ('de stad maak je samen') is sprake van een zeer beperkte representatie van inwoners met een migratieachtergrond. Daar waar deze wel worden weergegeven is het erg stereotypisch (voetballende mannen, spelende kinderen, (buitenlandse/ internationale) studenten). Ook de papieren versie van de ontwerp Omgevingsvisie bevat bijna geen mensen met een andere achtergrond. Waarom is hier geen rekening mee gehouden?</p>	<p>op verschillende plekken, binnens- en buitenshuis. Hiermee geven we meer ruimte aan bewoners en sluiten de activiteiten meer aan waar behoefte aan is. Dit geldt ook voor minderheden.</p> <p>3. In algemeen zin wordt het huishoudelijk afval in Nijmegen erg goed gescheiden. Nijmegen hoort daarmee tot de top van Nederland. De kosten voor het afvalbeheer in Nijmegen liggen daardoor ook op een zeer laag niveau landelijk gezien. Reden is dat er door het goede scheidingsgedrag van onze inwoners er relatief weinig restafval is dat tegen hoge kosten verbrand moet worden. Specifiek ten aanzien van het scheiden van plastic-afval is dit een groot succes en dat al jarenlang. Een knelpunt was wel dat het aantal zakken dat hiervoor gratis werd verstrekt, buitenproportioneel toenam in de loop der jaren. Deze gratis zakken bleken voor allerlei andere oneigenlijke zaken te worden gebruikt dan het apart houden van het plastic-afval. Behalve dat dit een verspilling van grondstoffen is, zijn er wel degelijk kosten gemoeid met de productie en distributie van die zakken. En deze kosten komen ten laste komen van alle inwoners van Nijmegen; ook van hen die de zakken niet verkeerd gebruiken. Door een laag aankoopbedrag van 5 eurocent per plastic-zak in te voeren, willen we een drempel opwerpen om het oneigenlijke gebruik tegen gaan. De extra kosten die hiermee zijn gemoeid bedragen ca € 4,- per huishouden per jaar (uitgaande van 80 plastic+-zakken op jaarbasis). Dat is naar onze mening goed te overzien.</p> <p>Het belang van een goede communicatie en het actief informeren van bewoners onderschrijven we volledig. De gemeente en Dar zetten er veel op in. In toenemende mate maken we daarbij gebruik van afvalcoaches om zo de persoonlijke benadering te zoeken met onze inwoners. Daarbij verstrekken zij vaak hand-outs met informatie over afvalscheiding in beeldmateriaal zodat deze voor veel mensen begrijpelijk en toegankelijk is. Waar nodig vertalen wij informatie ook. Dat gezegd hebben realiseren we ons echter ook dat de doelgroep die te maken heeft met afvalscheiding, bestaat uit 80.000 huishoudens. Dat betekent dat we niet alle</p>
--	--	---

		<p>inwoners even intensief kunnen benaderen en we ons veelal moeten beperken tot meer generieke communicatiemiddelen. Wat betreft het kunnen aanbieden van afvalstromen in de eigen woonomgeving gaat het alleen om de grof afvalstromen die niet in de directe nabijheid kunnen worden afgegeven. Deze kunnen worden afgegeven op de milieustraten. Omdat we ons realiseren dat niet iedereen over een auto beschikt of anderszins in de gelegenheid is om naar de milieustraat te gaan, kan elk huishouden in Nijmegen een beroep doen op de grofvuil service aan huis van Dar. Voor de herbruikbare grof afvalstromen zoals elektrische apparaten, groot metaal en grof groenafval, kan hiertoe één keer per jaar gratis een afspraak met Dar worden gemaakt. Voor het aan huis laten ophalen van grof restafval en/of een eventuele tweede ophaalbeurt van herbruikbare grof afvalstromen is een voorrijdtarief verschuldigd.</p> <p>4. We nemen kennis van uw indruk. Het is geenszins de bedoeling geweest om de representatie van inwoners met een migratieachtergrond in de publicatie en de promotiefilm te marginaliseren. Wij betreuren het dat dit bij zo is overgekomen.</p>
--	--	---

3. Advies ingediend door Seniorenraad		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
26-3-2020	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het ontwerp Omgevingsvisie ontbeert ons inziens cijfermatige onderbouwing, bijvoorbeeld op het gebied van demografische ontwikkelingen. 2. Omdat de wereld rondom ons heen aan voortdurende verandering onderhevig is zal de Omgevingsvisie voortdurend moeten worden bijgesteld. Maatschappelijke, economische, technologische en ontwikkelingen op het gebied van klimaat, milieu(bewustzijn), energietransitie, digitalisering, mobiliteit, arbeidsmarkt hebben hun directe weerslag op gestelde ambities en gekozen oplossingen 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Cijfermatige onderbouwing van verschillende onderdelen van de stad zijn opgenomen in de bijlage Stad in beeld. 2. U heeft gelijk dat ontwikkelingen snel gaat en dat dit vraagt om ook in de uitwerking rekening te houden met deze ontwikkelingen en veranderingen die dit met zich mee brengt. We zullen daar rekening mee houden in de verdere uitwerking. 3. De bereikbaarheid van voorzieningen voor de voetganger, fietser en OV zal in de verdere uitwerking een belangrijk punt

	<p>(zie actualisatie pagina 93). Ons advies, is om ook in de uitwerking van de ambities en gekozen oplossingen naar concreet uitvoerend beleid, waar mogelijk, de nodige flexibiliteit te betrachten zodat ook daar voortdurende bijstelling mogelijk is.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Er wordt sterk ingezet op bereikbaarheid per fiets of te voet van werk en voorzieningen, met een sterk netwerk van openbaar vervoer tussen de diverse woninggebieden, binnenstad economische clusters en publieke voorzieningen. We adviseren om met de uitwerking hiervan rekening te houden met de soms beperkte fysieke en psychische mobiliteit van de oudere: de voor hen belangrijke voorzieningen, met name ook de zorg- en welzijnsvoorzieningen, moeten in het woninggebied aanwezig én bereikbaar zijn. We onderschrijven zeer de inzet op gemengde wijken. 4. Het vergroten van het centrumgebied zal een grotere trek geven naar dat centrum met negatieve gevolgen voor ouderen voor de bereikbaarheid, het inbreiden/verdichten van het centrum zal dat effect vergroten. In het Woningbehoefteonderzoek Gemeente Nijmegen* staat de woonbehoefte voor ouderen nader uitgewerkt in levensloopgeschikt, geclusterd, beschut en beschermd. In het ontwerp is slechts sprake van levensloopgeschikt. Er is in toenemende mate behoefte aan woonvormen voor ouderen die in een gat vallen wanneer zij niet meer zelfstandig kunnen wonen en er geen plaats is in een verpleeghuis. Ons advies is om ook de toenemende vraag van ouderen naar deze en andere alternatieve woonvormen op te nemen in het ontwerp en te prioriteren voor de nieuwbouw. 5. Voorwaarde voor het bereiken van de ambities is gedragsverandering, ook bij ouderen, en het willen nemen van eigen verantwoordelijkheid van de individuele burger ten aanzien van bv gezondheid, duurzaamheid, milieu en 	<p>zijn, juist ook om te zorgen dat deze voorzieningen bereikbaarheid zijn voor iedereen, waaronder ook ouderen, maar bijvoorbeeld ook voor mensen met een visuele of lichamelijke beperking. Dit geldt uiteraard ook voor goede bereikbaarheid van het centrumgebied. Op dit moment hebben alle projecten en fysiek beleid het 'Handboek Nijmegen toegankelijk' al als uitgangspunt. Dat geldt ook voor de Omgevingsvisie. Wanneer dit steeds al uitgangspunt genomen wordt, werken we in de termijn van de Omgevingsvisie toe naar voor iedereen toegankelijke en bereikbare voorzieningen.</p> <p>Op dit moment hebben alle projecten en fysiek beleid het 'Handboek Nijmegen toegankelijk' al als uitgangspunt. Dat geldt ook voor de Omgevingsvisie. Wanneer dit steeds al uitgangspunt genomen wordt, werken we in de termijn van de Omgevingsvisie toe naar voor iedereen toegankelijke en bereikbare voorzieningen.</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. De invulling van de jaarlijkse actualisatie moet nog verdere vorm krijgen. Een onderdeel daarvan zal zijn, om op één of andere manier, samen met de stad te kijken naar de ontwikkelingen, veranderingen en voortgang. Uiteraard wordt betrekken we daarbij ook de adviescommissies. 5. Wij zijn het met uw eens en hebben een zin toegevoegd op blz 11 onder het kopje Gezamenlijke visie. 6. Wij waarderen uw betrokkenheid en zullen u dan ook blijven betrekken bij de actualisaties van de Omgevingsvisie
--	--	---

	<p>klimaat. Wij adviseren om dit meer expliciet te benoemen in dit ontwerp en nader uit te werken.</p> <p>6. De terechte eis van proportionaliteit in de kwaliteit van het proces (zie pagina 97) betreft met name ook de ouderen gezien de omvang van zijn bevolkingsdeel. Daarom willen en moeten wij als Seniorenraad, die adviseert ten behoeve van dat steeds groter deel van de Nijmeegse bevolking, steeds direct en indirect betrokken blijven bij de jaarlijkse actualisatie van het ontwerp Omgevingsvisie en de vertaalslag van de gemaakte keuzes, ambities en voornemens naar concreet beleid.</p>	
--	---	--

4. Advies ingediend door Adviescommissie Jeugd-, Maatschappelijke opvang- & Gehandicaptenbeleid		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
30-3-2020	<p>1. Gelet op het VN-verdrag voor de rechten van personen met een beperking bepleit de adviescommissie om in de ontwerp-Omgevingsvisie het belang van het realiseren van de rechten van de mensen met een handicap sterker tot uitdrukking te laten komen.</p> <p>Daarbij kan de Nijmeegse coalitie voor inclusie, met een ruime vertegenwoordiging van ervaringsdeskundigen, een belangrijke rol spelen.</p> <p>De adviescommissie acht het van belang dat niet alleen de adviescommissie maar ook genoemde coalitie bij de verdere uitwerking van de ontwerp-Omgevingsvisie wordt betrokken.</p> <p>Voorts hecht de adviescommissie eraan dat bij verdere uitwerking van de ontwerp-Omgevingsvisie en het Omgevingsplan en de daarop gebaseerde plannen in ieder geval het Nijmeegse handboek voor toegankelijkheid openbare ruimte als toetssteen wordt</p>	<p>1. De Adviescommissie JMG pleit vanuit het VN-verdrag Handicap om in de Omgevingsvisie het realiseren van de rechten van mensen met een beperking sterker tot zijn recht te laten komen. Het is inderdaad heel belangrijk om altijd expliciet aandacht te hebben voor het feit dat inwoners met een beperking maximaal mee kunnen doen. Daarom hebben we als gemeente het 'Handboek Nijmegen toegankelijk' opgesteld en als uitgangspunt gesteld voor al onze projecten in de openbare ruimte. We werken daarnaast nu aan de uitvoering van een motie om te komen tot een Inclusie-agenda met een groep inwoners die persoonlijk bij dit onderwerp betrokken is; de zogenaamde coalitie voor inclusie. Wij zijn met de JMG van mening dat er impliciet en expliciet aandacht is voor deze doelgroepen in de Omgevingsvisie. Wij vinden daarbij dat dit voldoende is voor het doel waarvoor deze visie nu gemaakt is. Het doel is in het algemeen de richtingen aan te geven voor de fysieke inrichting van Nijmegen voor de komende twintig jaar. Daarbij is de inclusie-gedachte aangegeven maar niet in detail uitgewerkt, maar dat hoeft hier ook niet. Bij de concrete inrichting (de projecten)</p>

	<p>gebruikt. Tevens is het van belang dat naast de verplichte rapportering over de implementatie in Nederland van het verdrag, ook de schaduwrapportage Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap in Nederland daarbij worden betrokken. Dit laatste wordt door de adviescommissie van belang geacht omdat juist in de schaduwrapportage de ervaringen van de cliëntenperspectief aan de orde komen.</p> <p>Tegen de achtergrond van dit eerste advies volgen hieronder de adviezen ten aanzien van de vier genoemde opgaven.</p> <p>2. In de huidige ontwerp-Omgevingsvisie komt, deels impliciet en expliciet, tot uiting dat er aandacht wordt besteed aan de mensen met een beperking. In dit kader verwijzen wij naar bijlage 1 bij dit advies. In de bijlage staat een opsomming van relevante passages uit de ontwerp-Omgevingsvisie voor de mensen met een beperking.</p> <p>Het inrichten van de openbare ruimte en daarbij rekening houden met mensen met een beperking in de zin dat optimale toegankelijkheid wordt nagestreefd is echter niet voldoende. Het optimaal inrichten van de openbare ruimte, mede gelet op de fysieke component van de ontwerp-Omgevingsvisie, kan stimulerend werken om sociaal-maatschappelijke verbanden te laten ontstaan en te versterken.</p> <p>Een optimaal ingerichte fysieke omgeving is een van de voorwaarden die daarvoor belangrijk is, naast goede voorzieningen in de meest brede zin in de wijk. Vergeet daarbij bovendien niet het belang van werk en daarmee deelname aan de maatschappij.</p> <p>3. <i>Economische veerkrachtige stad</i> Bij de voorgestelde ontwikkeling van het aantal banen zou meer en uitdrukkelijker tot uiting moeten komen dat er met alle betrokken partijen structureel gewerkt wordt aan het</p>	<p>wordt immers per definitie nu al expliciet en verplicht uitgegaan van het Handboek Nijmegen toegankelijk voor de openbare ruimte en eveneens van dergelijk soort eisen voor de bebouwde omgeving.</p> <p>Verder wordt door JMG gepleit om de doelgroepen, de coalitie, een rol te geven in de verdere ontwikkeling van de Omgevingsvisie. Ook dat hoeft niet extra ingericht te worden. Het kan allereerst een plaats krijgen in het participatieproces dat nog ("verplicht") vorm gaat krijgen in het kader van de verdere invoering van de omgevingswet. Verder is binnen het kader van de inclusie agenda een themagroep fysieke gebouwde omgeving ingericht met als doel de gemeentelijke prioriteiten hiervoor te bepalen. Betrokkenen kunnen er in deze participatieprojecten voor kiezen te putten uit de schaduwrapportage opgesteld vanuit de belangenorganisaties.</p> <p>2. Wij zijn het eens met het advies van de commissie JMG dat de inrichting van de fysieke omgeving in ieder geval toegankelijk dient te zijn, maar bovendien ook optimaal uitnodigend om echte deelname van iedereen aan het sociale leven te bevorderen. We beoogden dit doel ook te adresseren in onze Omgevingsvisie. Werk is niet het onderwerp van de Omgevingsvisie.</p> <p>3. De Omgevingsvisie geeft de visie op hoe de stad zich de komende jaren wil ontwikkelen en is gericht op de ruimtelijke inrichting en consequenties daarin. Als het gaat om het creëren van banen wordt dan ook vooral gekeken naar wat dat betekent in ruimtelijke zin. Wat voor soort bedrijven en hoeveel ruimte hebben deze bedrijven nodig en ook wat betekent het aantrekken van bedrijven voor het verkeer en woningen. Als het gaat om soort banen en banen voor verschillende niveaus is meer de uitwerking van de Economische visie en het Regionaal arbeidsmarkt beleidsplan. We gaan met elkaar, zeker ook in de economische visie maar ook in het regionaal arbeidsmarktbeleidsplan meer en meer uit van de sociale - en vakvaardigheden die mensen beheersen. Welke skills</p>
--	--	--

	<p>creëren van werk in de meest ruime zin van het woord voor mensen met een beperking met de bijbehorende voorzieningen/maatregelen om een en ander te bevorderen, in samenspraak met lokale overheid, werkgevers, etc..</p> <p>Het is ook van belang dat ook voor jeugd gestreefd worden naar het creëren van structureel werk in de meest ruime zin van het woord. Zij vormen immers ook een belangrijke pijler onder het bouwwerk van een sociale en gezonde stad. Dat geldt ook voor mensen die gebruik maken van maatschappelijke opvang, en die ook daarna weer zo volledig mogelijk aan het werk moeten kunnen gaan.</p> <p>4. <i>Een sociale en gezonde stad</i> Laat uitdrukkelijker tot uiting komen dat, mede gelet op de fysieke component van de ontwerp-visie, bij de ontwikkeling van nieuwe openbare ruimte zoals is voorgesteld, en het bekijken van de bestaande openbare ruimte gestreefd wordt naar optimale toegankelijkheid dan wel verbetering van de huidige situatie. Daarbij moet de toegankelijkheid op voorhand een van de voorwaarden zijn die bij het ontwikkelen van plannen een belangrijke toetssteen zal zijn. Volop mogelijkheden om deel te nemen aan het maatschappelijk leven met zeer toegankelijk openbare ruimte en openbare gebouwen. Bijvoorbeeld de plannen omtrent het centraal station, het stationsplein, Heyendaal, en andere locaties.</p> <p>Voldoende en goede sociale maatschappelijke assistentie/hulp aanbieding, desnoods georganiseerd per wijk, via brede basisteams, wijkzorg, thuiszorg, extramuraal zorg van instellingen etc.</p> <p>Werken aan een sociale stad betekent werken aan een inclusief sociaal gevoel een plaats en waardering voor diversiteit.</p>	<p>beheerst iemand en daarbij dan een zo passend mogelijke functie vinden en dit geldt uiteraard voor eenieder, met en zonder zichtbare beperking. De inclusieve samenleving is een uitgangspunt waar we met elkaar aan willen werken.</p> <p>4. Zoals gezegd zijn de eisen vanuit het 'Handboek Nijmegen toegankelijk' verplicht uitgangspunt voor alle projecten in het fysieke domein en dus is dit automatisch geregeld binnen de Omgevingsvisie. De adviescommissie JMG geeft terecht aan dat dit niet genoeg benadrukt kan worden. Ons beleid is daar de afgelopen jaren al opgericht.</p> <p>De Omgevingsvisie gaat over de inrichting van de fysiek gebouwde omgeving, het zorgen voor voldoende maatschappelijke ondersteuning per wijk valt buiten de Omgevingsvisie, maar is een onderwerp wat zeker wordt opgepakt en uitgevoerd via de Wet maatschappelijke ondersteuning</p> <p>5. De uitvoeringsagenda geeft de richting op hoofdlijnen aan voor het thema wonen met zorg. Gerichte inzet betekent niet dat we de opgave van minder belang achten. In het kader van het convenant Weer Thuis zijn in regionaal verband concrete afspraken gemaakt voor de huisvesting van mensen die uitstromen uit de GGZ.</p> <p>Wat betreft ouderen hanteren we nog altijd het woonservicegebiedenbeleid en het Planningskader wonen en zorg ouderen uit 2017. In het kader van de prestatieafspraken met de corporaties houden we deze data jaarlijks tegen het licht om ze actueel te houden. Uitgangspunt voor de vraag naar rolstoelwoningen is dat we deze vraag, in samenwerking met de woningcorporaties, op individuele en projectbasis oplossen.</p> <p>6. Wij zijn het met u eens dat de kosten voor de energietransitie eerlijk verdeeld dienen te worden. Dit verdelingsvraagstuk valt echter buiten de scope van de Omgevingsvisie die zich richt</p>
--	--	--

	<p>5. <i>Een aantrekkelijke stad</i> Zoals in de ontwerp-visie is aangegeven, is een aantrekkelijke, compacte/dynamische stad erg belangrijk voor de inwoners. Het aantrekkelijke karakter heeft vele aspecten, afhankelijk van de visie en de verwachting van de bewoner.</p> <p>Een van de meest wezenlijke onderwerpen is natuurlijk goede huisvesting. Goede huisvesting niet alleen vanuit het oogpunt van de kwaliteit van de woning, maar ook het oogpunt van betaalbaarheid van woningen, de mate van geschiktheid in de zin van aanpassingen of levensbestendigheid. Het is dus van belang om tot uiting te laten komen dat er structureel onderzoek wordt gedaan naar de behoefte aan woonruimte voor jeugd, ouderen en mensen met een beperking, en dat de uitkomsten daarvan jaarlijks worden meegenomen bij de prestatieafspraken die met de woningbouwcorporaties worden gemaakt.</p> <p>Daarnaast dient bij renovatie dan wel nieuwbouw, rekening gehouden te worden met het feit dat mensen met een beperking ook bij anderen op bezoek kunnen komen. Zeker dit laatste vormt ook een belangrijke bijdrage aan te zijn van een aantrekkelijke, sociale en gezonde stad.</p> <p>Noodzakelijke woningaanpassingen niet afwentelen op mensen met lage of minimale inkomens, gelet op de kostbaarheid van de voorzieningen, en de eventuele verplichte bijdrage aan het gebruik of de realisatie.</p> <p>In het uitvoeringsprogramma wonen 2020-2025 wordt aangegeven dat er aandacht is voor alle doelgroepen. Er wordt echter extra ingezet op de doelgroepen die hulp nodig hebben op de woningmarkt. In de huidige markt zijn dat één en tweepersoonshuishoudens, starters, lage en middeninkomens en studenten. Daarnaast wordt de aandacht gericht op ouderen en mensen met een</p>	<p>op de ruimtelijk-fysieke leefomgeving van de stad. Het is een belangrijk thema in het project Nijmegen Aardgasvrij.</p>
--	---	--

	<p>hulpvraag.</p> <p>De adviescommissie betreurt dat ouderen en mensen met een hulpvraag niet in één zin genoemd worden met de overige doelgroepen.</p> <p>De huidige huisvesting van ouderen en mensen met een beperking en de verwachtingen op dit terrein in de toekomst en de benodigde zorg, maken dat ook voor deze groep inwoners van de stad er naar de mening van de adviescommissie extra inspanningen moeten worden geleverd. Wij denken hierbij aan focuswoningen, individueel aangepaste woningen en geclusterde woonvoorzieningen voor ouderen, inwoners met een lichamelijke, verstandelijke dan wel psychische beperking. Geclusterde omgevingen met een ontmoetingsruimte maken sociale contacten mogelijk.</p> <p>In die zin wordt gepleit voor nadere beschouwing en aanscherping van het voorgestelde uitvoeringsprogramma wonen 2020-2025, en latere jaren.</p> <p>6. <i>Een duurzame stad</i> De kosten van de energietransitie niet ten laste laten vallen van mensen met lage of minimale inkomens, maar zoeken naar andere vormen van financiering door de overheid dan wel de woningbouwcorporatie.</p>	
--	---	--

5. Advies ingediend door LHBT- beleid Nijmegen t.a.v. Uitvoeringsagenda Wonen 2020-2025		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
1-4-2020	De adviescommissie LHBT-beleid onderschrijft de geformuleerde uitgangspunten voor het ontwerp Omgevingsvisie 2020-2040 en adviseert u graag kort over de Uitvoeringsagenda wonen 2020-	1. Dank voor uw constructieve advies. U onderschrijft de ontwerp-Omgevingsvisie en geeft een kort advies over de Uitvoeringsagenda Wonen 2020 – 2025. U bent blij met de inzet op het toevoegen van 30 woningen voor

2025 die als onderdeel van de Omgevingsvisie eveneens ter besluitvorming aan de gemeenteraad wordt voorgelegd.

1. In de Uitvoeringsagenda is een korte passage opgenomen over initiatieven om gemeenschappelijk te wonen (p. 24). Wij zijn blij dat u inzet op het toevoegen van 30 woningen binnen dit soort initiatieven per jaar. Tegelijkertijd denken wij dat u nog meer zou kunnen doen om het gemeenschappelijk wonen te faciliteren. Steeds meer mensen van middelbare leeftijd hebben een serieuze wens om later samen te wonen met gelijkgestemden (bijvoorbeeld met andere LHBT'ers). Informele hulp en ondersteuning bieden aan elkaar geven is vaak onderdeel van die wens. Er zit echter een groot gat tussen de wens om gemeenschappelijk te wonen en het realiseren van een project (via collectief particulier opdrachtgeverschap, in samenwerking met een woningbouwcorporatie of in een mengvorm van koop en huur). Veel groepen lopen tegen moeilijkheden aan met het vinden van een geschikte locatie of van financiering. Ook het managen van de groepsdynamiek is een grote uitdaging. Wij willen u daarom vragen om na te denken over mogelijkheden om deze processen beter te ondersteunen. Dat kan bijvoorbeeld door een loket te openen dat mensen kan doorverwijzen naar contactpersonen van woningbouwverenigingen en informatie kunnen krijgen over beschikbare kavels en te doorlopen procedures. De nieuwe omgevingswet lijkt een uitgelezen kans te bieden om hier invulling aan te geven.

gemeenschappelijk wonen per jaar. Tegelijkertijd denkt u dat de gemeente meer kan doen om gemeenschappelijk wonen te faciliteren, bijvoorbeeld door na te denken over mogelijkheden om processen in dit kader beter te ondersteunen. We vinden het prettig dat u de koers van de Omgevingsvisie en de Uitvoeringsagenda Wonen steunt. Momenteel worden er al initiatieven voor gemeenschappelijk wonen ondersteund. Indien de uitvoeringsagenda definitief wordt vastgesteld werken wij deze verder uit, inclusief de doelstellingen ten aanzien van gemeenschappelijk wonen en de wijze van ondersteuning van initiatieven hiervoor.

6. Advies ingediend door Seniorenraad t.a.v. Uitvoeringsagenda Wonen 2020-2025

Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
1-4-2020	<p>Algemeen</p> <p>1. Bij de onderbouwing van de Uitvoeringsagenda wordt onder andere gebruik gemaakt van het woonbehoefteonderzoek 2019. In dit onderzoek wordt geconstateerd dat “ouderen een verminderde verhuigeneigheid” hebben. Eenzelfde soortgelijke conclusie wordt getrokken uit een recent onderzoek¹ over de woonsituatie van ouderen. Het risico daarvan is dat de voordelen van nieuwe woonvormen onvoldoende worden onderkend. Ook bestaat de kans dat de doorstroming op de woonmarkt hierdoor wordt belemmerd. In hetzelfde onderzoek wordt uitgebreid ingegaan op de rol die onder andere gemeenten en woningcorporaties hierbij kunnen hebben. Wij adviseren U om te onderzoeken hoe de doorstroming in de woningmarkt kan worden verbeterd als de “mindset” van ouderen over de derde levensfase verandert en wat de effecten hiervan op de totale bouwopgave zijn.</p> <p>Specifiek</p> <p>Voor wie zetten we ons in?</p> <p>2. Er wordt extra ingezet op doelgroepen die hulp nodig hebben op de woningmarkt. In dat rijtje zijn de ouderen helaas niet opgenomen. Juist voor de ouderen is een integrale benadering van de woonsituatie hard nodig en de hulp die de gemeente hierbij moet bieden is verderop onder ‘Hoe’ aangegeven. Wij adviseren om de ouderen toe te voegen aan uw prioriteitenlijst.</p> <p>3. Onder paragraaf 4.2 Middeldure huur wordt ook aan ouderen gerefereerd. Los van de vraag naar veranderende woonbehoefte zal de groeiende groep van ouderen in een fase komen van minder kracht en meer kwetsbaarheid. Zij zal daarbij veel langer nog in een zelfstandige situatie moeten blijven wonen vanwege het nu al verontrustende tekort aan opnameplaatsen in een</p>	<p>1. De provincie gaat doorstroommakelaars aanstellen en ook corporaties zijn al bezig (geweest) met bevorderen van doorstroming. Verder is er vanuit www.langerthuisnijmegen.nl advies en hulp voor senioren beschikbaar om hun huis te laten aanpassen en te adviseren bij een verhuizing. We houden een vinger aan de pols bij deze initiatieven om te zien of deze helpen bij de doorstroming en wat er eventueel anders of meer nodig is. We blijven ook volgen of de mindset van senioren tav verhuizen verandert en wat dat betekent voor de woningmarkt.</p> <p>2. In de passage waar u naar verwijst is opgenomen dat we ons gericht inzetten op ouderen. Kwantitatief is de woningvraag van andere doelgroepen groter. Vandaar dat ouderen niet in het eerste rijtje worden benoemd. Hierin zijn één- en tweepersoonshuishoudens wel opgenomen, een doelgroep waar ook ouderen toe behoren.</p> <p>3. Ouderen zijn een specifieke doelgroep met een woningvraag in verschillende segmenten. Vandaar dat ouderen onder andere in het segment middeldure huur worden benoemd, maar ook het levensloopgeschikter maken van de woningvoorraad wordt op diverse plekken benoemd. Om de onderdelen tot ouderen in het stuk te herhalen in paragraaf 4.4.1 voegt ons inziens niets toe aan onze inzet hierop. Recente cijfers over de woonbehoefte, onder andere van ouderen zijn te vinden in het onderzoek dat is uitgevoerd door Companen. U kunt dit onderzoek terugvinden bij de collegestukken van 29 oktober 2019.</p> <p>4. De motie waar u op doelt is aangenomen in het kader van de Huisvestingsverordening en zal daarom in dat kader separaat beantwoord worden.</p> <p>5. Voor de uitvoering gaan we nog steeds uit van het woonservicegebiedenbeleid en het Planningskader wonen en</p>

	<p>intramurale setting. Redenen genoeg om alle aandacht te hebben voor voldoende aangepaste woonruimte voor ouderen. Het opsplitsen van woningen en woningen delen op basis van friends-contract is meer van toepassing op starters op de woningmarkt. Cijfers over aantallen ouderen, nu en in de toekomst, en inzicht in hun woonbehoefte zijn onontbeerlijk om een goede woningplanning voor ouderen te maken. Wij adviseren om het deel met betrekking tot ouderen ook op te nemen onder paragraaf 4.4.1 Ouderen en de gevraagde cijfers alsnog aan te leveren.</p> <p>4. De Seniorenraad wordt graag betrokken bij en geïnformeerd over het onderzoek conform de motie “Labelen met leefstijl beter levenspeil”. Wij adviseren om dit onderdeel nader toe te lichten.</p> <p>Waar gaan we bouwen?</p> <p>5. In relatief vergrijsde wijken wordt ingezet op het toevoegen van levensloopgeschikte woningen in de naaste omgeving van allerlei voorzieningen. Dat is een belangrijk voornemen². Immers oudere mensen hebben een netwerk in hun buurt of wijk. Ze zullen daar hun sociale contacten en informele hulp moeten koesteren, omdat het heel hard nodig is om voldoende mensen om zich heen te houden om met hen zelfstandig te kunnen blijven wonen. Belangrijk lijkt het ons om daarvoor per stadsdeel/wijk te inventariseren hoe groot het aantal ouderen is en vooral hoeveel van hen toe zijn aan een andere, meer voor hén passende woonruimte in de buurt. Zover deze cijfers niet bekend zijn adviseren wij onderzoek te doen naar de grootte en de aard van de behoeften van ouderen naar wijk uitgesplitst, zodat er voor de woningen voor ouderen wijkgericht plannen ontwikkeld kunnen worden.</p> <p>6. Nederland vergrijsd hard en er is een enorme behoefte aan betaalbare woningen die voldoen aan de wensen van</p>	<p>zorg ouderen uit 2017. In het kader van de prestatieafspraken met de corporaties houden we deze data jaarlijkse tegen het licht om ze actueel te houden. We kijken daarbij zowel naar demografische gegevens als naar spreiding over de stad.</p> <p>6. We zijn op de hoogte van de behoefte aan wonen in hofjes. We ondersteunen bewoners die het initiatief nemen voor dergelijke ontwikkelingen. Zoals bij een eerder punt genoemd houden we de vinger aan de pols bij lopende initiatieven van provincie, corporaties en anderen om bij te dragen aan een verbeterde doorstroming. Ook de Woondeal die ons de mogelijkheid biedt om versneld meer woningen van diverse types en prijsklassen te bouwen, helpt mee aan kansen voor doorstroming.</p> <p>7. We hanteren nog altijd het woonservicegebieden beleid. Bij nieuwbouw specifiek voor ouderen kijken we standaard naar de nabijheid en bereikbaarheid van voorzieningen in de buurt.</p> <p>8. De uitbreidingsvraag naar sociale huurwoningen blijkt uit het woonbehoefteonderzoek dat door Companen is uitgevoerd. Zoals eerder vermeld kunt u dit vinden bij de collegestukken van 29 oktober 2019. We houden zoveel mogelijk rekening met de woonwensen van alle doelgroepen waar we voor bouwen. Daarbij maken we ook gebruik van onderzoek van onze eigen afdeling Onderzoek & Statistiek die in 2015 het onderzoek ‘Verhuisgedrag en woonwensen ouderen’ en van lopend onderzoek naar verhuisbewegingen vanuit, binnen en naar Dukenburg.</p> <p>9. Het gaat hierbij om de mix van wonen en werken en om de mening van diverse doelgroepen.</p> <p>10. Met het woonbehoefteonderzoek en het planningskader hebben we cijfermatige onderbouwingen. Verder houden we deze data, zoals eerder aangegeven, in het kader van de prestatieafspraken met de corporaties jaarlijks tegen het licht.</p>
--	---	--

	<p>ouderen³. Onder het motto “eerst de mensen, dan de wensen en dan pas de stenen” worden groepen ouderen geholpen hun woonwensen helder te krijgen. Wonen in hofjes is in trek bij ouderen en deze conclusie contrasteert met die van het Nijmeegse Woonbehoefteonderzoek. Ons advies is om hiernaar alsnog aanvullende onderzoek te doen. Als meer ouderen (55+) op grond van eigen inzicht ervoor kiezen een andere invulling te geven aan de derde levensfase, dan zal automatisch de doorstroming van de woonmarkt beter op gang komen. Ouderen wonen veelal in een te grote woning en bezitten een eigen woning of zijn “scheefwoner” in de sociale huursector. Ook hier is ons advies om nader onderzoek te doen na de effecten van deze doorstroming.</p> <p>7. Wij onderschrijven uw conclusie dat er een tekort is aan goedkope appartementen (< €220.000,-). Wij adviseren om hierbij aandacht te hebben voor een goede bereikbaar met voorzieningen op loopafstand en een ontmoetingsruimte.</p> <p>Waar gaan we bouwen?</p> <p>8. Van alle huishoudens heeft 40% een inkomen dat recht geeft op een sociale huurwoning. Het gaat hierbij vooral om starters en senioren. Slechts 30% van de totale uitbreidingsvraag bestaat uit sociale huurwoningen. Welke gedachte zit hier achter? Van deze nieuwbouw wordt 60% gerealiseerd in de Waalsprong en het Waalfront. Gegeven de toch al geringe verhuisbereidheid adviseren wij om goed te onderzoeken welke ouderen bereid zijn naar deze nieuwe locaties te verhuizen. Tevens adviseren wij om voldoende rekening gehouden met de (nieuwe) woonwensen van deze ouderen.</p> <p>9. In de overige delen van de stad wordt ingezet op projectniveau gericht op meer mix en menging. Wij adviseren om nader uiteen te zetten wat hier bedoeld wordt.</p>	<p>Bovendien hebben we altijd toegang tot Nijmeegse resultaten uit landelijke woon onderzoeken.</p> <p>11. Uiteraard ondersteunen we samen met de corporaties groepen die een initiatief hebben voor collectieve woonvormen. Bij vrijkomende panden kijken we breed naar een mogelijke toekomstige invulling. Om vooraf panden te reserveren is echter niet mogelijk omdat we leegstand zoveel mogelijk willen voorkomen.</p> <p>12. In de uitvoeringsagenda is opgenomen dat we in lijn met de behoefte de komende jaren inzetten op realisatie van zo'n 30 woningen per jaar.</p>
--	--	---

	<p>Hoe geven we hier invulling aan?</p> <p>10. Wij adviseren om de toevoeging van levensloopgeschikte woningen voor vitale ouderen aan wijken ook cijfermatig en planmatig te onderbouwen.</p> <p>11. Wij adviseren met betrekking tot de collectieve woonvormen om initiatieven van groepen die zich hiervoor inspannen te ondersteunen en extra te faciliteren in samenwerking met corporaties en projectontwikkelaars. Tevens adviseren wij om indien mogelijk hiervoor voldoende vrijkomende grotere panden, zoals scholen, kerken en kantoren in vergrijzende wijken te reserveren.</p> <p>12. Het belang van deze collectieve woonvormen wordt in deze notitie onderschreven (pag.24). Wij adviseren om concrete beleidsvoornemens hiervoor te formuleren.</p>	
--	--	--

7. Advies ingediend door Commissie Beeldkwaliteit		
Datum indiening	Samenvatting zienswijzen	Reactie
30-3-2020	<p>Wij zien aanleiding tot het maken van de volgende opmerkingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wij zijn positief over het heldere beeld dat in de Omgevingsvisie wordt geschetst van de stad. De ontwikkelingen van het centrum, langs de Waal en bij het Kanaal zijn een geweldige uitdaging. 2. Wel wordt bij het hoofdstuk sociale en gezonde stad nog een paragraaf gemist over de waarde van bestaand stedelijk groen en het belang van het behoud, onderhoud en de versterking daarvan. Hierbij kunnen heldere doelstellingen worden meegenomen voor hoe om te gaan met bescherming en beheer van het bestaande groen. Dat geldt voor de bomen en beplantingen in straten, lanen en andere openbare ruimten, maar zeker ook in de voor Nijmegen zo belangrijke parken. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. We zijn blij dat u de Omgevingsvisie en de ontwikkelingen die daarin worden gepresenteerd herkent en onderschrijft. 2. Uw zorg over de het groen en de parken, bomen en beplantingen is ook onze zorg. Dit wordt uitgewerkt in een van de acht ruimtelijke keuzen: groene en gezonde stad. De kaart die daarbij hoort is zorgvuldig opgebouwd uit de waarden van het groen zoals parken en laanstructuren. Doelstellingen ten aanzien van het beschermen en het beheer van het groen kunnen hieraan opgehangen worden en zullen bij de uitwerking van de Omgevingsvisie naar het Omgevingsplan verder invulling krijgen. De Kaart groene en gezonde stad is aangevuld met enkele groengebieden, corridors en beweegroutes 3. Uiteraard betrekken wij de Commissie Beeldkwaliteit bij de verder uitwerking en integrale uitvoering van de Omgevingsvisie. De Commissie beeldkwaliteit heeft hierin een belangrijke rol.

	<p>3. Bij het onderdeel De Praktijk wordt gepleit voor het integraal uitvoeren van de visie in samenwerking met vele disciplines en mensen uit de stad; hierbij kan de commissie een belangrijke rol spelen.</p> <p>4. Daarnaast zijn we positief over de inhoud, de tekst en de vormgeving van de ontwerp - Omgevingsvisie. Wel vragen we ons af welke rol de cultuurhistorie heeft gespeeld bij de totstandkoming van dit document en waarom cultuurhistorie als drager voor de ontwikkelingen van Nijmegen niet of te weinig naar voren komt in de visie. Meer dan nu gebeurt zou het verhaal, het DNA van Nijmegen, moeten dienen als inspiratie voor de gewenste ontwikkelingen. Cultuurhistorie is juist voor Nijmegen het bindmiddel en de kapstok waar de vier perspectieven aan moeten worden opgehangen. Cultuurhistorie als rode lijn in de visie kan ook bijdragen op meer begrip en betrokkenheid bij partijen en inwoners. Nu wordt alleen in 'de aantrekkelijke stad' aansluiting gezocht met en aandacht besteed aan cultuurhistorie. Eerder is ook door ons geadviseerd om daarbij de balans te zoeken in 'behoud van erfgoed' en 'erfgoed als middel'.</p> <p>5. Tenslotte vragen we in de visie nog aandacht te besteden aan toekomstig als erfgoed te behandelen bebouwing en objecten (uit de periode na 1965), aan erfgoed in de randgebieden en naar de samenwerking op dit onderwerp met de buurgemeenten.</p> <p><i>Conclusie</i></p> <p>We willen de opstellers van de Omgevingsvisie complimenteren met (de voorbereidingen van) deze visie en met het interactieve proces met inwoners en ondernemers uit de stad. Wij vragen om bovengenoemde adviezen mee te nemen in de Omgevingsvisie en blijven graag betrokken.</p>	<p>4 We onderschrijven het belang van cultuurhistorie als bindmiddel en kapstok voor de ontwikkeling van de stad. We stellen voor om de volgende zinnen op in de samenvatting en ontwikkelprincipes van de visie zodat cultuurhistorie dit nog meer wordt benadrukt: <i>We vinden het belangrijk bestaande kwaliteiten in stand te houden en identiteiten te benutten en tegelijk nieuwe ontwikkelingen te stimuleren. We bouwen bij onze ruimtelijke opgaven voort op de kenmerken en kwaliteiten van onze stad en zetten ons erfgoed hierbij in als bindmiddel en kapstok.</i></p> <p>5 Dit wordt benoemd in de bijlage van de Omgevingsvisie, Stad in beeld op pagina 66.</p>
--	---	--

4 Wijzigingen Omgevingsvisie

In dit overzicht geven we aan welke inhoudelijke wijzigingen in de Ontwerp Omgevingsvisie zijn gemaakt naar aanleiding van de zienswijzen en adviezen. In deze lijst zijn spellingscorrecties en grammaticale verbeteringen niet opgenomen.

Wijzigingen op ontwerp-Omgevingsvisie Nijmegen Stad in beweging

1. Volgende kaarten vervangen met aangepaste grenscorrecties en aanvullingen
 - blz 38 Omgevingsvisiekaart
 - blz 42 Compacte dynamische stad
 - blz 50 Toekomstbestendige wijken
 - blz 54 Groene, gezonde stad
 - blz 56 Klimaatadaptatie
 - blz 62 Duurzame mobiliteit
 - blz 70 Energieopgave
 - blz 76 Groter centrumgebied
 - blz 82 Sterke campussen
 - blz 86 We omarmen het kanaal
 - Op de hoofdkaart blz 38 en de kaart Toekomstbestendige wijken uit Stad in Beweging is de Weezenhof ook aangegeven.
 - de kaart Groene en gezonde stad blz 54 is aangepast, beweegroutes zijn enigszins aangepast en aangevuld, groene corridors zijn toegevoegd, en groene gebieden zijn toegevoegd.
 - Op de kaart, duurzame mobiliteit zijn de PR- locaties aangepast op de hoofdkaart. Op deze kaart is ook de zone knooppunt aangepast.
2. Het cirkeltje van de Binnenstad verbreed is net iets groter geworden zodat ook het splitsingspunt van de spoorlijnen naar Venlo en naar den Bosch er in vallen. Dit is aangepast in de kaart op pag 76 en in de kaart op blz 42.

3. Blz 11 citaat wordt: “Op naar de betere toekomst voor Nijmegen! We kunnen het, maar alleen als we het samen doen. Met alle generaties, voor alle generaties.” Daan (vader) & Elin (dochter) – Inwoners van Nijmegen
4. Op blz 11 onder het kopje Gezamenlijke visie aan het einde van de alinea is de volgende zin toegevoegd: **Voorwaarde voor het bereiken van de ambities is gedragsverandering, en het willen nemen van eigen verantwoordelijkheid van de individuele burger ten aanzien van bijvoorbeeld gezondheid, duurzaamheid, milieu en klimaat.**
5. Op blz 14 onder kopje sociale en gezonde stad zin “we werken aan gevarieerde, gemengde wijken..” vervangen door: We werken aan gevarieerde, gemengde wijken **en willen sociale tegenstellingen, gezondheidsverschillen en maatschappelijke onvrede verkleinen.**
6. blz 24 laatste alinea zin “We voorkomen gezondheidsrisico’s.” vervangen door “We voorkomen **veiligheids-** en gezondheidsrisico’s”.
7. Op blz 33 (9^e alinea) de zin “De grootste potentie ligt..” vervangen door: De grootste potentie voor zonnepanelen ligt op daken van bedrijfspanden en kantoren, **maar ook op daken van woningen is nog veel ruimte onbenut.**
8. Nieuwe teksten (geel) voor legenda bij Omgevingsvisie kaart op blz 39:

Een deel van het gebied Winkelsteeg biedt ruimte voor transformatie. Hier kunnen andere bedrijfsfuncties en wonen toegevoegd en ingepast worden met behoud van groen, **waarbij rekening wordt gehouden met de belangen van de reeds gevestigde bedrijven.**

Oostkanaalhavens. We willen onderzoeken of dit gebied op langere termijn (na 2030) mogelijkheden biedt voor transformatie, **waarbij rekening wordt gehouden met de belangen van de reeds gevestigde bedrijven. Voor de komende 10 jaar wordt een vestigingsklimaat voorgestaan gericht op de maakindustrie, logistiek, energie, watergebonden bedrijvigheid en overslag, ook op het ENGIE-terrein.**

9. Op blz 57 bovenaan de zinnen “We verbinden de rivier met...t/m.. verminderen van hittestress” vervangen door: We verbinden het rivierengebied met het park Lingezege door wandelroutes aan te leggen en door de ecologie te verbeteren. **We versterken de bomenstructuur in Nijmegen – denk aan de statige lanen – en creëren daarmee routes voor vleermuizen en verminderen tegelijkertijd hittestress.**
10. blz 58 Nieuwe zin toevoegen achter zin “Deze ecologische verbindingen lopen door publieke ruimten, private tuinen en door de lucht (vliegroutes vleermuizen langs bomenlanen).” **De verbindingen tussen natuurparels, tuinen en natuurgebieden buiten de stad bieden mogelijkheden voor verplaatsingen van dieren en verspreiding van planten. Met gericht groenbeheer gaan we het vergroten van de biodiversiteit bevorderen.**
11. Vervangen alinea op blz 57/58, onder het kopje ondergrond door:
De ondergrond gebruiken we voor veel verschillende functies. Zo liggen in de ondergrond **kabels en leidingen, ondergrondse vuilcontainers, kelders en parkeergarages en wortelen bomen en struiken er in. Daarnaast benutten we de ondergrond voor infiltratie en waterberging, voor drinkwaterwinning bij Heumensoord en voor energiewinning en -opslag. Heumensoord is een grondwaterbeschermingsgebied, we onderschrijven**

het belang van een adequate bescherming van drinkwater(bronnen). Hierbij zijn we constructief in overleg met belanghebbende partijen om te kijken welke maatregelen de komende jaren nodig zijn om het beïnvloedingsgebied van Heumensoord en de kwaliteit van de bodem en grondwater te beschermen en te verbeteren. Voor dit gebied is het beschermingsregime van de provinciale omgevingsverordening van kracht.

De bodem bevat verontreinigingen en archeologische resten. Al deze claims op de ondergrond vereisen dat we functies in de ondergrond slim gaan combineren en hier zowel bij het ontwerp als beheer van de stad goed rekening mee houden.

12. Kaart Duurzame mobiliteit op blz 62: aanpassing kaart vwb P&R locatie Brakkenstein, grenzend aan Scheidingsweg en spoorlijn.
13. Nieuwe teksten (geel) voor legenda bij Omgevingsvisie kaart op blz 39 en 86:.

Een deel van het gebied **Winkelsteeg** biedt ruimte voor transformatie. Hier kunnen andere bedrijfsfuncties en wonen toegevoegd en ingepast worden met behoud van groen, waarbij rekening wordt gehouden met de belangen van de reeds gevestigde bedrijven.

Oostkanaalhavens. We willen onderzoeken of dit gebied op langere termijn (na 2030) mogelijkheden biedt voor transformatie, waarbij rekening wordt gehouden met de belangen van de reeds gevestigde bedrijven. Voor de komende 10 jaar wordt een vestigingsklimaat voorgestaan gericht op de maakindustrie, logistiek, energie, watergebonden bedrijvigheid en overslag, ook op het ENGIE-terrein.

14. Op blz 32 nieuwe alinea invoegen na 6^e alinea “We willen de biodiversiteit..”:
Bij de ontwikkeling van Nijmegen gaan we uit van het natuurlijk systeem en versterken dit waar mogelijk.
15. Op blz 32 6^e alinea zin “Groen draagt bij aan onze gezondheid en ons welzijn, het zorgt voor vermindering van hittestress en voor een betere luchtkwaliteit.” Zijn de woorden “en voor een betere luchtkwaliteit” verwijderd.
16. Op blz 32 6^e alinea zinnen “Stadslandbouw initiatieven zorgen voor gezond..t/m werkomgeving” vervangen door: Stadslandbouw, moestuinen en lokale voedsel initiatieven in de wijken zorgen voor gezond voedsel en sociale cohesie. ‘Korte keten’ projecten aan de randen van de stad en in de regio bieden gezond en 'klimaatvriendelijk' voedsel en herstellen de relatie met het platteland en de boer en tuinder. Daarnaast maakt groen de huizen meer waard en zorgt voor een betere werkomgeving.
17. Op blz 46 onder het kopje recreatie en toerisme aan het einde van de alinea de volgende zin toevoegen: Daarnaast zetten we ons regionaal in voor goede recreatieve verbindingen met de omliggende gebieden.
18. Op blz 51 de volgende toevoeging doen van nieuwe kop en alinea:

Korte ketens

We faciliteren voedselinitiatieven, zoals moestuinen bij de basisscholen/wijkcentra en voedsel-landschappen, zoals oogstgenotentuinen en kringlooplandbouwbedrijven dichtbij de wijken. Door deze korte ketens van boeren naar consumenten en van ‘Tuin tot Bord’ zorgen we voor een gezond voedselaanbod, duurzamere mobiliteit en minder belasting van het natuurlijk systeem.

19. Op blz 55 onder het kopje groene stad na de zin die eindigt op “..ruimte voor dieren” en voor “we willen de negatieve..” de zin tussengevoegd **We streven naar aanbod van 'klimaatvriendelijk' en gezond voedsel in wijken waar dat nog niet voorhanden is.**
20. Op blz 55 onder het kopje Beweegroutes de laatste zin vervangen door: **Ook kunnen bewoners en bezoekers via groene routes af en toe aan de stad ontsnappen om even dieper adem te halen en misschien zelfs hun eigen groenten te oogsten.**
21. Op blz 55 onder het kopje Groene ontmoetingsplekken de 2^e zin vervangen door: **Zogeheten 'groene sociale knooppunten' waar gespeeld, gesport en gepraat en soms ook getuiniert kan worden.**
22. Op blz 57 onder kopje Robuuster natuurlijk systeem zijn de eerste 2 zinnen “We maken.. t/m.. op peil blijft” vervangen door: **We maken het natuurlijk systeem robuuster. We onderzoeken in samenhang met herinrichtingsprojecten welke kansen er zijn voor herstel of het zichtbaar maken van het natuurlijk systeem en van cultuurhistorische elementen daarin zoals landgoederen. We zorgen voor meer groen, extra oppervlaktewater en regenwater-infiltratiesystemen in de bodem, zodat onze grondwatervoorraad op peil blijft.**
23. Op pagina 64 de term “loslaten” vervangen door “**verlagen**”.
24. Op blz 78 onder kopje Burchtstraat en Augustijnenstraat de tekst vervangen door: **Nu er geen bussen meer rijden door de Burchtstraat en de Augustijnenstraat kunnen we de openbare ruimte herinrichten. Onze inzet is om de herinrichting van de openbare ruimte en het verbeteren van de samenwerking tussen musea, ondernemers en andere stakeholders in het gebied tegelijkertijd op te pakken. De nadruk in dit gebied ligt op de voetganger en op verblijven. Daarbij willen we de groenstructuur versterken, mede om hittestress tegen te gaan. De komende jaren blijven we werken aan versterking van het winkelgebied. Daarnaast zetten we in op transformatiemanagement en ambianceversterking.**
25. Op blz 87 de tekst onder het kopje Dukenburg vervangen door: **Voor Dukenburg zijn de afgelopen jaren al enkele verkennende studies verricht. Een betere mix van woningen, verbetering van het imago en aanpak van armoede en werkgelegenheid zijn van belang om het stadsdeel te verbeteren. Door inzet op een mix van wonen in combinatie met andere functies, verbetering van bereikbaarheid en het zichtbaar maken van cultuurhistorie en de unieke geomorfologische ondergrondstructuren, maken we het stadsdeel aantrekkelijk voor huidige en nieuwe Dukenburgers. Ook de inzet op een aardgasvrij stadsdeel biedt brede koppelkansen. In Zwanenveld loopt een pilot naar het aardgasvrij maken van de wijk met een integrale aanpak.**
26. Blz 95 tekst onder kopje Participatie vervangen door: **Een belangrijk motief voor de invoering van de Omgevingswet is dat mensen, bedrijven en instellingen meer initiatief en verantwoordelijkheid kunnen nemen voor hun leefomgeving en de gezamenlijke inrichting daarvan. Participatie is een belangrijke pijler van de Omgevingswet. Als gemeente vinden we dat ook belangrijk.**

27. Op blz 96 onder het kopje “We bundelen opgaven in een gebiedsgerichte aanpak en zetten daarin de kwaliteit van het gebied en de leefwereld van onze inwoners en bedrijven centraal.” aan het einde van de alinea de volgende zinnen toevoegen: We vinden het belangrijk bestaande kwaliteiten in stand te houden en identiteiten te benutten en tegelijk nieuwe ontwikkelingen te stimuleren. We bouwen bij onze ruimtelijke opgaven voort op de kenmerken en kwaliteiten van onze stad en zetten ons erfoed hierbij in als bindmiddel en kapstok.

28. Blz 97 tekst onder kopje Afgewogen besluit vervangen door:

We vinden het belangrijk om partijen in de directe omgeving en andere belanghebbenden tijdig en zorgvuldig bij plannen en initiatieven te betrekken. Ook is participatie voor de gemeente van wezenlijk belang om tot een afgewogen besluit te komen. Voor ons is dat een besluit dat rekening houdt met de diverse invalshoeken, gedragen wordt door belanghebbenden en uitlegbaar en uitvoerbaar is. Een afgewogen besluit leidt er dus niet automatisch toe dat iedereen in een plan op zijn wenken wordt bediend, en dat verwachten we als gemeente ook niet.

29. Blz 97 tekst onder kopje Uitgangspunten voor participatie vervangen door:

We hebben ruime ervaring met het betrekken van belanghebbenden en doen ook al veel samen met de stad. Hieronder beschrijven we op hoofdlijnen waaraan participatie moet voldoen en in 2020 werken we de eisen en het stappenplan op basis van het raadsinitiatief ‘Samen met de Stad’ verder uit. Zodat iedereen weet wat hij mag verwachten en kan doen op het gebied van participatie.

De gemeente stimuleert vroegtijdige participatie omdat het betrekken van de omgeving waardevolle inzichten op kan leveren. Dit kan een initiatief beter maken en zorgen voor meer draagvlak in de omgeving. Daarmee kunnen bezwaren worden voorkomen. Participatie kan leiden tot een betere belangenafweging en een beter besluit. De Omgevingswet geeft al uitgangspunten voor participatie bij het omgevingsplan. De uitgangspunten voor participatie bij omgevingsvergunningen gaan we vastleggen in participatiebeleid.

Bij participatieprojecten waar we als gemeente initiatiefnemer zijn, spannen we ons in om een zo representatief mogelijke groep inwoners te betrekken, dus ook inwoners die we niet ‘standaard’ bereiken bij participatietrajecten.

30. Blz 97 tekst onder kopje “processtappen participatie bij raadsbesluiten” vervangen door:

Sommige besluiten, zoals omgevingsplannen, gebiedsvisies en grotere ontwikkelplannen worden door de Raad vastgesteld. We vragen de gemeenteraad bij trajecten met een grote impact (bijvoorbeeld financieel of met complexe belangen) bij de start van het proces om specifieke kaders voor de participatie. Hiervoor hanteren we voor gemeentelijke en externe initiatieven de volgende processtappen.

Van iedere initiatiefnemer verwachten we dat hij de belanghebbenden in de omgeving benoemt, in een vroeg stadium informeert en laat meedenken over zijn idee/plan. Immers, als participatie vanaf het begin onderdeel is van planvorming, dan heeft de omgeving de mogelijkheid om het plan ook daadwerkelijk te beïnvloeden. Daarbij gelden de volgende stappen:

1 Een initiatiefnemer die een Raadsbesluit over een gebiedsontwikkeling voorbereidt benoemt de geldende kaders en ambities en doet in deze fase al een consultatie bij de omgeving en belanghebbenden. Die krijgen de gelegenheid om aan te geven wat ze vinden van het idee, welke kansen en bedreigingen ze zien en welke eigen ideeën zij voor het initiatief hebben.

2 De initiatiefnemer werkt zijn idee, met de opbrengst van de participatie, verder uit in een plan.

3 Over dit plan vraagt hij opnieuw de mening van de omgeving en belanghebbenden.

4 Hij maakt een verslag van de participatie waarin hij aangeeft wat hij met de inbreng van de belanghebbenden heeft gedaan.

5 Bij vaststelling van het besluit door de Raad is het verslag over de participatie onderdeel van Het Raadsvoorstel.

31. Blz 97 tekst onder kopje Kwaliteit van het proces vervangen door: Bij het actief betrekken van de partijen die door het initiatief worden geraakt, stellen we verder als eis dat dit als volgt gebeurt:

- op tijd, zodat belanghebbenden een voldoende lange periode hebben om te reageren en de initiatiefnemer reacties kan verwerken in zijn plannen;
- in een begrijpelijke taal, zodat alle betrokkenen het kunnen begrijpen;
- op een toegankelijke en effectieve manier;
- proportioneel: hoe groter de gevolgen van een idee/plan op de omgeving, hoe groter de cirkel van belanghebbenden en hoe uitgebreider de participatie dient te zijn.

Als gemeente schrijven we dus niet voor hoe de participatie precies moet worden vormgegeven. We stellen wel eisen aan de kwaliteit van de participatie, zowel op inhoud als proces.

Wijzigingen op Nijmegen de stad in Beeld

1. Toegevoegd op blz 40 na alinea werklocaties, alinea met nieuwe kop "Oostkanaalhavens en Winkelsteeg"
Oostkanaalhavens en Winkelsteeg hebben een hoge sociaaleconomische waarde:

- De terreinen bieden veel werkgelegenheid (12% van het totaal aantal banen in Nijmegen), en ook veel (kwetsbare) werkgelegenheid bij lager tot middelbaar opgeleiden (50-60% van de banen op de terreinen). Bedrijfsverplaatsing is voor veel van deze werknemers ingrijpend.
- De watergebonden kavels op Oostkanaalhavens zijn een schaars goed in de regio.

- Door de aanwezige bedrijvigheid en de waterbereikbaarheid heeft Oostkanaalhavens veel circulaire potentie.

Winkelsteeg en Oostkanaalhavens kunnen goed inspelen op trends en ontwikkelingen in de bedrijfsruimte- en bedrijventerreinenmarkt:

- Winkelsteeg en Oost-Kanaalhavens zijn zeer geschikt om in te spelen op trends als reshoring, circulariteit, energietransitie, etc.
- Op Winkelsteeg zou mengen in deelgebieden mogelijk een optie kunnen zijn.
- Oostkanaalhavens is gezien de daar aanwezige zwaardere bedrijvigheid geen voor de hand liggende plek om grootschalig te mengen.
- Vraag naar bedrijventerreinen neemt op veel plekken in Nederland weer toe. Zuinig omgaan met bestaande bedrijventerreinen is een belangrijk onderdeel van de strategie die ook de regio voorstaat. Uitplaatsen van bedrijven naar een uitleglocatie is duur en weinig duurzaam als de bestaande ruimte niet goed wordt benut.

2. Op blz 43 onder kopje Bereikbare werklocaties de laatste zin vervangen door: Om watergebonden bedrijvigheid en multimodaal vervoer te stimuleren, hebben we in samenspraak met de provincie ook oog voor de kwaliteit van kades en uitdieping van havens en vaarwegen.

3. Op blz 48 Ingevoegd na alinea “Kortdurende leegstand”:

Leefbaarheid binnenstad

In het stadsdeel Centrum kan onderscheid worden gemaakt tussen de wijk Stadscentrum en de wijk Benedenstad. In de wijk Stadscentrum treffen we de meeste horeca, detailhandel en culturele functies aan, maar ook de wijk Benedenstad met o.a. haar oostelijke Waalkade, Valkhofpark, Musea en de Commanderie heeft stedelijke functies. In het gehele Centrum wordt uiteraard ook gewoond, maar het zijn geen gewone woonwijken. Het gaat om een woonfunctie in een binnenstedelijk gebied. De overlast die men ervaart is vaak gerelateerd aan deze mix van centrumfuncties.

4. Wijziging tekst en plaatjes op blz 76 t/m 79

Nieuwe tekst:

De ontwikkeling van Nijmegen op het natuurlijk systeem (stadsgenese)

De stadsgenese van Nijmegen is gemaakt als verbeelding van de relatie van Nijmegen met zijn ondergrond. Er zijn drie referentiejaar weergegeven, die bepalend zijn voor het inzicht in de ontwikkeling van de relatie van de stad met haar natuurlijk systeem vanaf het begin van de 20^e eeuw.

Referentie 1900

De ruimtelijke ontwikkeling van Nijmegen was tot 1900 nauw afgestemd op mogelijkheden en beperkingen van het natuurlijk systeem. In het natuurlijk systeem van Nijmegen onderscheiden we 3 landschappen: de stuwwal, de rivierterrassen en het rivierengebied.

- Stuwwal: een door landijs opgestuwde heuvel. Hoge ruggen en diep ingesneden dalen wisselen elkaar af.
- Rivierterrassen: gevormd in laatste ijstijd door vlechtende riviersystemen van Rijn en Maas. Het bestaat uit een zand- en grindvlakte doorsneden met geulen, licht hellend naar het noordwesten.
- Rivierengebied: gevormd onder invloed van rivieren, nu zijn deze gebieden min of meer vastgelegd in buitendijkse uiterwaarden, en binnendijkse oeverwallen (zandig, hoger) en komgronden (kleilig, lager).

Rond 1900 bestaat de huidige gemeente uit het historisch centrum en een aantal agrarische dorpen. De dorpen liggen allen op de hogere oeverwallen, en rond de stuwwal op de spoelzandwaaier en het rivierterras/dekzand.

Referentie 1980

Na 1900 worden aan de overzijde van het Keizer Karelplein de Schilderswijk en Altrade aangelegd. Langs de uitvalswegen: Berg en Dalseweg, Groesbeekseweg, Heijendaalseweg, Graafseweg en de Sint Annastraat vindt bebouwing plaats tot circa 3 km buiten de middeleeuwse stad. Daarna blijft de verdere bebouwing tot 1960 beperkt. De grote stedelijke uitbreidingen hebben met name in de jaren '70 en '80 van de vorige eeuw plaatsgevonden. Het referentiejaar 1980 zit midden in deze periode. Tot in de jaren '70 sloten de uitbreidingen veelal aan op bestaande wijken en tot op zekere hoogte ook op de onderliggende landschappelijke structuren. De omvangrijke stedelijke uitbreidingen in de jaren '70 en '80 zijn doorgaans dwars over/door de landschappelijke structuren heen gelegd, zoals het kanaal.

De zones tussen de uitvalswegen zijn na 1960 geleidelijk ingevuld met uitbreidingswijken. Het Maas-Waalkanaal doorsnijdt de oude structuren. De droogdalen blijven vrij van bebouwing tot in de jaren 70 van de 20^e eeuw. De omliggende dorpen en gehuchten, zoals Hees, Neerbosch en Dukenburg in het rivierterrasgebied worden daarna binnen de gemeentegrens getrokken. Vanaf de jaren '70 worden ook de lagergelegen gebieden, zoals Dukenburg volgebouwd. Er wordt dan veel minder rekening gehouden met bodem, ondergrond en water.

Referentie 2018

Na 1980 worden veel van de overgebleven gebieden binnen het gemeente areaal verder ingevuld met nieuwbouw. Eind jaren '90 start de gemeente met de Waalsprong, uitbreiding aan de Lentse kant van de rivier de Waal, in het rivierengebied. Dit was noodzakelijk omdat de mogelijkheden naar andere richtingen beperkt waren. In totaal worden hier zo'n 19.000 woningen gebouwd. Voor de waterveiligheid wordt de Spiegel-Waal aangelegd.

Kansen op herstel van het natuurlijk systeem

De (stedelijke) ontwikkeling belemmert de werking van het natuurlijk systeem op een aantal punten. Dit is weergegeven in figuur 'Kwetsbaarheid van het natuurlijk systeem'. In dit plaatje is ook een denkrichting aangegeven welke kansen er zijn voor herstel. Deze verschillen per landschapstype.

5. Op blz 82 onder kopje Stadslandbouw en voedsellandschappen is de zin "Rondom de stad zijn diverse grote stadslandbouwinitiatieven, die een directe relatie hebben met het landschap van de ons omringende gemeenten" vervangen door: Rondom de stad zijn diverse grote stadslandbouwinitiatieven, **moestuinen en andere lokale voedselstrategieën te vinden**, die een directe relatie hebben met het landschap van de ons omringende gemeenten.
6. Op blz 84 onder het kopje Grondwater, de een na laatste zin vervangen door: **Door het stoppen van een grote industriële onttrekking in Oostkanaalhavens en de drinkwaterwinning Nieuwe Markt, is de stromingsrichting van het grondwater in grote delen van westelijk Nijmegen de afgelopen jaren gewijzigd.**
7. Op blz 85 onder het kopje Waterkwaliteit, is de 2e zin beginnend met "Het waterschap.. t/m.. zoals blad van bomen" vervangen door: **Het waterschap meet op meerdere plekken de oppervlaktewaterkwaliteit. Op de meeste locaties voldoet de waterkwaliteit aan de norm. Op enkele locaties zitten er te veel voedingstoffen in het water, deels door voedselrijk kwelwater uit het Maas-Waalkanaal en deels door voedingstoffen van elders, zoals blad van bomen.**
8. Op blz 87 3e alinea de laatste zin vervangen door: **Ook zijn er situaties waar de verplaatsing van de verontreiniging wordt gemonitord en situaties waarbij er sprake is van een actieve sanering.**
9. Op blz 91 onder kopje Aardgasvrije wijken achteraan de alinea de volgende zin toevoegen: **Daarnaast onderzoeken we andere vormen van energiewinning waaronder geothermie en aquathermie.**

Wijzigingen kaarten stad in beeld (aanpassing grenzen en actualisatie):

blz 4 kaart projecten en regionale opgaven vervangen

Pag 14: functiemenging vervangen

Pag 21: Aandachtgebieden voorzieningen vervangen

Pag 24 Leven en bewegen vervangen

Pag 36 Economische structuur vervangen
Pag 38 Economische ambitie vervangen
Pag 42 Economische Bereikbaarheid vervangen
Pag 45 Logistiek vervangen vervangen
Pag 50 Health en High Tech vervangen
Pag 60: Aantrekkelijke stad Ambitiekaart vervangen
Pag 63 Voorzieningen en cultuur vervangen
Pag 66: Cultureel erfgoed vervangen
blz 80 de concept -kaart ecologie vervangen door de definitieve.